

Přístup ke spravedlnosti pro migrující děti

Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti



® **Přístup ke spravedlnosti pro migrující děti -**

Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti

© Autorská práva International Commission of Jurists, září 2021

International Commission of Jurists (ICJ) povoluje bezplatnou reprodukci částí svých publikací za předpokladu, že jsou jako zdroj náležitě citovány, a kopie publikace, která obsahuje citované části, je zaslána do sídla ICJ na následující adresu

International Commission of Jurists
Rue des Buis 3
P.O. Box 1270
1211 Geneva 1, Switzerland
t: +41 22 979 38 00
www.icj.org

Tento projekt je financován z programu Evropské unie pro spravedlnost (2014–2020). Obsah této publikace představuje pouze názory autorské organizace a je její výhradní odpovědností. Evropská komise nenesе žádnou odpovědnost za případné zneužití.



Přístup ke spravedlnosti pro migrující děti

Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti

International Commission of Jurists (ICJ)
Greek Council for Refugees (GCR)
Forum for Human Rights (FORUM)
Immigrant Council of Ireland (ICI)
Scuola Superiore di Studi Universitari
e di Perfezionamento Sant'Anna (SSSA)

Září 2021

Přístup ke spravedlnosti pro migrující děti

Projekt FAIR plus - září 2021

Obsah

I. Definice	6
1. Definice dítěte a migrujícího dítěte.	6
2. Zranitelnost	7
3. Posouzení věku a zásada v pochybnostech ve prospěch	9
II. Hlavní zásady práv dítěte	13
1. Zásada zákazu diskriminace	14
2. Nejlepší zájem dítěte	18
3. Právo účastnit se a právo na slyšení	22
4. Pozitivní závazek poskytovat péči a ochranu migrujícím dětem	26
III. Přístup ke spravedlivým řízením citlivým vůči dětem	29
1. Právo na spravedlivé jednání a přístup k soudu	29
2. Jmenování opatrovníka	31
3. Veřejné slyšení	33
4. Právní pomoc a zastoupení	35
5. Přístup k informacím (před soudním řízením, během něj a po něm)	40
6. Důvěrnost a sdílení informací	42
7. Právo na tlumočení	43
8. Požadavek přiměřené lhůty	44
9. Práva dětí – obětí trestných činů	46
IV. Registrace narození	51
V. Komunikace přátelská vůči dětem	52
1. Praktické aspekty	52
2. Jak komunikovat s dítětem - klientem	53

Tento vzdělávací modul je posledním z pěti vzdělávacích materiálů o ochraně práv migrantů v Evropě. Tento modul nabízí přehled hlavních zásad přístupu migrujících dětí ke spravedlnosti a uvádí jednotlivé definice.

I. Definice

1. Definice dítěte a migrujícího dítěte

Pro účely těchto vzdělávacích modulů o právech dětí migrantů používáme definici dítěte stanovenou v Úmluvě o právech dítěte (CRC) (rezoluce Valného shromáždění OSN č. 44(25 z 20. listopadu 1989). Je zapotřebí si uvědomit, že různé vnitrostátní právní předpisy mohou pracovat s odlišnou definicí, včetně různých zákonů stejného

Podle mezinárodního práva CRC ve svém článku 1 stanoví, že „dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let.“ Podle standardů Rady Evropy většina nástrojů týkajících se dětí pracuje s definicí dítěte dle CRC. Mezi příklady patří čl. 4 písm. d) Úmluvy Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi (CETS č. 197, 16. května 2005) nebo čl. 3 písm. a) Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před pohlavním vykořisťováním a pohlavním zneužíváním ([Lanzarotská úmluva](#), CETS č. 201, 25. října 2007).

Navzdory vnitrostátním právním úpravám by osoby mladší 18 let měly být považovány za děti a měly by mít nárok na zvláštní péči a postupy.

Úmluva o právech dítěte, 1989

Článek 1

Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.

Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi, 2005

Článek 4(d)

(d) „dítě“ znamená jakoukoli osobu mladší osmnácti let

Neexistuje žádná specifická mezinárodní právní definice migrujícího dítěte. Migrující dítě ve smyslu CRC znamená jakoukoli osobu mladší osmnácti let a zahrnuje tři kategorie:

1. Děti „migrujících pracovníků“, kteří jsou definováni v Úmluvě o ochraně migrujících pracovníků (CMW),
2. Nezletilé osoby bez doprovodu / nezletilé osoby odloučené od svých rodičů mimo zemi své státní příslušnosti a v případě bezdomovectví, mimo zemi pobytu (jak je definováno v [Obecném komentáři č. 6](#): Zacházení s dětmi bez doprovodu a odloučenými dětmi mimo zemi původu, CRC/GC/2005/6, 1. září 2005,
3. Děti považované za uprchlíky ve smyslu Úmluvy OSN o právním postavení uprchlíků (Úmluva a Protokol o právním postavení uprchlíků, rezoluce 2198 (XXI) 1051) a za žadatele o azyl

Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin, (CRMW), rezoluce Valného shromáždění OSN 45/158 z 18. prosince 1990

Článek 2

Pro účely této Úmluvy:

1. Pojem „migrující pracovník“ se vztahuje na osobu, která má vykonávat, vykonává nebo již vykonávala výdělečnou činnost ve státě, jehož není státním příslušníkem.

¹ Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti byly vytvořeny v rámci projektu FAIR PLUS - Posílení povědomí o právech migrujících osob, a jejich součástí jsou tyto vzdělávací moduly:

0. Přístup ke spravedlnosti

I. Spravedlivé azylové řízení a účinné prostředky nápravy

II. Přístup ke spravedlnosti pro migranty v zajištění

III. Přístup ke spravedlnosti z hlediska hospodářských, sociálních a kulturních práv

IV. Přístup ke spravedlnosti při ochraně práv migrantů na rodinný život

V. Přístup ke spravedlnosti pro migrující děti.

CRC, obecný komentář č. 6: Zacházení s dětmi bez doprovodu a odloučenými dětmi mimo zemi původu, 2005

(...)

7. **Děti bez doprovodu** (nazývané také nezletilé osoby bez doprovodu) jsou děti, jak jsou definovány v článku 1 Úmluvy (CRC), které byly odděleny od rodičů a ostatních příbuzných a není o ně postaráno dospělou osobou, která nese tuto odpovědnost, ať už ze zákona nebo podle zvyklostí.
8. **Odloučené děti jsou děti**, jak jsou definovány v článku 1 Úmluvy, které byly odděleny od obou rodičů nebo od předchozího poskytovatele zákonné či obvyklé primární péče, avšak nikoli nutně od ostatních příbuzných. Mohou sem tedy patřit děti doprovázené jinými dospělými členy rodiny.

2. Zranitelnost

Podle mezinárodního práva mají děti z důvodu své fyzické a duševní nezralosti nárok na zvláštní právní ochranu, péči a záruky. Kromě všech lidských práv, která se na ně vztahují, mají děti práva nad rámec práv dospělých. Migrující děti se často nacházejí v situaci dvojnásobné nebo dokonce vícenásobné zranitelnosti, a sice jako dítě, uprchlík nebo migrující dítě, bez doprovodu nebo odloučené od své rodiny, se zdravotním postižením, obětí zneužívání atd. **Migrující děti často čelí omezenému přístupu ke spravedlnosti, vzdělávání, sociálním službám a zdravotní péči.**

Mezinárodní právo

Ve společném Obecném komentáři (CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22, 16. listopadu 2017), Výbor OSN pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin (CMW) a Výbor OSN pro práva dítěte (CRC) uznávají **zvláštní zranitelnost dětí v migrační situaci**. Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) definuje zranitelnost v souvislosti s migrací jako „omezenou schopnost předcházet, odolávat, vyrovnat se či překonat násilí, vykořisťování a zneužívání.“ Zranitelnost migrujících dětí může záviset na skutečné situaci dítěte nebo na jeho osobních vlastnostech.

Společný obecný komentář č. 3 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 22 (2017) Výboru pro práva dítěte o obecných zásadách týkajících se lidských práv dětí v rámci mezinárodní migrace

3. V souvislosti s mezinárodní migrací mohou být děti v situaci dvojí zranitelnosti, jednak jako děti, jednak jako děti v migrační situaci, které a) jsou sami migranti, ať už samy nebo se svými rodinami, b) se narodily migrujícím rodičům v cílové zemi, nebo c) zůstali ve své zemi původu, zatímco jeden nebo oba rodiče vycestovali do jiné země. Další zranitelnosti se mohou týkat jejich národnostního, etnického nebo sociálního původu, pohlaví, sexuální orientace nebo genderové identity, náboženství, postižení, stavu migrace nebo pobytu, státní příslušnosti, věku, ekonomického postavení, politických nebo jiných názorů či jiného stavu.
40. Děti bez doprovodu a odloučené děti mohou čelit dalším zranitelnostem a mohou být více vystaveny rizikům, mezi které patří genderové, sexuální a jiné formy násilí a obchodování s lidmi za účelem sexuálního nebo pracovního vykořisťování. Děti, které cestují se svými rodinami, často také zažívají násilí nebo jsou jeho svědky.

Parlamentní shromáždění Rady Evropy (PACE), Usnesení 1509 (2006) o lidských právech migrantů bez dokladů

(...)

- 13.7. Zvláštní ochranu a pozornost je třeba věnovat všem dětem, ale i dalším zranitelným skupinám, mezi které patří starší lidé, svobodné matky a obecně svobodné dívky a ženy.

Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 14 (2013) k právu dítěte na primární zohlednění jeho nejlepších zájmů (čl. 3 odst. 1), CRC/C/GC/14, 29. května 2013

e) Situace zranitelnosti

75. Důležitým prvkem, který je třeba zvážit, je situace zranitelnosti dítěte, mezi které patří posti-

² Příručka IOM: *Protection and Assistance for Migrants Vulnerable to Violence, Exploitation and Abuse*, [Ochrana a pomoc migrantům zranitelným vůči násilí, vykořisťování a zneužívání], 2019.

žení, příslušnost k menšinové skupině, situace, kdy je dítě uprchlík či žadatel o azyl, oběť zneužívání, případně žije na ulici atd. Účel stanovení nejlepších zájmů dítě nebo zranitelných dětí by neměl spočívat pouze ve vztahu k plnému požívání všech práv stanovených v Úmluvě, ale i s ohledem na jiné normy v oblasti lidských práv související s těmito konkrétními situacemi, jako jsou například ty, na které se mimo jiné vztahuje Úmluva o právech osob se zdravotním postižením či Úmluva o právním postavení uprchlíků.

76. Nejlepší zájmy dítěte v konkrétní situaci zranitelnosti nebudou stejné jako zájmy všech dětí ve stejné situaci zranitelnosti. Úřady a osoby s rozhodovací pravomocí musí brát v úvahu různé druhy a stupně zranitelnosti každého dítěte, jelikož každé dítě je jedinečné a každá situace musí být posouzena s ohledem na tuto jedinečnost. Multidisciplinární tým by měl provádět individualizované hodnocení historie každého dítěte od narození, včetně pravidelných revizí a doporučených přiměřených opatření během celého procesu vývoje dítěte.

Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii, ESLP, stížnost č. 13178/03, rozsudek ze dne 12. října 2006

Postavení [odloučeného dítěte] bylo charakterizováno jejím velmi nízkým věkem, skutečností, že byla neregulární přistěhovalkyní v cizí zemi a skutečností, že ji nedoprovázela rodina, od které se odloučila, a proto byla fakticky ponechána svému osudu. Byla tedy v mimořádně zranitelné situaci.

Rada pro lidská práva (HRC), Zpráva zvláštního zpravodaje pro nezávislost soudců a právníků – Ochrana práv dětí v soudním systému, A/HRC/29/26 (a corrigendum A/HRC/29/26/Corr.1), 1. dubna 2015

24. Zásada zákazu diskriminace je zvláště důležitá, pokud se právní systémy zabývají **zvláště zranitelnými skupinami dětí**, jako jsou děti žijící na ulici, děti patřící k menšinám, **migrující děti nebo žadatelé o azyl**, děti se zdravotním postižením nebo dětsí vojáci, kteří mohou vyžadovat zvláštní pozornost, ochranu a dovednosti odborníků, kteří s nimi komunikují, zejména právníků, státních zástupců a soudců.

Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici přátelské k dětem (přijaté Výborem ministrů dne 17. listopadu 2010 na 1098. schůzi náměstků ministrů)

D. Ochrana před diskriminací

1. Práva dětí jsou zajištěna bez diskriminace (...).
2. Pravděpodobně bude nutné poskytnout zvláštní ochranu a pomoc zranitelnějším dětem, jako jsou migrující děti, uprchlíci a žadatelé o azyl, děti bez doprovodu, děti se zdravotním postižením, děti bez domova a děti žijící na ulici, romské děti a děti v pobytových zařízeních.

V únoru 2019 Evropský soud pro lidská práva (ESLP) potvrdil, že při posuzování případu je zapotřebí primárně zohlednit zranitelnost migrujících dětí, a že státy mají pozitivní závazky vyplývající z článku 3 na ochranu a péči o děti v situaci ohrožení. To jasně prosazuje také Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva (OHCHR) v [Principech a pokynech o ochraně lidských práv migrantů ve zranitelných situacích](#) (2017), v nichž je stanovena potřeba zajistit, aby s dětmi v migrační situaci bylo primárně zacházeno jako s dětmi (zásada 10, s. 42–44).

H.A. a další proti Řecku, ESLP, stížnost č. 19951/16, 28. února 2019

171. Situaci stěžovatelů charakterizoval jejich nízký věk, skutečnost, že se jednalo o cizince, kteří se nacházeli v protiprávním postavení v neznámé zemi, a skutečnost, že byli bez doprovodu, a tudíž ponecháni sami sobě. S ohledem na absolutní ochranu zajištěnou článkem 3 Úmluvy by Soud měl mít na paměti, že tyto prvky jsou rozhodující. Stěžovatelé nepochybně spadali do kategorie nejzranitelnějších osob ve společnosti a bylo na řeckém státě, aby je ochránil a postaral se o ně přijetím odpovídajících opatření na základě pozitivních závazků vyplývajících z tohoto článku 3 (viz výše uvedený rozsudek *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga*, bod 55).

Khan proti Francii, ESLP, stížnost č. 12267/16, 28. února 2019

74. V případech týkajících se nezletilých cizinců, ať už s doprovodem nebo bez, je rozhodujícím faktorem mimořádná zranitelnost dítěte a má přednost před úvahami týkajícími se jeho postavení migranta bez povolení k pobytu (...). Soud tak ve věci Rahimi zdůraznil (tamtéž), že jako cizí nezletilá osoba bez doprovodu a bez povolení k pobytu se stěžovatel dostal do „kategorie nejzranitelnějších jednotlivců ve společnosti“, a že bylo úkolem Řecka jej chránit a zajistit přijetí vhodných opatření v souladu se svými pozitivními závazky podle článku 3.

OHCHR, Principy a pokyny o ochraně lidských práv migrantů ve zranitelných situacích, 2017

Zásada 10: Zajistit lidská práva všech dětí v migrační situaci a zajistit, aby se s dětmi v migrační situaci zacházelo především jako s dětmi.

1. (...) Nejlepší zájem dítěte by měl mít vždy přednost před imigračními opatřeními nebo jinými administrativními opatřeními. S dětmi v migrační situaci je třeba zacházet především jako s dětmi. Všechny děti bez ohledu na věk by měly požívat stejných standardů ochrany.

3. Posouzení věku a zásada v pochybnostech ve prospěch

Vzhledem k definici dítěte a právu dítěte na zvláštní péči a ochranu je důležité zajistit, aby se se všemi osobami mladšími 18 let zacházelo jako s dětmi. V případě pochybností by měl být jednotlivec považován za dítě (není-li prokázáno jinak).

Posouzení věku se týká postupů, jejichž prostřednictvím se úřady snaží zjistit věk osoby s cílem stanovit, zda daný jednotlivec je nebo může být dítětem, a tedy zda je třeba použít zvláštní postupy a pravidla vztahující se na děti, a zda jednotlivci musí být poskytnuta zvláštní péče a zacházení.

Posouzení věku za účelem určení procesních a hmotných práv osoby by mělo být provedeno pouze v případě pochybností o tom, zda je daná osoba dítě. V souvislosti s migrací musí být toto posouzení provedeno kladným, lidským a pohotovým způsobem, má-li být v souladu s článkem 10 CRC. Dokud není prokázáno jinak, mělo by se s danou osobou zacházet jako s dítětem.

ECtHR, Abdullah Elmi a Aweys Abubakar proti Maltě, stížnosti č. 25794/13 a 28151/13, 22. listopadu 2016

145. Soudní dvůr na jedné straně citlivě vnímá argumentaci vlády, že mladě vypadající osoby jsou posuzovány rychle, a že řízení je zdouhavější pouze v případech osob blízkých dospělosti, jakož i její tvrzení, že v roce 2013 bylo z 567 osob rozhodnuto o nezletilosti pouze u 274 osob (...). Soudní dvůr podotýká, že jak bylo uvedeno ve výše citovaném rozsudku Mahamed Jama, v roce 2012 (tedy v době, kdy žadatelé zahájili řízení o posouzení věku) méně než 10 % příchozích tvrdilo, že jsou nezletilí. V této souvislosti se Soud domnívá, že navzdory skutečnosti, že "hraniční" případy mohou vyžadovat další posouzení, počty údajných nezletilých osob za rok uváděné vládou nemohou ospravedlnit délku trvání lhůty pro určení nároků stěžovatelů, která by překračovala sedm měsíců. Vláda totiž nevysvětlila, proč bylo nutné, aby první stěžovatel v tomto případě čekal několik týdnů na první pohovor pro posouzení věku (viz odstavec 18 výše), a proč čekal přibližně sedm měsíců na rozhodnutí po standardním lékařském vyšetření. Soud poznamenává, že během této doby zůstal první stěžovatel v detenčním zařízení, přestože mu bylo ústně sděleno, že byl před šesti měsíci shledán nezletilým (viz bod 18). Stejně tak vláda nevysvětlila, proč musel druhý stěžovatel po svém pohovoru čekat pět měsíců na provedení testu FAV a čekat další dva a půl měsíce na takové rozhodnutí, a tedy na své propuštění na základě příkazu ke svěřeni do péče. V daném případě se totiž ukazuje, že v říjnu 2012 již orgány věděly, že první stěžovatel je nezletilý, a přesto zůstal v detenčním zařízení až do vydání příkazu ke svěřeni do péče dne 19. dubna 2013, zatímco druhý stěžovatel zůstal v detenčním zařízení nejméně další měsíc po zjištění jeho věku. V této souvislosti Soud poznamenává, že vládní politika jasně uvádí, že zranitelné osoby jsou vyňaty ze zadržení v detenčních zařízeních, a že nezletilí bez doprovodu jsou považováni za zranitelnou kategorii (viz body 30 a 31 výše).

146. Z toho vyplývá, že i za předpokladu, že by zadržení úzce souviselo s uváděným důvodem zadržení, a to zabránit neoprávněnému vstupu, a prakticky umožnit vyřízení žádosti o azyl stěžovatelů s požadovaným předchozím posouzením věku, průtahy v tomto případě, zejména ty, které následovaly po určení věku stěžovatelů, vyvolávají vážné pochybnosti o dobré víře orgánů. Tato situace je o to závažnější, že stěžovatelům chyběly jakékoli procesní záruky (jak vyplývá z konstatování porušení čl. 5 odst. 4 v bodě 124 výše), jakož i skutečnost,

že orgány v žádné fázi nezjistily, zda umístění stěžovatelů do imigrační detence bylo krajním opatřením, pro které nebyla k dispozici žádná alternativa (...).

Vyžaduje se souhlas dítěte s postupem při posouzení věku. Posouzení věku by se mělo provádět vědeckým, bezpečným a spravedlivým způsobem s ohledem na dítě a jeho pohlaví, aby se zabránilo jakémukoli riziku narušení fyzické integrity dítěte, a zároveň musí náležitě respektovat lidskou důstojnost. Veškerá lékařská vyšetření je třeba provádět s plným respektem k důstojnosti jednotlivce, musí se jednat o nejméně invazivní vyšetření a musí je provést kvalifikovaní zdravotničtí odborníci.³

Musí existovat účinná možnost napadnout rozhodnutí o posouzení věku soudním přezkumem.⁴ Dětem je zapotřebí poskytnout právní a procesní informace, včetně informací o tom, jak lze rozhodnutí napadnout.

Osoba by neměla být prohlášena za dospěléou výhradně na základě jejího odmítnutí podrobit se lékařským testům (*J.A.B proti Španělsku*).

Úmluva o právech dítěte (CRC), 1989

Článek 10

1. Za účelem spojení rodiny a v souladu se závazkem podle čl. 9, odst. 1, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, posuzují žádosti dítěte nebo jeho rodičů o vstup na území státu, který je smluvní stranou úmluvy, nebo o jeho opuštění pozitivním, humánním a urychleným způsobem. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, dále zabezpečí, aby podání takové žádosti nemělo žádné nepříznivé důsledky pro žadatele nebo členy jeho rodiny [...].

Ve společném Obecném komentáři (CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23, 16. listopadu 2017), CMW a CRC definovaly zásady, které mají být použity v procesu hodnocení věku. Kromě toho se použijí obecné zásady CRC, mezi které patří nejlepší zájem dítěte, svobodný a informovaný souhlas a zákaz diskriminace, jakož i všechna příslušná ustanovení Úmluvy.⁵ Proces posouzení věku musí probíhat s využitím holistického a multidisciplinárního přístupu, který zajistí, že budou zavedeny všechny potřebné záruky a zásady a budou chráněna práva žadatele.

Společný obecný komentář č. 4 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 23 (2017) Výboru pro práva dítěte o závazcích státu v oblasti lidských práv dětí v souvislosti s mezinárodní migrací v zemích původu, tranzitu, určení a návratu

4. Pro informovaný odhad věku by státy měly provést komplexní posouzení fyzického a psychického vývoje dítěte, provedené specializovanými pediatry nebo jinými odborníky, kteří jsou kvalifikovaní v kombinaci různých aspektů vývoje. Toto hodnocení je třeba provést rychle, vstřícně k dětem, citlivě s ohledem na pohlaví dítěte a kulturně vhodným způsobem, včetně rozhovorů s dětmi a případně doprovázejících dospělých, v jazyce, kterému dítě rozumí. Dostupné dokumenty je třeba považovat za pravé, pokud neexistuje důkaz o opaku a je třeba vzít v úvahu prohlášení dětí a jejich rodičů nebo příbuzných. Na posuzovaného jednotlivce je třeba nahlížet perspektivou presumpce nevinoty. Státy by se měly zdržet používání lékařských metod založených mimo jiné na analýze kostních a zubních vyšetření, které mohou být nepřesné, s velkým rozpětím chyb a mohou být také traumatizující a vést k zbytečným právním procesům. Státy by měly zajistit, aby jejich rozhodnutí mohla být přezkoumána nebo aby se proti nim bylo možné odvolat u příslušného nezávislého subjektu.

Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 6: Zacházení s dětmi bez doprovodu a s odloučenými dětmi mimo zemi původu, 2005

(V) REAKCE NA OBECNÉ A ZVLÁŠTNÍ POTŘEBY OCHRANY

(a) Počáteční hodnocení a opatření

³ Viz doporučení Úmluvy o právech dítěte v *N.B.F proti Španělsku*, CRC/C/79/D/11/2017, 27. září 2018, para 12.7; *A.L. proti Španělsku*, CRC/C/81/D/16/2017, 31. května 2019, para 12. 7; *J.A.B proti Španělsku*, CRC/C/81/D/22/2017, 31. května 2019, para 13.6; *R.K. proti Španělsku*, CRC/C/82/D/27/2017, 18. září 2019, para 9.7.

⁴ Viz doporučení Úmluvy o právech dítěte v *R.K. proti Španělsku* op.cit. para 10. C; a *M.T. proti Španělsku*, 18. září 2019, CRC/C/82/D/17/2017, para 14.c

⁵ Další informace o obecných zásadách Úmluvy o právech dítěte viz oddíl II Hlavní zásady práv dětí tohoto modulu.

31. Nejlepší zájmy dítěte musí být také hlavní zásadou při určování priority potřeb ochrany a chronologie opatření, která je nutno použít ve vztahu k dětem bez doprovodu a odloučeným dětem. Tento nezbytný postup počátečního hodnocení zahrnuje zejména následující:
- (i) Prioritní identifikaci dítěte jako odloučeného nebo bez doprovodu ihned po příjezdu na hraniční přechody nebo jakmile je orgánům známa jejich přítomnost v zemi (článek 8). Tato identifikační opatření zahrnují posouzení věku a neměla by brát v úvahu pouze fyzický vzhled jednotlivce, ale také jeho psychickou vyspělost. Posouzení musí být navíc provedeno vědeckým a bezpečným způsobem, s ohledem na dítě a pohlaví a spravedlivé, aby se zabránilo jakémukoli riziku narušení fyzické integrity dítěte, řádného zachování lidské důstojnosti a v případě přetrvávající nejistoty je třeba jednotlivci přičíst k dobru pochybnosti, že pokud existuje možnost, že jednotlivec je dítě, mělo by se s ním zacházet jako s dítětem; [...].

Úmluva o právech dítěte, NBF proti Španělsku, CRC/C/79/D/11/2017, 27. září 2018

- 12.3 Výbor se domnívá, že určení věku mladé osoby, která tvrdí, že je nezletilá, má zásadní význam, neboť výsledek rozhoduje o tom, zda tato osoba bude mít nárok na vnitrostátní ochranu jako dítě, nebo bude z této ochrany vyloučena. Podobně, a tento bod je pro Výbor zásadně důležitý, z tohoto určení vyplývá užívání práv obsažených v Úmluvě. Je proto nezbytné, aby existoval řádný postup pro určení věku osoby, jakož i možnost napadnout výsledek prostřednictvím odvolacího řízení. Po dobu, kdy tento proces probíhá, by měla mít osoba výhodu pochybností (obsažená v zásadě v případě pochybností ve prospěch) a mělo by s ní být zacházeno jako s dítětem. Výbor se proto domnívá, že v průběhu celého procesu určování věku by měl být prvořadým hlediskem nejlepší zájem dítěte.
- 12.4 Výbor připomíná, že v případě neexistence dokladů totožnosti nebo jiných vhodných důkazů "by státy měly za účelem informovaného odhadu věku provést komplexní posouzení fyzického a psychického vývoje dítěte, které provedou specializovaní pediatři nebo jiní odborníci, kteří mají zkušenosti s kombinací různých aspektů vývoje. Takové posouzení by mělo být provedeno pohotově, s ohledem na dítě, jeho pohlaví a kulturu, včetně rozhovorů s dětmi a případně s doprovázejícími dospělými, a to v jazyce, kterému dítě rozumí. Dokumenty, které jsou k dispozici, by měly být považovány za pravé, pokud neexistuje důkaz o opaku, a výpovědi dětí musí být brány v úvahu. Výhoda pochybností by měla být přiznána posuzované osobě. Státy by se měly zdržet používání lékařských metod založených mimo jiné na analýze kostních a zubních vyšetření, které mohou být nepřesné, s velkým rozpětím chyb a mohou být také traumatizující a vést ke zbytečným právním řízením."

Kdykoli je třeba prokázat věk dítěte a dítě nemá rodný list, měl by stát dítěti rodný list neprodleně a bezplatně vystavit. Pokud není věk prokázán rodným listem, měl by odpovědný orgán přijmout všechny doklady, které mohou věk prokázat, jako je oznámení o narození, výpisy z matrik narozených, doklady o křtu nebo jiné rovnocenné doklady nebo školní vysvědčení. Doklady by měly být považovány za pravé, pokud neexistuje důkaz o opaku ([Obecný komentář CRC č. 24 o právech dítěte v systému dětské justice](#), CRC/C/GC/24, body 33. Viz také věc [R. K. proti Španělsku](#), CRC/C/82/D/27/2017, odst. 10. C; [M.T. proti Španělsku](#), CRC/C/82/D/17/2017, odst. 14.c). Orgány by měly umožnit výslech rodičů nebo připustit jejich svědectví ohledně věku nebo podání potvrzení učiteli nebo náboženskými či komunitními představiteli, kteří znají věk dítěte. Teprve pokud se tato opatření ukáží jako neúspěšná, může dojít k posouzení fyzického a psychického vývoje dítěte, které provedou specializovaní pediatři nebo jiní odborníci kvalifikovaní v posuzování různých aspektů vývoje ([obecný komentář CRC č. 24](#) op. cit. bod 33).

Právo EU

Na úrovni EU kromě všech záruk zajištěných Úmluvou o právech dítěte stanoví směrnice EU o azylových řízeních ((2013/32/EU z 2013) požadavky na to, jak by se mělo provádět určování věku, a zakotvuje domněnku nezletilosti.

Směrnice 2013/32/EU Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (přepracované znění), (Procedurální směrnice), dok. č. 32013L0032

Článek 25

(...)

5. Členské státy mohou v rámci posuzování žádosti o mezinárodní ochranu použít k určení věku nezletilých osob bez doprovodu lékařské vyšetření, pokud mají členské státy i poté, co žadatel

učinil obecné prohlášení nebo předložil jiné vhodné údaje, pochybnosti ohledně jeho věku. Pokud mají členské státy i nadále pochybnosti ohledně věku žadatele, považují jej za nezletilou osobu.

Každé lékařské vyšetření musí být prováděno tak, aby byla plně respektována důstojnost každého jednotlivce, byla upřednostňována nejméně invazivní vyšetření a prováděly ho kvalifikovaní zdravotníci, což v nejvyšší možné míře umožňuje dosáhnout spolehlivých výsledků.

Pokud se přistoupí k lékařskému vyšetření, členské státy zajistí, aby:

- a) nezletilé osoby bez doprovodu byly informovány před posouzením své žádosti o mezinárodní ochranu a v jazyce, kterému rozumí nebo o němž lze důvodně předpokládat, že mu rozumí, o možnosti určení jejich věku pomocí lékařského vyšetření. To zahrnuje informaci o způsobu vyšetření a možných důsledcích výsledku lékařského vyšetření na posouzení žádosti o mezinárodní ochranu, jakož i o důsledcích odmítnutí lékařského vyšetření nezletilou osobou bez doprovodu;
- b) nezletilé osoby bez doprovodu nebo jejich zástupci souhlasili s provedením lékařského vyšetření k určení věku dotyčné nezletilé osoby a
- c) rozhodnutí o zamítnutí žádosti o mezinárodní ochranu nezletilé osoby bez doprovodu, která odmítla lékařské vyšetření podstoupit, nebylo založeno výlučně na tomto odmítnutí.

Skutečnost, že nezletilá osoba bez doprovodu odmítla podstoupit lékařské vyšetření, nebrání rozhodujícímu orgánu rozhodnout o žádosti o mezinárodní ochranu.

V případě zamítavého rozhodnutí (rozpor s udávaným věkem) by orgány měly vysvětlit důvody tohoto rozhodnutí a měly by žadatele informovat o tom, jak jej může napadnout. Vzhledem k tomu, že dětství/ dospělost žadatele může ovlivnit způsob, jakým je vedeno řízení o mezinárodní ochraně (stanovení priorit, záruky atd.), mělo by být rozhodnutí o posouzení věku vydáno odděleně od rozhodnutí o mezinárodní ochraně a před tímto rozhodnutím. Pokud neexistuje samostatné právo na odvolání proti výsledku samotného rozhodnutí o posouzení věku, měla by být dána příležitost napadnout výsledek prostřednictvím soudního přezkumu nebo v rámci posouzení celkové žádosti o ochranu. Daný jedinec by měl mít přístup k zástupci nebo k právní podpoře, kteří by mu byli v tomto procesu nápomocní. Při vydání samostatného rozhodnutí by informace o tom, jak ho napadnout, měly být poskytnuty zdarma a podle úrovně chápání žadatele. Žadatel by měl mít možnost vyjádřit v tomto bodě své názory.

Praktická příručka úřadu EASO k posuzování věku (druhé vydání), s. 34-35

V reakci na tyto výzvy vypracoval úřad EASO klíčová doporučení, která budou podrobně rozebrána v této publikaci. Tato doporučení lze shrnout takto:

1. Nejlepší zájem dítěte by měl být respektován nejen v případě, že dítě je jako takové identifikováno, ale také v případě pochybností o tom, zda žadatel může být dítětem.
2. Posuzování věku by nemělo být rutinní praxí. Nutnost posoudit věk by měla být řádně odůvodněna na základě opodstatněných pochybností o udávaném věku.
3. Provádění zásady nejlepšího zájmu dítěte vyžaduje posouzení věku zaměřené na dítě, při němž by dítě mělo být středem zájmu a které by mělo být přizpůsobeno zvláštním potřebám žadatele (pohlaví, rozpětí sporného věku, kulturní prostředí atd.).
4. Jakmile se při posuzování objeví pochybnosti o udaném věku a dokud nebudou předloženy konečné výsledky, musí se uplatňovat zásada „v případě pochybností rozhodnout ve prospěch žadatele“. Žadatel by měl být považován za dítě a jako s dítětem by s ním mělo být zacházeno až do doby, než bude zjištěno, že se jedná o dospělé osobu.
5. Pro dítě nebo předpokládané dítě musí být ustanoven opatrovník/zástupce, který zajistí, že se dítě může účastnit posouzení věku, že bylo informováno o procesu posuzování věku, a to způsobem vhodným pro děti, zohledňujícím pohlaví a přiměřeným věku dítěte v jazyce, kterému rozumí, a že skutečně plně chápe proces posuzování věku. Tyto informace jsou nezbytné pro to, aby dítě mělo možnost vyjádřit své názory, přání a stanoviska a učinit informované rozhodnutí o účasti v tomto procesu.
6. Proces posuzování věku se musí provádět na základě holistického a multidisciplinárního přístupu.

pu, který zajistí, že budou zavedeny veškeré nezbytné prozkoumané záruky a zásady a budou chráněna práva žadatele.

7. Vzhledem k tomu, že v současné době neexistuje žádná jediná metoda, kterou by bylo možné určit přesný věk osoby, může dotčené věkové rozpětí omezit kombinace metod, které hodnotí nejen tělesný vývoj, ale i vyspělost a duševní vývoj žadatele.

Pro účely posuzování věku by se neměla používat žádná metoda, která by zahrnovala nahotu nebo vyšetření, prohlídku nebo měření pohlavních orgánů či intimních částí těla.

Praktická příručka úřadu EASO k posuzování věku (druhé vydání), s. 9-10

Zásadu v pochybnostech ve prospěch je třeba použít při posuzování věku osoby, včetně osob v migrační situaci:

1. Dokud nebude dokončeno posouzení věku a pokud existují pochybnosti, je třeba s danou osobou zacházet jako s dítětem.
2. V případech, kdy je dána povinnost žadatele odůvodnit žádost o mezinárodní ochranu, ale jeho prohlášení nejsou podložena písemnými nebo jinými důkazy, v souladu s čl. 4 odst. 5 **kvalifikační směrnice**⁶, pokud:
 - a) žadatel vynaložil skutečné úsilí, aby svou žádost odůvodnil;
 - b) žadatel předložil všechny náležitosti, které měl k dispozici, a podal uspokojivé vysvětlení ohledně jiných chybějících náležitostí;
 - c) prohlášení žadatele byla shledána souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případu žadatele;
 - d) žadatel požádal o mezinárodní ochranu v nejkratší možné době, ledaže může prokázat dobrý důvod, proč tak neučinil; a dále
 - e) byla zjištěna celková hodnověrnost žadatele.

V souladu s Obecným komentářem č. 6 Výboru pro práva dítěte a procedurální směrnici, pokud by po posouzení věku zůstala nejistota, mělo by se s dotyčnou osobou zacházet jako s dítětem, pokud existuje možnost, že daná osoba je dítě.

Zásada v pochybnostech ve prospěch nezletilosti je klíčovou zásadou a zárukou v oblasti posuzování věku, jelikož žádná ze současných metod posouzení věku není schopna s jistotou určit konkrétní věk.

Praktická příručka úřadu EASO k posuzování věku (druhé vydání), s. 22

II. Hlavní zásady práv dítěte

Hlavní zásady týkající se práv dítěte představují základní požadavky na realizaci všech práv dítěte stanovených v Úmluvě o právech dítěte (CRC). Tyto hlavní zásady zahrnují:

1. zákaz diskriminace
2. nejlepší zájem dítěte
3. právo na život, přežití a rozvoj
4. právo účastnit se a být vyslechnut

Tato část představuje všechny tyto hlavní zásady a pozitivní závazek států poskytovat péči a ochranu migrujícím dětem.

CRC, Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 5 o obecných prováděcích opatřeních k Úmluvě o právech dítěte, CRC/GC/2003/5, 27. listopadu 2003

12. Pro účinnou realizaci celé Úmluvy a zejména s ohledem na následující články v Úmluvě, které Výbor označil jako obecné zásady, je nezbytný rozvoj perspektivy práv dítěte v celé vládě, parlamentu a soudnictví:

⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (přepřacované znění), Dokument č. 32011L0095.

Článek 2

Závazky států respektovat a zajistit práva stanovená v Úmluvě každému dítěti ve své jurisdikci **bez jakékoli diskriminace**. Tento závazek zákazu diskriminace vyžaduje, aby státy aktivně identifikovaly jednotlivé děti a skupiny dětí, u kterých uznání a realizace jejich práv může vyžadovat přijetí zvláštních opatření. Výbor například zdůrazňuje, že je třeba rozčlenit shromažďování údajů, aby bylo možné identifikovat diskriminaci nebo potenciální diskriminaci. Řešení diskriminace může vyžadovat změny v právních předpisech, správě a přidělování zdrojů, jakož i ve vzdělávacích opatřeních ke změně postojů. Je třeba zdůraznit, že uplatňování zásady zákazu diskriminace ve smyslu rovného přístupu k právům neznamená stejné zacházení. Obecný komentář Výboru pro lidská práva zdůraznil význam přijetí zvláštních opatření s cílem omezit nebo odstranit podmínky, které způsobují diskriminaci.

Článek 3(1)

Nejlepší zájmy dítěte jako primární hledisko ve všech opatřeních týkajících se dětí. Tento článek se týká opatření a kroků ze strany „veřejných nebo soukromých institucí sociální péče, soudů, správních orgánů nebo zákonodárných orgánů“. Tato zásada vyžaduje aktivní opatření napříč vládou, parlamentem a soudnictvím. Od každého zákonodárného, správního a soudního orgánu nebo instituce se vyžaduje, aby uplatňoval zásadu nejlepších zájmů systematickým zvažováním toho, jak jsou práva a zájmy dětí ovlivněny nebo budou ovlivněny jejich rozhodnutími a jednáním – například navrženým nebo stávajícím zákonem, politikou či správní žalobou nebo soudním rozhodnutím, včetně opatření, která se dětí týkají pouze nepřímo.

Článek 6

Vlastní právo dítěte na život a závazek smluvních států zajistit v co největší míře přežití a vývoj dítěte. Výbor očekává, že státy budou interpretovat „vývoj“ v nejširším smyslu jako holistický koncept, který zahrnuje tělesný, duševní, duchovní, morální, psychologický a sociální vývoj dítěte. Prováděcí opatření by měla být zaměřena na dosažení optimálního vývoje pro všechny děti.

Článek 12

Právo dítěte svobodně vyjadřovat své názory ve „všech záležitostech týkajících se dítěte“, přičemž těmto názorům je věnována náležitá váha. Tato zásada, která zdůrazňuje úlohu dítěte jako aktivního účastníka při prosazování, ochraně a sledování jeho práv, platí stejně pro všechna opatření přijatá státy k provádění Úmluvy.

1. Zásada zákazu diskriminace

V souladu s mezinárodním právem, včetně Úmluvy o právech dítěte, jsou práva dětí zajištěna bez diskriminace z jakýchkoli důvodů, mezi které patří pohlaví, rasa, barva pleti nebo etnický původ, jazyk, náboženství, politické nebo jiné názory, národnostní nebo sociální původ, zdravotní postižení, sociálně-ekonomické zázemí, vztah k národnostní menšině, majetku, narození, sexuální orientace, genderová identita nebo jiné postavení ať už dětí samotných nebo jejich rodičů či opatrovníků.

Úmluva o právech dítěte, 1989

Článek 2

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva stanovená touto úmluvou každému dítěti nacházejícímu se pod jejich jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, učiní všechna potřebná opatření k tomu, aby dítě bylo chráněno před všemi formami diskriminace nebo trestání, které vyplývají z postavení, činností, vyjádřených názorů nebo přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců nebo členů rodiny.

Státy musí zajistit, aby s migrujícími dětmi bylo zacházeno stejně de facto i de jure a musí odstranit přímou i nepřímou diskriminaci migrujících dětí.

Společný obecný komentář č. 3 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin a č. 22 (2017) Výboru pro práva dítěte o obecných zásadách týkajících se lidských práv dětí v souvislosti s mezinárodní migrací

9. (...)Zásada zákazu diskriminace Úmluvy o právech dítěte zavazuje státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, respektovat a zajistit práva stanovená v Úmluvě všem dětem, ať už jsou mimo jiné považováni za migranty v zákonném nebo nezákonném postavení, žadatele o azyl, uprchlíky, osoby bez státní příslušnosti anebo oběti obchodování s lidmi, a to i v případě návratu nebo deportace do země původu, bez ohledu na státní příslušnost dítěte nebo rodičů či zákonných zástupců, migrační status nebo absenci státní příslušnosti.

Závazky států zajistit zejména rovnost a zákaz diskriminace zahrnují mimo jiné povinnost

1. zdržet se diskriminačních kroků, které podkopávají požívání práv, odstranit diskriminační zákony a praxi – a revidovat zákony a postupy s cílem zajistit, aby nepředstavovaly diskriminaci, ani ji nepodporovaly (závazek respektovat);
2. předcházet diskriminaci ze strany soukromých subjektů a zajistit ochranu před diskriminací (závazek chránit);
3. přijmout pozitivní proaktivní kroky k zajištění stejného požívání lidských práv (závazek plnit).

Státy musí nejen odstranit zjevně diskriminační zákony, politiky a postupy, ale také zajistit, aby zdánlivě neutrální opatření neměla ve skutečnosti diskriminační účinek.

Přímá / nepřímá diskriminace

Přímá diskriminace znamená rozdílné zacházení z důvodů například rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politických nebo jiných názorů, národnostního nebo sociálního původu, majetku, narození, zdravotního postižení, věku, národnosti, manželského nebo rodinného statusu, sexuální orientace nebo genderové identity, místa pobytu, ekonomické a sociální situace,⁷ které není založeno na přiměřených a objektivních kritériích a neslouží k dosažení tohoto cíle, ani není vůči němu úměrné. Přímá diskriminace není ospravedlnitelná ani zákonná. K nepřímé diskriminaci dochází, pokud by se použilo zjevně neutrální ustanovení, kritérium nebo postup a které by způsobilo znevýhodnění osoby, která sdílí určitou charakteristiku, ve srovnání s ostatními podobně situovanými z důvodu například rasy, barvy pleti, pohlaví, zdravotního postižení, sexuální orientace, genderové identity, náboženství, jazyka, politických nebo jiných názorů, národnostního nebo etnického původu, majetku, narození nebo jiného postavení, bez legitimního cíle nebo nepřiměřeným způsobem. Rozdílné zacházení z důvodu například rasy, barvy pleti, pohlaví, zdravotního postižení, sexuální orientace nebo genderové identity, náboženství, jazyka, politických nebo jiných názorů, národnostního nebo etnického původu, majetku, narození nebo jiného statusu, které sleduje legitimní cíl a je přiměřené k dosažení tohoto cíle, není diskriminační.

Za účelem nápravy situací nerovnosti a diskriminace může být od státu rovněž požadováno, aby provedl dočasná zvláštní opatření nezbytná k (opětovnému) nastolení rovnosti.

Pozitivní opatření

Je možné, že bude třeba přijmout pozitivní opatření na ochranu dětí nebo určitých skupin dětí před zranitelností vůči diskriminaci, a to i z důvodu jejich věku. Zásada rovnosti někdy vyžaduje, aby státy, které jsou smluvní stranou, přijaly pozitivní opatření s cílem omezit nebo odstranit podmínky, které způsobují nebo pomáhají udržovat diskriminaci zakázanou mezinárodním právem (např. [Mezinárodní pakt o občanských a politických právech](#) (ICCPR), rezoluce VA OSN 2200A (XXI), 16. prosince 1966). Například ve státě, kde obecné podmínky určité části populace brání nebo narušují požívání lidských práv, by měl stát podniknout konkrétní kroky k nápravě těchto podmínek. Tato opatření mohou zahrnovat dočasné udělení určitého preferenčního zacházení ve specifických záležitostech dané populaci ve srovnání se zbytkem populace. Pokud jsou však tato opatření nezbytná pro nápravu diskriminace, jedná se o případ legitimní diferenciaci podle ICCPR (Výbor OSN pro lidská práva, [Obecný komentář č. 18: Zákaz diskriminace](#), 10. listopadu 1989, odst. 10).

Ačkoli ustanovení [Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace](#) (ICERD) (rezoluce VA OSN 3106 (XX) z 21. prosince 1966), se netýkají některých rozdílů v zacházení mezi státními příslušníky a cizími státními příslušníky, Výbor pro odstranění rasové diskriminace (CERD) objasnil, že rozdílné zacházení z důvodu státní příslušnosti nebo imigračního statusu znamená diskriminaci, pokud nejsou kritéria pro toto rozlišení uplatněna z důvodu legitimního cíle a nejsou přiměřená z hlediska dosažení tohoto cíle.

⁷ Viz CESCR, Obecný komentář č. 20: Nedisriminace v oblasti hospodářských, sociálních a kulturních práv, E/C.12/GC/20, 2. července 2009, odst. 19-35.

Mezinárodní právo

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR), 1966

Článek 2

1. Každý stát, který je smluvní stranou Paktu, se zavazuje respektovat práva uznaná v tomto Paktu a zajistit tato práva všem jednotlivcům na svém území a podléhajícím jeho jurisdikci, bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, barvy, pohlaví, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Článek 24(1)

1. Každé dítě má bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, národnostního nebo sociálního původu, majetku nebo rodu právo na takovou ochranu, která mu přísluší s ohledem na jeho postavení nezletilce, ze strany jeho rodiny, společnosti a státu.

Článek 26

Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakékoli diskriminace. Zákon zakáže jakoukoli diskriminaci a zaručí všem osobám stejnou a účinnou ochranu proti diskriminaci z jakýchkoli důvodů, např. podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného přesvědčení, národnostního nebo sociálního původu, majetku a rodu.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (ICESCR), 1966

Článek 2(2)

Státy, smluvní strany Paktu, se zavazují, že zaručí, že práva formulovaná v tomto Paktu budou se uskutečňovat bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního a sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Článek 10

Státy, smluvní strany Paktu, uznávají, že: (...)

3. Zvláštní opatření by měla být činěna pro ochranu a pomoc všem dětem a mládeži bez jakékoli diskriminace na základě rodinného původu nebo jiných podmínek. Děti a mládež by měly být ochraňovány před hospodářským a sociálním vykořisťováním. Jejich zaměstnávání prací, která by škodila jejich morálce nebo zdraví nebo byla nebezpečná jejich životu, nebo by mohla brzdit jejich normální vývoj, by měla být trestná podle zákona. Státy by měly také stanovit věkovou hranici, pod kterou by dětská námezdní práce měla být zakázána a trestána podle zákona.

Výbor OSN pro práva dítěte (CRC), **Obecný komentář č. 6: Zacházení s dětmi bez doprovodu a s odloučenými dětmi mimo zemi původu**

18. Zásada zákazu diskriminace se ve všech svých aspektech vztahuje na všechna jednání s odloučenými dětmi a dětmi bez doprovodu. Zejména zakazuje jakoukoli diskriminaci na základě postavení dítěte jako osoby bez doprovodu nebo odloučené osoby či jako uprchlíka, žadatel o azyl nebo migranta. Pokud je správně pochopena, tato zásada nejen nebrání, ale může dokonce vyžadovat diferenciaci na základě různých potřeb ochrany, mezi které spadají potřeby vyplývající z věku a/nebo pohlaví. Měla by být rovněž přijata opatření k řešení možných mylných představ a stigmatizace dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí ve společnosti. Policejní nebo jiná opatření týkající se dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí v souvislosti s veřejným pořádkem jsou přípustná pouze tehdy, jsou-li taková opatření provedena na základě zákona, znamenají spíše individuální než kolektivní hodnocení, splňují zásadu proporcionality a představují nejméně rušivou možnost. Aby nedošlo k porušení zákazu diskriminace, nelze proto taková opatření nikdy uplatňovat na skupinovém nebo kolektivním základě.

Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (ICERD), 1965

Článek 1(1) „... jakékoli rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování založené na rase, barvě pleti, rodovém nebo národnostním nebo etnickém původu...“

Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW), rezoluce VA OSN 34/180 z 18. prosince 1979

Článek 1

Pro účely této úmluvy bude výraz „diskriminace žen“ označovat jakékoli činění rozdílu, vyloučení nebo omezení provedené na základě pohlaví, jehož důsledkem nebo cílem je narušit nebo zrušit uznání, požívání nebo uplatnění ze strany žen, bez ohledu na jejich rodinný stav, na základě rovnoprávnosti mužů a žen, lidských práv a základních svobod v politické, hospodářské, sociální, kulturní, občanské nebo jiné oblasti.

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (CRPD), rezoluce VA OSN A/RES/61/106, 13. prosince 2006

Článek 5 Rovnost a nediskriminace

1. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají, že všechny osoby jsou před zákonem a ze zákona rovnoprávné a mají právo na rovnost před zákonem a stejná práva vyplývající ze zákona bez jakékoli diskriminace.
2. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, zakazují veškerou diskriminaci na základě zdravotního postižení a zaručují osobám se zdravotním postižením rovnoprávnou a účinnou právní ochranu před diskriminací z jakýchkoli důvodů.

Rada Evropy (RE), Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech nebo EÚLP), ETS č. 5, přijata 4. listopadu 1950

Článek 14

Zákaz diskriminace

Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.

Protokol 12 k Evropské úmluvě o lidských právech (EÚLP), ETS č. 177, 4. listopadu 2000

Článek 1 Všeobecný zákaz diskriminace

1. Užívání každého práva přiznaného zákonem musí být zajištěno bez jakékoli diskriminace z důvodu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka a náboženství, politického či jiného smýšlení, národnostního či sociálního původu, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, rodu či jiného postavení.

Ponomaryovi proti Bulharsku, ESLP, stížnost č. 5335/05, rozsudek ze dne 21. června 2011

Diskriminace migrujících dětí z důvodu státní příslušnosti / imigračního statusu je zakázána. V tomto případě si dva ruší státní příslušníci ve věku 16 a 18 let stěžovali, že byli diskriminováni, protože na rozdíl od bulharských státních příslušníků a cizinců, kteří mají povolení k trvalému pobytu, byli povinni platit školné z titulu středoškolského vzdělání. Oba měli povolení k trvalému pobytu až do svých osmnáctých narozenin, ale neměli peníze na zaplacení poplatků za samostatné povolení k pobytu, které potřebovali, aby mohli nadále legálně pobývat v Bulharsku. Podle Soudu rozlišení povinnosti platit školné bylo stanoveno výhradně z důvodu jejich státní příslušnosti a imigračního statusu. Ačkoliv na jedné straně mají státy obvykle k dispozici široký prostor k uvážení, pokud jde o obecná opatření hospodářské nebo sociální strategie, na druhé straně je třeba předložit velmi závažné důvody, aby prokázaly rozdílné zacházení výhradně z důvodu státní příslušnosti. V tomto případě bylo použito přísný přezkum, jelikož vzdělání je právo, které požívá přímé ochrany podle Úmluvy (článek 2 Dodatkového protokolu č. 1). Soud shledal, že požadavek, aby stěžovatelé platili poplatky za své středoškolské vzdělání z důvodu jejich státní příslušnosti a imigračního statusu, nebyl důvodný. Soud proto dospěl k závěru, že stát porušil článek 14 Evropské úmluvy (zakazující diskriminaci) ve spojení s článkem 2 Dodatkového protokolu č. 1 k Evropské úmluvě (právo na vzdělání).

Evropská sociální charta (revidovaná), 1996

Part V, Článek E

Zákaz diskriminace

Užívání práv stanovených v této chartě je zajištěno bez diskriminace z jakéhokoli důvodu, jako je rasa, barva, pohlaví, jazyk, náboženství, politické nebo jiné přesvědčení, národnostní nebo sociální původ, zdraví, příslušnost k národnostní menšině, narození nebo jiný stav.

2. Nejlepší zájem dítěte

Při všech opatřeních týkajících se dětí, včetně migrujících dětí, musí být prvořadým hlediskem zásada nejlepšího zájmu dítěte (článek 3 Úmluvy o právech dítěte). Nejlepší zájmy dítěte jsou zastřešující složkou hmotných práv, základní výkladovou právní zásadou. Ta se vztahuje na všechny úřední postupy týkající se dětí a musí vycházet z posouzení všech prvků zájmů dítěte nebo dítěte v konkrétní situaci.

Skutečnost, že dítě je velmi malé nebo se nachází ve zranitelné situaci (např. je zdravotně postižené, patří k menšině, je migrantem atd.), je nezabývá práva vyjádřit své názory ani nesnižuje váhu, která je názorům dítěte přikládána při určování jeho nejlepšího zájmu. Přijetí zvláštních opatření, která mají zaručit výkon rovných práv dětí v takových situacích, musí podléhat individuálnímu posouzení, které zajistí roli samotných dětí v rozhodovacím procesu (viz [Obecný komentář CRC č. 14](#) op. cit. bod 54; Názory CRC ve věci [Y.B. a N.S. proti Belgii](#), CRC/C/79/D/12/2017, 22. března 2017, bod 8.7).

Mezinárodní právo

Úmluva o právech dítěte, 1989

Článek 3

1. Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.
3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby instituce, služby a zařízení odpovědné za péči a ochranu dětí odpovídaly standardům stanoveným kompetentními úřady, zejména v oblastech bezpečnosti a ochrany zdraví, počtu a vhodnosti svého personálu, jakož i kompetentního dozoru.

Obecný komentář č. 14 (2013) k právu dítěte na prvotní zohlednění jeho nejlepších zájmů (čl. 3, odst. 1)

Výbor zdůrazňuje, že nejlepší zájem dítěte je trojí koncept:

- (a) **Hmotné právo:** Právo dítěte na posouzení svých nejlepších zájmů, které jsou prvotním hlediskem, pokud se zvažují různé zájmy, s cílem rozhodnout o dané otázce a záruka, že toto právo se uplatní vždy, pokud bude učiněno rozhodnutí týkající se dítěte, skupiny identifikovaných nebo neidentifikovaných dětí nebo dětí obecně.

Ustanovení čl. 3 odst. 1 vytváří pro státy vnitřní závazek, je přímo použitelné (samovykonatelné) a lze se jej dovolávat u soudu.

- (b) **Základní výkladová právní zásada:** pokud právní předpis umožňuje více než jeden výklad, je třeba zvolit výklad, který nejučinněji slouží nejlepším zájmům dítěte. Práva stanovená v úmluvě a jejich opčních protokolech nabízejí výkladový rámec.

- (c) **Procesní pravidlo:** Kdykoli je třeba učinit rozhodnutí, které má dopad na konkrétní dítě, identifikovanou skupinu dětí nebo děti obecně, musí rozhodovací proces zahrnovat vyhodnocení možného dopadu (kladného nebo záporného) rozhodnutí o dotyčném dítěti nebo dětech. Posouzení a stanovení nejlepších zájmů dítěte vyžaduje procesní záruky. Kromě toho musí odů-

vodnění rozhodnutí prokázat, že právo bylo výslovně zohledněno. V tomto ohledu státy, které jsou stranami Úmluvy, vysvětlí, jak bylo v rozhodnutí respektováno právo, tedy co bylo považováno za nejlepší zájem dítěte, dle jakých kritérií je rozhodnutí založeno a jak byly zájmy dítěte zvaženy s ohledem na jiné úvahy, ať už jde o široké otázky politiky nebo o individuální případy.

32. Koncept nejlepších zájmů dítěte je složitý a jeho obsah musí být stanoven **případ od případu**. Zákonodárce, soudce, správní, sociální nebo vzdělávací orgán bude moci prostřednictvím výkladu a provádění čl. 3 odst. 1 v souladu s ostatními ustanoveními úmluvy vyjasnit tento koncept a konkrétně jej použít. Koncept nejlepších zájmů dítěte je proto flexibilní a přizpůsobivý. Měl by být upraven a definován individuálně podle konkrétní situace dotyčného dítěte nebo dětí s ohledem na jejich osobní kontext, situaci a potřeby. Pro jednotlivá rozhodnutí musí být nejlepší zájmy dítěte posouzeny a určeny na základě konkrétních okolností konkrétního dítěte. V případě kolektivních rozhodnutí (která přijímá například zákonodárce) musí být nejlepší zájmy dětí obecně posouzeny a stanoveny s ohledem na okolnosti konkrétní skupiny a/ nebo dětí obecně. V obou případech by mělo být posuzování a stanovení prováděno s úplným zachováním práv obsažených v Úmluvě a jejich opčních protokolech.
46. Jak již bylo uvedeno, „nejlepším zájmem dítěte“ je právo, zásada a procesní pravidlo založené na posouzení všech prvků zájmů dítěte nebo dětí v konkrétní situaci. Při posuzování a stanovení nejlepších zájmů dítěte za účelem rozhodnutí o konkrétním opatření je třeba dodržovat následující kroky:
- (a) Nejprve v konkrétním skutkovém kontextu případu je třeba zjistit, jaké jsou relevantní prvky při posuzování nejlepších zájmů, dát jim konkrétní obsah a každému z nich přiřadit váhu; b) zadruhé je třeba postupovat tak, aby byly zajištěny právní záruky a řádné uplatňování práva.
47. Posouzení a stanovení nejlepších zájmů dítěte jsou dva kroky, které je třeba dodržovat, je-li třeba přijmout rozhodnutí. „Posouzení nejlepších zájmů“ spočívá ve vyhodnocení a vyvážení všech prvků nezbytných k rozhodnutí v konkrétní situaci pro konkrétní jednotlivé dítě nebo skupinu dětí. Provádí jej osoba s rozhodovací pravomocí a jeho zaměstnanci (pokud možno multidisciplinární tým) a vyžaduje účast dítěte. „Stanovení nejlepších zájmů“ popisuje formální proces s přísnými procesními zárukami určenými ke stanovení nejlepších zájmů dítěte na základě posouzení nejlepších zájmů. [...]

Prvky, které je třeba vzít v úvahu při posouzení nejlepších zájmů dítěte

52. Na základě těchto předběžných úvah se Výbor domnívá, že prvky, které je třeba vzít v úvahu při posuzování a stanovování nejlepších zájmů dítěte, které jsou relevantní pro danou situaci, jsou následující:
- (a) názory dítěte [...]
(b) totožnost dítěte [...]
(c) zachování rodinného prostředí a udržování vztahů [...]
(d) péče, ochrana a bezpečnost dítěte [...]
(e) situace zranitelnosti [...]
(f) právo dítěte na zdraví [...]
(g) právo dítěte na vzdělání [...]
[...]

Procesní záruky k zajištění realizace nejlepších zájmů dítěte

85. S cílem zajistit správné uplatňování práva dítěte na prvotní zohlednění jeho nejlepších zájmů, musí být zavedeny a dodržovány některé procesní záruky šetrné k dětem. Koncept nejlepších zájmů dítěte je sám o sobě procesním pravidlem [...].
86. I když veřejné orgány a organizace, které rozhodují o dětech, musí jednat v souladu s povinností posoudit a stanovit nejlepší zájmy dítěte, u osob, které rozhodují o dětech každý den (např. rodičů, opatrovníků, učitelů atd.) se neočekává, že budou přísně dodržovat tento dvoustupňový postup, třebaže rozhodnutí učiněná v každodenním životě musí respektovat a odrážet nejlepší zájmy dítěte.
87. Státy jsou povinny zavést formální procesy s přísnými procesními zárukami, jejichž cílem je posoudit a stanovit nejlepší zájmy dítěte z důvodu rozhodnutí, které se dítěte dotýká, včetně mechanismů pro posouzení následků. Státy jsou povinny zavést transparentní a objektivní procesy pro všechna rozhodnutí zákonodárců, soudců nebo správních orgánů, zejména v oblastech, které se přímo dotýkají dítěte nebo dětí.

Společný obecný komentář č. 3 (2017) Výboru na ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 22 (2017) Výboru pro práva dítěte o obecných zásadách týkajících se lidských práv dětí v rámci mezinárodní migrace

29. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zajistí, aby se v přistěhovaleckém právu, plánování, provádění a hodnocení migrační politiky a rozhodování o jednotlivých případech plně zohledňovaly nejlepší zájmy dítěte, a to i při udělování nebo zamítnutí žádostí o vstup nebo pobyt v zemi, v rámci rozhodnutí týkajících se vymáhání migrace a omezení přístupu dětí a/ nebo jejich rodičů nebo zákonných zástupců k sociálním právům a rozhodnutí týkající se jednoty rodiny a péče o děti, přičemž prvořadým hlediskem musí být nejlepší zájmy dítěte, které mají tedy vysokou přednost.

UNHCR, závěr Výkonného výboru č. 47 (XXXVIII) – 1987 – Děti – uprchlíci, odst. (d), 12. října 1987

[...] veškerá opatření přijatá jménem dětí – uprchlíků se musí řídit zásadou nejlepších zájmů dítěte a zásadou jednoty rodiny.

Výbor OSN pro práva dítěte, obecný komentář č. 10 o právech dítěte v soudnictví pro mladistvé, dokument OSN CRC/C/GC/10, (25. dubna 2007)

10. Ve všech rozhodnutích přijatých v souvislosti s výkonem soudnictví pro mladistvé by měl prvořadým hlediskem být nejlepší zájem dítěte. Děti se liší od dospělých ve svém fyzickém a psychologickém vývoji a svých emočních a vzdělávacích potřebách. Tyto rozdíly představují základ pro nižší míru zavinění dětí při jednání, které je v rozporu se zákonem. Tyto a další rozdíly jsou důvodem pro existenci samostatného soudního systému pro mladistvé a vyžadují odlišné zacházení s dětmi. Ochrana nejlepších zájmů dítěte například znamená, že tradiční cíle trestního soudnictví, mezi které patří represe / odplata, musí při jednání s dětskými pachateli ustoupit cílům reintegrace a restorativní justice. Toho lze dosáhnout ve shodě s účinnou veřejnou bezpečností.

Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 6: Zacházení s dětmi bez doprovodu a odloučenými dětmi mimo jejich zemi původu, dokument ON CRC/GC/2005/6, (1. září 2005)

19. Článek 3 odst. 1 stanoví, že „zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány.“ V případě vysídlených dětí musí být tato zásada dodržována ve všech fázích cyklu vysídlení. V každé z těchto fází musí být zdokumentováno stanovení nejlepších zájmů při přípravě jakéhokoli rozhodnutí zásadně ovlivňujícího život dítěte bez doprovodu nebo odloučeného dítěte.
20. Stanovení toho, co je v nejlepším zájmu dítěte, vyžaduje jasné a komplexní posouzení totožnosti dítěte, včetně jeho státní příslušnosti, výchovy, etnického, kulturního a jazykového prostředí, zvláštních zranitelností a potřeb ochrany. Povolení přístupu dítěte na území státu je proto předpokladem tohoto počátečního posouzení. Proces posouzení by měli provádět v přátelské a bezpečné atmosféře kvalifikovaní odborníci, kteří jsou vyškoleni v technikách vedení pohovoru s ohledem na věk a pohlaví dítěte.

CRC, K.Y.M. proti Dánsku, CRC/C/77/D/3/2016, názory přijaté 8. března 2018

11.3 [V]ýbor připomíná svůj obecný komentář č. 6, v němž uvádí, že státy nevrátí dítě do země, pokud existují závažné důvody domnívat se, že dítěti hrozí skutečné nebezpečí nenapravitelné újmy, jako jsou zejména újmy předpokládané v článcích 6 a 37 Úmluvy; a že (...) Posouzení rizika takového závažného porušení by mělo být provedeno způsobem zohledňujícím věk a pohlaví. (...)

Zejména definice uprchlíka uvedená v této úmluvě musí být vykládána způsobem zohledňujícím věk a pohlaví, přičemž je třeba zohlednit zvláštní motivy, formy a projevy pronásledování, které děti zažívají. Pronásledování příbuzných, nábor nezletilých, obchodování s dětmi za účelem prostituce a sexuální vykořisťování nebo mrzačení ženských pohlavních orgánů jsou některé z forem a projevů pronásledování specifických pro děti, které mohou odůvodnit přiznání postavení uprchlíka, pokud tyto činy souvisejí s některým z důvodů uvedených v Úmluvě o právním postavení uprchlíků z roku 1951. **Státy by proto měly v rámci vnitrostátních řízení o přiznání postavení uprchlíka věnovat maximální po-**

zornost těmto specifickým formám a projevům pronásledování dětí, jakož i násilí na základě pohlaví.

- 11.8 Výbor připomíná, že při rozhodování o vyhoštění dítěte by měl být prvořadým hlediskem nejlepší zájem dítěte, a že taková rozhodnutí by měla – v rámci řízení s náležitými zárukami – zajistit, že dítě bude v bezpečí a bude mu poskytnuta náležitá péče a požívání práv (viz společný obecný komentář č. 3 a 22 (2017) CMW a CRC, odst. 29 a 33).
- 11.8.c Vyhodnocení rizika, že dítě může být v zemi, do níž je deportováno, vystaveno nevratné škodlivé praktice, jako je mrzačení ženských pohlavních orgánů, by mělo být provedeno podle **zásady předběžné opatrnosti, a pokud existují důvodné pochybnosti, že přijímající stát nemůže dítě před takovými praktikami ochránit, měly by smluvní státy od deportace dítěte upustit.**

Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy týkající se justice přátelské k dětem, 17. listopadu 2010, část III – základní zásady, odst. (B)(2) a (3) Nejlepší zájem dítěte,

2. Při posouzení nejlepších zájmů zúčastněných nebo dotčených dětí:
- a. jejich pohledům a názorům by měla být věnována náležitá váha;
 - b. je třeba vždy dodržet všechna ostatní práva dítěte, mezi které patří právo na důstojnost, svobodu a rovné zacházení;
 - c. všechny příslušné orgány by měly přijmout komplexní přístup s cílem náležitě zohlednit všechny ohrožené zájmy, včetně psychických a fyzických podmínek a právních, sociálních a ekonomických zájmů dítěte.
3. Nejlepší zájmy všech dětí, kterých se týká stejné řízení nebo případ by měly být posuzovány a vyváženy s cílem sladit možné konfliktní zájmy dětí.

ESLP, El Ghatet proti Švýcarsku, stížnost č. 56971/10, 8. listopadu 2016

46. Soud dále uvedl, že existuje široká shoda, a to i v mezinárodním právu, na podporu myšlenky, že při všech rozhodnutích týkajících se dětí musí být prvořadý jejich nejlepší zájem (...). Za tímto účelem Soud v případech týkajících se sloučení rodiny věnuje zvláštní pozornost poměrům dotčených nezletilých dětí, zejména jejich věku, situaci v zemi původu a míře jejich závislosti na rodičích (...). I když nejlepší zájem dítěte nemůže být "triumfem", který vyžaduje přijetí všech dětí, kterým by se lépe žilo ve smluvním státě (...), vnitrostátní soudy musí nejlepší zájem dítěte klást do centra svých úvah a přikládat mu rozhodující váhu (...).
47. Soud opakuje, že posouzení nejlepšího zájmu dítěte v každém jednotlivém případě je úkolem především vnitrostátních orgánů, které mají často výhodu přímého kontaktu s dotčenými osobami (...). V souladu se zásadou subsidiarity není úkolem Soudu nahradit příslušné orgány při určování nejlepšího zájmu dítěte, ale ověřit, zda vnitrostátní soudy zajistily záruky stanovené v článku 8 Úmluvy, zejména s ohledem na nejlepší zájem dítěte, který se musí dostatečně odrazit v odůvodnění vnitrostátních soudů (...). Pokud je odůvodnění vnitrostátních rozhodnutí nedostatečné, přičemž chybí skutečné vyvážení dotčených zájmů, bylo by to v rozporu s požadavky článku 8 Úmluvy (...).

Právo EU

Listina základních práv Evropské unie (Listina EU), 2012/C 326/02, přijata 6. října 2012

Článek 24(2)

„Při všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte.“

Směrnice 2013/32/EU Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (Procedurální směrnice)

- (33) Při provádění této směrnice by se členské státy měly v souladu s Listinou základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a s Úmluvou OSN o právech dítěte z roku 1989 řídit především zásadou nejlepšího zájmu dítěte. Při posuzování toho, co je v nejlepším zájmu dítěte, by členské státy měly zejména náležitě zohledňovat blaho a sociální vývoj nezletilé osoby, včetně prostředí, z kterého pochází.

3. Právo účastnit se a právo na slyšení

Právo být vyslechnut je třeba uplatnit v každém řízení určujícím postavení v zemi nebo práva či jinak dopadajících na dítě, včetně občanskoprávních i trestních řízení.

Právo být vyslechnut je jak hmotné právo samo o sobě, tak nezbytné právo pro výklad a realizaci všech ostatních práv.

Povinnost státu dodržovat a chránit právo dítěte na slyšení znamená, že dítěti musí být poskytnuta příležitost a prostředky k tomu, aby se při rozhodování, které se ho dotýká, mělo možnost přednést své názory a aby se jim dostalo patřičné váhy. Názory dětí by se měly být brát v úvahu při všech rozhodnutích, která se jich týkají, třebaže dítě není schopno vyjádřit své názory ústně.

Toto právo je zakotveno v mezinárodních normách, včetně Úmluvy o právech dítěte (CRC) a Listiny základních práv EU (Listina EU).

Za účelem účinného uplatňování práva na slyšení, mají děti právo na právní poradenství (přístup k právníkovi), na informace, na tlumočení v případě potřeby a další procesní práva.

Mezinárodní právo

Úmluva o právech dítěte, 1989

Článek 12

1. Státy, které jsou smluvní stranou umluví, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.
2. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo anebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

Výbor pro práva dítěte, **Obecný komentář č. 12: Právo dítěte na slyšení, dokument OSN CRC/C/GC/12, 12. července 2009**

21. Výbor zdůrazňuje, že článek 12 nestanoví věkové omezení práva dítěte na vyjádření svých názorů a odrazuje státy, které jsou stranami Úmluvy, aby zavedly věkové hranice buď zákonem, nebo v praxi, což by omezilo právo dítěte na slyšení ve všech záležitostech, které se ho týkají. V tomto ohledu Výbor zdůrazňuje:

– Zaprvé ... úplná realizace článku 12 vyžaduje uznání a respektování neverbálních forem komunikace, včetně hry, řeči těla, výrazů obličeje, kresby a malování, prostřednictvím kterých velmi malé děti prokazují porozumění, výběr a preference;

– Zadruhé není nutné, aby dítě mělo komplexní znalosti o všech aspektech záležitosti, která se ho týká, ale aby dostatečně chápalo a bylo schopno náležitě utvářet své vlastní názory na tuto záležitost;

– Zatřetí, státy, které jsou stranami Úmluvy, jsou rovněž povinny zajistit uplatňování tohoto práva pro děti, které mají potíže s vyjádřením svých názorů. Například děti se zdravotním postižením by měly být vybaveny a měly by mít možnost používat jakýkoli způsob komunikace nezbytný k usnadnění vyjádření svých názorů. Rovněž je třeba usilovat o uznání práva na vyjádření názorů pro menšinové, domorodé a migrující děti a další děti, které neovládají většinový jazyk;

– Konečně, státy, které jsou stranami Úmluvy, si musí být vědomy možných negativních důsledků nešetřivého uplatňování tohoto práva, zejména v případech, kdy se jedná o velmi malé děti, nebo v případech, kdy se dítě stalo obětí trestného činu, sexuálního zneužívání, násilí nebo jiné formy špatného zacházení. Státy, které jsou stranami Úmluvy, musí přijmout veškerá nezbytná opatření, aby zajistily, že bude uplatněno právo na slyšení, a zajistit tak plnou ochranu dítěte.

34. Dítě nelze účinně vyslechnout, pokud je pro něj prostředím zastrašující, nepřátelské, necitlivé

nebo nevhodné, a to i s ohledem na jeho věk. Řízení musí být přístupné a vhodné pro děti. Zvláštní pozornost je třeba věnovat poskytování a předkládání informací týkajících se dětí, přiměřené podpoře k vyjádření svých vlastních názorů, náležitě vyškoleného personálu, návrhu soudních síní, oblečení soudců a právníků, přepážek a samostatných čekáren.

Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici přátelské vůči dětem, 17. listopadu 2010

44. Soudci by měli respektovat právo dětí na slyšení ve všech záležitostech, které se jich týkají nebo přinejmenším právo na slyšení, pokud se předpokládá, že předmětným záležitostí dostatečně rozumějí. Prostředky používané pro tento účel by měly být přizpůsobeny úrovni porozumění a schopnosti dítěte komunikovat a zohledňovat okolnosti daného případu. S dětmi je třeba konzultovat způsob, jakým chtějí být vyslyšeny.
45. Pohledům a názorům dítěte by měla být věnována náležitá pozornost v souladu s jeho věkem a vyspělostí.
46. Právo na slyšení je právem dítěte, nikoli povinností.
47. Dítěti by se nemělo bránit ve využití práva na slyšení pouze z důvodu věku. Kdykoli se dítě ujme iniciativy, aby bylo vyslechnuto v případě, který se ho týká, neměl by soudce, odmítnout dítě vyslechnout a vyslechnout jeho názory a názory na záležitosti, které se ho v daném případě týkají, ledaže to není v jeho nejlepším zájmu.
48. Dětem by měly být poskytnuty veškeré nezbytné informace o tom, jak účinně využívat právo na slyšení. Mělo by se jim však vysvětlit, že jejich právo na slyšení a zohlednění jejich názorů nemusí nezbytně stanovit konečné rozhodnutí.
49. Rozsudky a soudní rozhodnutí týkající se dětí je třeba řádně odůvodnit a vysvětlit v jazyce, kterému děti rozumějí, zejména pokud jde o rozhodnutí, která se neřídila pohledy a názory dítěte.

Zpráva vysokého komisaře OSN pro lidská práva o přístupu dětí ke spravedlnosti (A/HRC/25/35), 16. prosince 2013

59. Státy musí rovněž zajistit, aby byly náležitě zohledněny názory dětí, včetně dětí od nejmladšího věku, a to i v případě, že se nemohou vyjádřit verbálně. Kromě toho by se státy měly vždy zajistit ochranu soukromí dětí a důvěrnost informací, aby se zabránilo (opětovné) viktimizaci dětí účastnících se soudních řízení. Státy musí také zajistit, aby byly děti při kontaktu se soudním systémem chráněny před všemi formami násilí.

Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 12: Právo dítěte na slyšení, dokument OSN CRC/C/GC/12, 20. července 2009

9. V řízení o přistěhovalectví a azylu

123. Děti, které přicházejí do země spolu s rodiči, kteří hledají práci ch při hledání práce nebo jako uprchlíci, jsou ve zvláště zranitelné situaci. Z tohoto důvodu je naléhavě nutné plně uplatnit jejich právo vyjádřit svůj názor na všechny aspekty přistěhovaleckého a azylového řízení. V případě migrace musí být dítě vyslyšeno o svých vzdělávacích očekáváníích a zdravotním stavu, aby se mohlo začlenit do školních a zdravotnických služeb. V případě žádosti o azyl musí mít dítě navíc možnost předložit své důvody vedoucí k žádosti o azyl.
124. Výbor zdůrazňuje, že těmto dětem musí být poskytnuty všechny příslušné informace v jejich vlastním jazyce o jejich právech a nárocích, dostupných službách, včetně komunikačních prostředků, a postupu při přistěhovalectví a azylu, aby byl jejich hlas vyslyšen a v řízení mu byla věnována náležitá váha. Měl by být jmenován opatrovník nebo poradce, a to zdarma. Děti žádající o azyl mohou také potřebovat účinné vysledování rodiny a relevantní informace o situaci v zemi původu, aby bylo možné stanovit jejich nejlepší zájmy. Pro děti dříve zapojené do ozbrojeného konfliktu může být nezbytná zvláštní pomoc, aby mohly vyjádřit své potřeby. Kromě toho je třeba zajistit, aby děti bez státní příslušnosti byly zahrnuty do rozhodovacích procesů na územích, kde mají bydliště.

Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 6: Zacházení s dětmi bez doprovodu a s odloučenými dětmi mimo zemi původu, dokument OSN CRC/GC/2005/6, 1. září 2005

71. Součástí minimálních procesních záruk by měla být skutečnost, aby o žádosti rozhodoval příslušný orgán plně kvalifikovaným v azylových a uprchlických záležitostech. Pokud to věk a zralost dítěte dovolí, měla by být před jakýmkoli konečným rozhodnutím poskytnuta možnost osobního pohovoru s kvalifikovaným úředníkem. Pokud dítě není schopno komunikovat přímo s kvalifikovaným úředníkem ve společném jazyce, měla by se vyhledat pomoc kvalifikovaného tlumočnicka. Kromě toho by měla být dítěti poskytnuta „výhoda plynoucí z pochybností“, pokud existují obavy o důvěryhodnost jeho příběhu, jakož i možnost požádat o formální přezkum rozhodnutí.
72. Pohovory by měly vést zástupci orgánu rozhodujícím o udělení statutu uprchlíka, kteří zohlední zvláštní situaci dětí bez doprovodu s cílem provést posouzení postavení uprchlíka a porozuměli historii, kultuře a prostředí, ze kterého dítě pochází. Proces posouzení by měl zahrnovat případ od případu přezkoumání jedinečné kombinace faktorů předkládaných každým dítětem, včetně jeho osobního, rodinného a kulturního prostředí. Při všech pohovorech by měli být přítomni opatrovník a zákonný zástupce.

Společný obecný komentář č. 3 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 22 (2017) Výboru pro práva dítěte o obecných zásadách týkajících se lidských práv dětí v rámci mezinárodní migrace

35. Výbor pro práva dítěte ve svém obecném komentáři č. 12 zdůrazňuje, že by měla být v souvislosti s mezinárodní migrací zavedena přiměřená opatření zaručující právo na slyšení, jelikož děti, které přicházejí do země, by se mohly nacházet ve zvláště zranitelné a znevýhodněné situaci. Z tohoto důvodu je zásadní plně uplatnit jejich právo na vyjádření svých názorů na všechny aspekty ovlivňující jejich životy, a to i jako nedílné součásti řízení o přistěhovalectví a azylu, a na to, aby jejich názory byly náležitě zohledněny. Děti mohou mít své vlastní migrační plány a faktory ovlivňující migraci a bez jejich účasti nemohou být politiky a rozhodnutí účinné či vhodné. Výbor rovněž zdůrazňuje, že těmto dětem by měly být poskytnuty veškeré příslušné informace, mimo jiné o jejich právech, dostupných službách, komunikačních prostředcích, mechanismech podávání stížností, imigračních a azylových postupech a jejich výsledcích. Informace by měly být poskytovány včas ve vlastním jazyce dítěte, způsobem ohleduplným vůči dítěti a přiměřeným věku, aby byl jejich hlas slyšen a aby byl v řízení náležitě zohledněn.
37. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, by měly přijmout veškerá opatření vhodná k plné podpoře a usnadnění účasti dětí, včetně zajištění možnosti, aby byly vyslechnuty v jakémkoli správním nebo soudním řízení souvisejícím s jejich vlastním případem nebo případech jejich rodiny, včetně rozhodnutí o péči, zajištění ochrany nebo migračního statutu. Děti by měly být vyslechnuty nezávisle na rodičích a jejich individuální okolnosti by měly být zahrnuty do posuzování případů rodiny. Při těchto postupech by mělo být provedeno zvláštní posouzení nejlepších zájmů a je třeba vzít v úvahu specifické důvody migrace dítěte. Pokud jde o významný vztah mezi právem na slyšení a nejlepším zájmem dítěte, Výbor pro práva dítěte již prohlásil, že pokud nebude dodržen článek 12, nebude možné správně použít článek 3. Stejně tak článek 3 posiluje funkčnost článku 12 a usnadňuje zásadní úlohu dětí ve všech rozhodnutích ovlivňujících jejich životy.
38. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, by měly přijmout veškerá vhodná opatření zaměřená na zajištění práva dětí na slyšení v přistěhovaleckých řízeních týkajících se jejich rodičů, zejména pokud by rozhodnutí mohlo mít vliv na práva dětí, mezi které patří právo na nebyť odloučen od svých rodičů, s výjimkou případů, kdy je toto odloučení v jejich nejlepším zájmu (viz článek 9 Úmluvy o právech dítěte).

Způsob zjištění / „vyslyšení“ názorů dítěte se může lišit v závislosti na věku a zralosti dítěte a konkrétních okolnostech případu. V některých případech například požadavek, aby se dítě dostavilo k soudu, nemusí být v nejlepším zájmu dítěte, jelikož může například znamenat traumatizaci dítěte. V tomto ohledu ESLP nevykládá právo na soukromý a rodinný život (článek 8 EÚLP) tak, že vždy vyžaduje, aby bylo dítě vyslechnuto u soudu.

V konkrétním případě Sahin proti Německu (níže) bylo dítěti méně než 4 roky ne chvíli, kdy bylo v daném řízení zahájeno odvolání. Soud vyslechl výpověď znalce, který s dítětem uspořádal několik schůzek, a svůj názor založil na pečlivé analýze názoru dítěte.

Sahin proti Německu, ESLP, stížnost č. 30943/96, 8. července 2003

73. Pokud jde o otázku slyšení dítěte u soudu, Soud poznamenává, že zpravidla přísluší vnitrostátním soudům posoudit důkazy, které jsou jim předloženy, včetně prostředků použitých ke zjištění relevantních skutkových okolností [...]. Bylo by příliš odvážné tvrdit, že vnitrostátní soudy jsou vždy povinny vyslechnout dítě u soudu o otázce přístupu k rodiči, kterému nebylo dítě svěřeno do péče, avšak tato otázka závisí na konkrétních okolnostech každého případu s ohledem na věk a zralost dotyčného dítěte.

Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 24 o právech dětí v systému dětské justice, dokument OSN. CRC/C/GC/24, 18. září 2019.

45. Děti mají právo být vyslechnuty přímo, a nikoli pouze prostřednictvím zástupce, ve všech fázích [soudního] řízení, počínaje okamžikem kontaktu. Dítě má právo nevypovídat a neměly by být vyvozovány žádné nepříznivé závěry, pokud se děti rozhodnou nevypovídat.

Právo EU

Podle práva EU stanoví čl. 24 odst. 1 Listiny základních práv EU, že děti mohou svobodně vyjadřovat své názory, a že tyto názory se berou v úvahu ve věcech, které se jich týkají, v závislosti na jejich věku a zralosti. Toto ustanovení je obecně použitelné a není omezeno na konkrétní řízení (Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), *Příručka evropského práva týkající se práv dítěte*, 2015, s. 41).

Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) vyložil význam tohoto ustanovení ve spojení se závazky států podle *nařízení Brusel IIa* (citováno níže). Soud uvedl, že slyšení dítěte, zejména v případě, kdy se vyžaduje fyzická přítomnost dítěte před soudem, se může ukázat jako nevhodné, a dokonce škodlivé pro psychologické zdraví dítěte, které je často vystaveno na napětí mezi rodiči, jenž má na něj nepříznivý dopad. Při posuzování této skutečnosti musí vnitrostátní soud přihlídnout k nejlepším zájmům dítěte.

Listina základních práv EU

Článek 24 Práva dítěte

1. Děti mají právo na ochranu a péči nezbytnou pro jejich blaho. Mohou svobodně vyjadřovat své názory. V záležitostech, které se jich dotýkají, se k těmto názorům musí přihlížet s ohledem na jejich věk a vyspělost.
2. Při všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte.

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Nařízení Brusel IIa)

Článek 11

Navrácení dítěte

[...]

2. Při použití článků 12 a 13 Haagské úmluvy z roku 1980 se zajistí dítěti během řízení možnost být vyslechnuto, pokud se to nejvíe jako nevhodné s vzhledem k jeho věku nebo stupni vyspělosti.

Joseba Andoni Aguirre Zarraga proti Simone Pelz, SDEU, C-491/10 PPU, rozsudek ze dne 22. prosince 2010

62. V tomto ohledu je třeba především uvést, že z článku 24 Listiny základních práv, jakož i z čl. 42 odst. 2 první pododstavec písm. a) nařízení č. 2201/2003, plyne, že neodkazují na výslech dítěte jako takový, ale na příležitost dítěte být vyslechnuto.
63. Uvedený článek 24 totiž požaduje ve svém odstavci 1, aby děti mohly svobodně vyjadřovat své názory a aby se v záležitostech, které se jich týkají, k těmto názorům přihlíželo pouze „s ohledem na jejich věk a vyspělost“, a v odstavci 2 ukládá při všech činnostech týkajících

se dětí zohlednit nejvlastnější zájem dítěte, takže tento zájem může odůvodnit neprovedení výslechu dítěte. Navíc uvedený čl. 42 odst. 2 první pododstavec písm. a) ukládá dát dítěti příležitost být vyslechnuto „pokud nebyl výslech považován za nevhodný s přihlédnutím k jeho věku nebo stupni vyspělosti“.

64. To znamená, že přísluší soudu, který rozhoduje o navrácení dítěte, aby posoudil vhodnost takového výslechu, neboť konflikty, jež způsobily nutnost rozhodnutí o přiznání práva péče o dítě jednomu z rodičů, a napětí, které je s tím spojeno, vytvářejí situace, v nichž výslech dítěte, zejména pokud případně vyžaduje jeho fyzickou přítomnost před soudem, může být nevhodný, či dokonce škodlivý pro duševní zdraví dítěte, často vystavovaného uvedenému napětí a trpícího jeho škodlivými účinky. Ačkoli je tedy právem dítěte, nemůže výslech představit absolutní povinnost, ale musí být předmětem posouzení v závislosti na požadavcích spojených s nejvlastnějším zájmem dítěte v každém konkrétním případě, v souladu s čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv.
65. Z toho plyne, že právo dítěte být vyslechnuto, jak je stanoveno v článku 24 Listiny základních práv a v čl. 42 odst. 2 prvním pododstavcem písm. a) nařízení č. 2201/2003, nevyžaduje nezbytně provedení výslechu před soudem členského státu původu, ale ukládá, aby byly dítěti dány k dispozici právní postupy a podmínky, které mu umožní svobodně vyjádřit svůj názor, který musí být soudem zohledněn.
66. Jinými slovy, je-li pravda, že článek 24 Listiny základních práv a čl. 42 odst. 2 první pododstavec písm. a) nařízení č. 2201/2003 neukládají soudu členského státu původu dítě v každém případě vyslechnout v rámci slyšení, a ponechávají tak soudu jistý prostor pro uvážení, nic to nemění na tom, že pokud se rozhodne dítě vyslechnout, daná ustanovení vyžadují, aby v závislosti na nejvlastnějším zájmu dítěte a s ohledem na konkrétní okolnosti případu přijal veškerá vhodná opatření k provedení výslechu za účelem zachování užitečného účinku uvedených ustanovení, a aby dal dítěti skutečnou a účinnou příležitost se vyjádřit.

4. Pozitivní závazek poskytovat péči a ochranu migrujícím dětem

Povinností státu je poskytovat péči a ochranu dětem ve všech situacích, kdy jejich rodiny nejsou ochotné nebo schopné tuto péči a ochranu zajistit. Tato povinnost zahrnuje pozitivní závazky státu podniknout nezbytné kroky k zajištění blaha dětí.

Povinnost pečovat a chránit děti je několikrát zmiňována v ustanoveních CRC a týká se různých situací jako je zbavení rodinného prostředí dítěte (čl. 20), dětí v situaci uprchlíků (čl. 22) nebo dětí, které jsou obětmi zneužívání (čl. 39).

Evropská sociální charta rovněž zajišťuje dětem sociální, právní a ekonomickou ochranu (článek 17). V případě *CEC proti Nizozemí* (stížnost č. 90/2013, 1. července 2014) Evropský výbor pro sociální práva prohlásil, že aplikovatelnost Charty nesmí být vykládána tak, že vylučuje migranty, pokud jde jejich právo na lidskou důstojnost. V tomto případě se jednalo o nesoulad nizozemského systému sociálního zabezpečení, který migrantům bez dokladů neposkytoval ubytování a lékařskou péči, ani krátkodobou pomoc osobám v bezprostřední a naléhavé situaci. Výbor zjistil, že Nizozemí je povinno poskytnout migrantům bez dokladů útočiště a lékařskou pomoc, pokud se nachází v jeho jurisdikci.

Rovněž ve věci *Rahimi proti Řecku* (stížnost č. 8687/08, 5. dubna 2011), ESLP shledal, že Řecko má povinnost zajistit péči o nezletilého po jeho propuštění z detence (body 87–94).

Úmluva o právech dítěte, 1989

Článek 3

2. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.
3. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zabezpečí, aby instituce, služby a zařízení odpovědné za péči a ochranu dětí odpovídaly standardům stanoveným kompetentními úřady, zejména v oblastech bezpečnosti a ochrany zdraví, počtu a vhodnosti svého personálu, jakož i kompetentního dozoru.

Článek 20

1. Dítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo dítě, které ve svém vlastním

zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem.

2. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zabezpečí takovému dítěti v souladu se svým vnitrostátním zákonodárstvím náhradní péči.
3. Tato péče může mezi jiným zahrnovat předání do výchovy, institut „kafala“ podle islámského práva, osvojení a v nutných případech umístění do vhodného zařízení péče o děti. Při volbě řešení je nutno brát potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.

Článek 22

1. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, činí opatření potřebná k zabezpečení toho, aby dítě žádající o přiznání postavení uprchlíka nebo které je v souladu s platným mezinárodním nebo vnitrostátním právem a postupem považováno za uprchlíka, ať už je v doprovodu svých rodičů, jiných osob, anebo bez doprovodu, obdrželo potřebnou ochranu a humanitární pomoc při využívání práv stanovených touto Úmluvou a jinými dokumenty v oblasti mezinárodního humanitárního práva a lidských práv, jichž jsou uvedené státy smluvními stranami.
2. Za tímto účelem státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, podporují, budou-li to považovat za potřebné, součinnost v úsilí Spojených národů a jiných příslušných mezivládních organizací nebo nevládních organizací spolupracujících se Spojenými národy k ochraně a pomoci takovému dítěti a k vyhledávání rodičů nebo jiných členů rodiny dítěte – uprchlíka s cílem získat informace potřebné k jeho opětovnému spojení s rodinou. Jestliže rodiče nebo jiné členy rodiny nelze nalézt, poskytuje se dítěti stejná ochrana jako každému jinému dítěti z jakéhokoli důvodu trvale nebo přechodně zbavenému své rodiny, jak je stanoveno touto Úmluvou.

Článek 39

Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, činí všechna nezbytná opatření k podpoře tělesného i duševního zotavení a sociální reintegrace dítěte, které je obětí jakékoli formy zanedbání, využívání za účelem finančního obohacování nebo zneužívání, mučení nebo jiné formy krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání anebo ozbrojeného konfliktu. Zotavení a reintegrace se uskutečňují v místě a prostředí podporujícím zdraví, sebeúctu a důstojnost dítěte.

CRC, D.D proti Španělsku, CRC/C/80/D/4/2016, 15. května 2019

- 14.3 [V]ýbor se domnívá, že „pozitivní aspekt těchto závazků v oblasti ochrany se vztahuje také na požadavek, aby státy přijaly veškerá nezbytná opatření k identifikaci dětí bez doprovodu nebo oddělených dětí v co nejranější fázi, a to i na hranicích“. V souladu s tím je nezbytné a nutné, aby stát v zájmu splnění svých závazků podle článku 20 Úmluvy a respektování nejlepšího zájmu dítěte provedl před jakýmkoli přemístěním nebo navrácením prvotní posouzení, které zahrnuje následující fáze: a) přednostní posouzení toho, zda je dotyčná osoba nezletilou osobou bez doprovodu, přičemž v případě nejistoty se jednotlivci přízná výhoda pochybností tak, že pokud existuje možnost, že se jedná o dítě, je s ním jako s dítětem zacházeno; b) ověření totožnosti dítěte prostřednictvím úvodního pohovoru; a c) posouzení konkrétní situace dítěte a jeho případných zvláštních zranitelných míst.

Evropská sociální charta (revidovaná), 1996

Článek 17 – Právo dětí a mladých osob na sociální, právní a hospodářskou ochranu

S cílem zajistit dětem a mladým osobám účinné uplatnění práva vyrůstat v prostředí, které povzbuzuje plný rozvoj jejich osobnosti a jejich fyzických a duševních schopností, se smluvní strany zavazují podniknout buď přímo nebo ve spolupráci s veřejnými a soukromými organizacemi všechna vhodná a nezbytná opatření zaměřená:

1. a. na zajištění toho, že děti a mladé osoby, majíc na zřeteli práva a povinnosti svých rodičů, mají péči, pomoc, vzdělání a výcvik, jaké potřebují, zejména zřízením nebo zachováním institucí a služeb dostatečných a přiměřených k tomuto účelu,
b. na ochranu dětí a mladých osob proti zanedbávání, násilí nebo vykořisťování,
c. a. na poskytnutí ochrany a zvláštní pomoci ze strany státu těm dětem a mladým osobám, které jsou dočasně nebo definitivně zbaveny podpory ze strany rodiny.

2. na poskytnutí bezplatného základního a středního vzdělání dětem a mladým osobám, jakož i na povzbuzení k pravidelné docházce do školy.

CEC proti Nizozemí, Stížnost Evropskému výboru pro sociální práva č. 90/2013, rozhodnutí ve věci samé ze dne 1. července 2014

65. Výbor připomíná, že podle odstavce 1 dodatku zahrnují osoby, na které se vztahují články 1 až 17 a 20 až 31 Listiny, cizince, pouze pokud jsou státními příslušníky ostatních států, které jsou smluvními stranami Úmluvy a kteří oprávněně pobývají nebo zákonně pracují na území daného smluvního státu.
66. Je-li v sázce lidská důstojnost, nemělo by se omezení osobního rozsahu chápat tak, že zbavuje migranty v nezákonném postavení ochrany jejich nejzákladnějších práv zakotvených v Listině, ani že ohrožuje jejich základní práva, jako je právo na život nebo na fyzickou integritu či na lidskou důstojnost (Defence for Children International (DCI) proti Belgii, stížnost č. 69/2011, rozhodnutí ve věci samé ze dne 23. října 2012, bod 28).

ESLP, Rahimi proti Řecku, stížnost č. 8687/08, 5. dubna 2011

91. (...)Zpráva mimo jiné zmiňuje zacházení často vyhrazené pro nezletilé přistěhovalce bez doprovodu po propuštění řeckými orgány a uvádí, že děti byly propuštěny bez jakýchkoli přijatých opatření, pokud jde o jejich následné ubytování, a bez jakýchkoli pokusů ze strany úřadů je chránit před možným násilím nebo vykořisťováním, jehož obětí by se mohly stát (...).
92. Z výše uvedených důkazů vyplývá, že stěžovatel byl po svém propuštění řeckými orgány ponechán svému vlastnímu osudu. Ubytování a obecně péči mu zajistily výhradně místní nevládní organizace na ostrově Lesbos nebo v Aténách, které se jeho případem zabývaly před i po jeho příjezdu do Atén. Soud má za to, že vzhledem k jednání příslušných orgánů, které vůči stěžovateli projevily lhostejnost, musel stěžovatel trpět hlubokou úzkostí a znepokojením, zejména po svém propuštění na svobodu až do chvíle, než se jej ujala organizace „Arsis“. V tomto ohledu Soud bere na vědomí tvrzení organizace „Arsis“, podle nichž měl stěžovatel v okamžiku přijetí do ubytovacího střediska pro nezletilé potíže s usínáním bez světla, mluvil s obtížemi a byl značně vyhublý. (...)
94. S ohledem na výše uvedené okolnosti projednávaného případu vedou Soud k závěru, že zejména z důvodu opomenutí příslušných orgánů, pokud jde o sledování a dohled nad stěžovatelem, došlo v daném případě k porušení článku 3 Úmluvy i po propuštění stěžovatele na svobodu.

ESLP, Khan proti Francii, stížnost č. 12267/16, 28. února 2019

73. Povinnost vysokých smluvních stran podle článku 1 Úmluvy zajistit každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody definované v Úmluvě, ve spojení s článkem 3, vyžaduje, aby státy přijaly opatření, která mají zajistit, aby osoby podléhající jejich jurisdikci nebyly vystaveny mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení. Tyto články by měly společně umožnit poskytnutí účinné ochrany, zejména dětem a dalším zranitelným členům společnosti, včetně přiměřených opatření k zabránění špatnému zacházení, o kterém orgány vědí nebo by měly vědět (...).
74. V případech týkajících se nezletilých cizinců, ať už s doprovodem nebo bez něj, je rozhodujícím faktorem situace mimořádné zranitelnosti dítěte, která má přednost před úvahami týkajícími se jeho statusu nelegálního migranta (...). Soud proto ve věci Rahimi (...) zdůraznil, že jako nezletilý cizinec bez doprovodu a bez povolení k pobytu spadal stěžovatel do „kategorie nejzranitelnějších jedinců ve společnosti“ a že bylo povinností Řecka chránit ho a zajistit ho přijetím vhodných opatření v souladu se svými pozitivními povinnostmi podle článku 3
92. S ohledem na výše uvedené však Soud není přesvědčen, že orgány, které nakonec neprovedly rozhodnutí soudce pro mládež *tribunal de grande instance* Boulogne-sur-Mer ze dne 22. února 2016, kterým bylo nařízeno předběžné umístění stěžovatele, učinily vše, co od nich bylo možné rozumně očekávat, aby splnily povinnost poskytnout žalobci péči a ochranu, přičemž takovou povinnost měl žalovaný stát, neboť se jednalo o nezletilého cizince bez doprovodu a nelegálního migranta ve věku dvanácti let, a tedy o osobu spadající do kategorie nejzranitelnějších osob ve společnosti (...).

ESLP, SH. D. a další proti Řecku, Rakousku, Chorvatsku, Maďarsku, Severní Makedonii, Srbsku a Slovinsku, stížnost č. 14165/16, 13. června 2019.

55. Soud připomíná, že státy, které jsou stejně jako žalovaný stát smluvními stranami Úmluvy o právech dítěte, jsou podle článku 20 Úmluvy povinny poskytnout každému dítěti "dočasně nebo trvale zbavenému svého rodinného prostředí" v rámci své jurisdikce "náhradní péči v souladu se svým vnitrostátním právem"; článek 20 upřesňuje, že tato povinnost platí bez ohledu na státní příslušnost dítěte. Z judikatury Soudu rovněž vyplývá, že pozitivní závazky vyplývající z článku 3 Úmluvy vyžadují, aby smluvní státy chránily nezletilé cizince bez doprovodu a pečovaly o ně (...).
56. Konkrétně v případech týkajících se přijetí nezletilých cizinců, ať už s doprovodem nebo bez něj, je třeba mít na paměti, že rozhodující je mimořádně zranitelná situace dítěte, která má přednost před skutečností, že se jedná o cizince bez povolení k pobytu ... Soud tak ve výše uvedeném rozsudku Rahimi zdůraznil, ... že jako nezletilý cizinec bez doprovodu bez povolení k pobytu spadal stěžovatel do "kategorie nejzranitelnějších osob ve společnosti" a že bylo na řeckém státu, aby jej chránil a pečoval o něj přijetím vhodných opatření v rámci svých pozitivních povinností podle článku 3 ...
60. Tyto okolnosti samy o sobě vyvolávají pochybnosti o tom, zda žalovaný stát plní svou povinnost chránit nezletilé cizince bez doprovodu a pečovat o ně podle článku 3 Úmluvy....

III. Přístup ke spravedlivým řízením citlivým vůči dětem

1. Právo na spravedlivé jednání a přístup k soudu

Vnitrostátní právo by mělo v případě potřeby usnadnit možnost přístupu k soudu pro děti, které dostatečně rozumějí svým právům.

V každém řízení před soudem musí být dětem poskytnuta zvláštní ochrana. Děti musí mít účinný přístup k soudu s cílem zajistit ochranu jejich práv.

Zvláštní práva se vztahují pouze na osoby obviněné ze spáchání trestného činu, avšak případné srovnatelné záruky jsou dle Evropského soudu pro lidská práva nezbytné i v občanskoprávních případech, pokud má být řízení prohlášeno za „spravedlivé“.

Ve věcech *T. proti Spojenému království* (stížnost č. 24724/94, 16. prosince 1999) a *V. proti Spojenému království* (stížnost č. 24888/94, 16. prosince 1999), ESLP rozhodl, že trestní řízení musí být přizpůsobeno potřebám dětí. Obžalovaní T. a V. (oba 10 let) byli obviněni z vraždy dvouletého dítěte. S oběma chlapci bylo vedeno veřejné jednání u soudu pro dospělé po dobu 3 týdnů. Soudnímu řízení předcházela masová celostátní a mezinárodní publicita. Čas od času se objevily pokusy zaútočit na vozidla, která je přivážela k soudu. Dítě ve věku 11 let by pravděpodobně mělo za to, že vysoce formální uspořádání soudní síně je zstrašující, ať už se jedná o svědka nebo obžalovaného. V důsledku takto vedeného řízení oba nezletilí utrpěli posttraumatickým stresem.

Podle čl. 6 odst. 1 musí obviněný požívat práva porozumět, co se děje při soudním řízení, a hrát aktivní roli při své obhajobě, alespoň v rozsahu, který lze od dítěte přiměřeně očekávat. Samotná fyzická přítomnost není dostačující.

Mezinárodní právo

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR), 1966

Článek 14

1. Všechny osoby jsou si před soudem rovny. Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu. Tisk a veřejnost mohou být vyloučeny z celého řízení nebo z jeho části z důvodů morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti nebo tehdy, když si toho vyžaduje soukromý zájem stran, nebo mohou být vyloučeny v rozsahu, který je podle přísného mínění soudu nutný při zvláštních okolnostech, kdy by zveřejnění prejudikovalo zájmy spravedlnosti; avšak každý rozsudek vynesený v trestní nebo občanskoprávní věci bude zveřejněn s výjimkou případů, kdy zájem mladistvých osob vyžaduje jiný postup nebo kdy se řízení týká manželských sporů nebo opatrovnictví dětí. [...]

- d) má být souzen za své přítomnosti a obhajovat se osobně nebo prostřednictvím obhájce, kterého si sám zvolí; má být poučen o svých právech a má mu být poskytnuta právní pomoc v každém případě, kdy toho zájmy spravedlnosti vyžadují, a aniž by v takovém případě sám platil náklady, jestliže nemá dostatečné prostředky k úhradě;

Úmluva o právech dítěte (CRC), 1989

Článek 40

2. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení mezinárodněprávních dokumentů státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména zabezpečují, aby: [...]
- b) každé dítě obviněné nebo obžalované z porušení trestního práva mělo přinejmenším tyto následující záruky: [...]
- (iii) aby věc byla bez odkladu rozhodnuta v souladu se zákonem příslušným, nezávislým a nestranným úřadem nebo soudním orgánem ve spravedlivém procesu v přítomnosti právního zástupce nebo jiné odpovídající osoby a v přítomnosti rodičů nebo zákonných zástupců dítěte, ledaže by se zvažilo, že jejich přítomnost, zejména s ohledem na věk a situaci dítěte, není v jeho zájmu,

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech nebo EÚLP), 1950

Článek 6 Právo na spravedlivý proces

1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

[...]3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

- [...]c. obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují; [...]

Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici přátelské vůči dětem, 17. listopadu 2010

D. Justice přátelská vůči dětem během soudního řízení

1. Přístup k soudu a k soudnímu řízení
34. Jako nositelé práv by se děti měly uchýlit k prostředkům k účinnému výkonu svých práv nebo jednat na základě porušení svých práv. Vnitrostátní právo by mělo v případě potřeby na základě náležitě poskytnutého právního poradenství usnadnit přístup k soudu pro děti, které mají dostatečné znalosti o svých právech a použití opravných prostředků k ochraně těchto práv.
35. Je třeba odstranit veškeré překážky přístupu k soudům, například náklady řízení nebo chybějící právního zástupce.
36. V případech určitých konkrétních trestných činů spáchaných na dětech nebo určitých aspektů občanského nebo rodinného práva by měl být přístup k soudu povolen na dobu i poté, co daná osoba případně dosáhne plnoletosti. Členským státům se doporučuje, aby přezkoumaly zákonná omezení a promlčecí lhůty.

ESLP, Adamkiewicz proti Polsku, stížnost č. 54729/00, 2. března 2010

70. Soud dále připomíná, že pokud se jedná o nezletilou osobu, je soudní systém v první řadě povinen jednat s náležitým ohledem na zásadu ochrany nejlepšího zájmu dítěte. S dítětem

obviněným z trestného činu se tedy musí zacházet způsobem, který plně zohledňuje jeho věk, vyspělost a citové a rozumové schopnosti. Kromě toho by měly orgány přijmout opatření na podporu porozumění a účasti dítěte v řízení.

V. proti Spojenému království, ESLP, stížnost č. 24888/94, rozsudek ze dne 16. prosince 1999

88. Soud poznamenává, že soudní proces stěžovatele se konal po dobu tří týdnů na veřejném zasedání u korunního soudu (Crown Court). Byla přijata zvláštní opatření s ohledem na nižší věk stěžovatele a na podporu jeho porozumění řízení: např. mu bylo vysvětleno soudní řízení a bylo mu umožněno prohlédnout si soudní síň předem a zkrácena doba slyšení tak, aby obžalované příliš neunavovala. Formalita a rituál řízení u korunního soudu se však musely občas pro jedenáctileté dítě zdát nesrozumitelné a zastrašující a existují důkazy, že některé z úprav soudní síně, zejména vyvýšené lavice, které měly obžalovaným umožnit vidět, co se děje, měly za následek zvýšení pocitu nepohodlí stěžovatele během soudního řízení, jelikož se cítil vystaven kontrole médií a veřejnosti. Soudní řízení znamenalo mimořádně vysokou pozornost tisku a značný zájem veřejnosti, a to uvnitř i vně soudní síně, do té míry, že soudce ve své závěrečné řeči k porotě poukázal na problémy způsobené svědkům v důsledku publicity a požádal porotu, aby to vzala v úvahu při posuzování jimi předložených důkazů [...].
89. Existují značné psychiatrické důkazy týkající se schopnosti stěžovatele účastnit se řízení. Doktorka Susan Bailey během soudního řízení v listopadu 1993 dosvědčila, že pokaždé, když viděla stěžovatele před soudním řízením, neutišitelně plakal a nebyl schopen hovořit o okolnostech trestného činu použitelným způsobem [...]. Doktor Bentovim ve své zprávě ze září 1993 rovněž shledal, že stěžovatel trpěl posttraumatickou poruchou a považoval za velmi obtížné a zneklidňující přemýšlet o dotyčných událostech nebo o nich hovořit, což znemožňuje zjistit mnoho aspektů [...]. Po soudním řízení v lednu 1995 stěžovatel řekl doktoru Bentovimovi, že jej děsí, jak se na něho u soudu dívají a často se obával, co si o něm lidé myslí. Nebyl schopen věnovat pozornost řízení a trávil čas počítáním v hlavě, případně si hrál se svými botami. Doktor Bentovim se domníval, že s ohledem na nezralost V. bylo „velmi pochybné“, že situaci pochopil a byl schopen předkládat informované pokyny svým obhájčům [...]. Zpráva doktora Baileyho z listopadu 1997 také popisovala snahu stěžovatele rozptýlit se během soudního řízení, jeho neschopnost naslouchat tomu, co bylo řečeno, a strach, který mu způsobil veřejný charakter řízení [...].
91. Závěrem se Soud domnívá, že se stěžovatel nemohl účinně účastnit trestního řízení vedeném proti němu a v důsledku toho mu bylo v souladu s článkem 6 odst. 1 odepřeno právo na spravedlivý proces.

2. Jmenování opatrovníka

Opatrovníci hrají důležitou roli v různých životních situacích dětí, které jsou bez doprovodu či odloučené od svých rodin nebo které nemohou využít ochrany svých rodičů / pečovatелů.

Opatrovník by měl být každému dítěti bez doprovodu nebo odloučenému dítěti poskytnut co nejdříve. Státy jsou v této souvislosti povinny zajistit nezbytný základní právní rámec. Opatrovníci musí mít a průběžně absolvovat odpovídající odbornou přípravu.

Opatrovník doplňuje, avšak nenahrazuje roli právního zástupce.

Opatrovník hraje ústřední roli při zajišťování přístupu k právní pomoci dětem bez doprovodu nebo při podpoře dítěte při hledání poradce.

Opatrovník je považován za nezávislou osobu, která chrání nejlepší zájmy dítěte a celkové blaho, a za tímto účelem případně doplňuje omezenou způsobilost dítěte k právním úkonům stejným způsobem, jakým tak činí rodiče.

Opatrovník se liší od kvalifikovaného obhájce nebo jiného právníka, který poskytuje právní pomoc, hovoří jménem dítěte a zákonně ho zastupuje v písemných prohlášeních a osobně před správními a soudními orgány v trestním, migračním nebo jiném soudním řízení, jak je stanoveno ve vnitrostátním právu.

Fundamental Rights Agency (Agentura pro základní práva), Opatrovnictví pro děti zba-vené rodičovské péče. Příručka k posílení systémů opatrovnictví s cílem zajistit speci-cké potřeby dětských obětí obchodování s lidmi, 2014

Mezinárodní právo

Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6: Zacházení s dětmi bez doprovodu a s odloučenými dětmi mimo zemi původu, 2005, odst. 21, 33, 69

21. Následné kroky, jako je jmenování příslušného opatrovníka v co nejkratší době, slouží jako klíčová procesní záruka k zajištění dodržování nejlepších zájmů dítěte bez doprovodu nebo odloučeného dítěte. Proto je vhodné s takovým dítětem zahájit azylové nebo jiné řízení až po jmenování opatrovníka. V případech, kdy se s odloučenými dětmi nebo dětmi bez doprovodu vede azylové řízení nebo jiné správní či soudní řízení, měly by být kromě opatrovníka opatřeny i zákonným zástupcem.

Jmenování opatrovníka nebo poradce a zákonného zástupce (čl. 18 odst. 2 a čl. 20 odst. 1)

33. Státy jsou povinny vytvořit základní právní rámec a přijmout nezbytná opatření k zajištění řádného zastoupení nejlepších zájmů dítěte bez doprovodu nebo odloučeného dítěte. Státy by proto měly jmenovat opatrovníka nebo poradce, jakmile bude dítě bez doprovodu nebo odloučené dítě identifikováno, a toto opatrovnictví zachovat, dokud dítě nedosáhne plnoletosti nebo dokud neopustí území nebo jurisdikci státu v souladu s Úmluvou a dalšími mezinárodními závazky. S opatrovníkem je zapotřebí konzultovat a informovat jej o všech opatřeních přijatých v souvislosti s dítětem. Opatrovník by měl mít právo být účastníkem všech postupů plánování a rozhodování, včetně řízení o přistěhovalectví a odvolání, opatřeních péče a všech snahách o nalezení trvalého řešení. Opatrovník nebo poradce by měl mít potřebné odborné znalosti v oblasti péče o dítě s cílem zajistit ochranu zájmů dítěte a aby se pozornost náležitě věnovala zákonným, sociálním, zdravotním, psychologickým, materiálním a vzdělávacím potřebám dítěte, přičemž v tomto ohledu opatrovník působí mimo jiné jako prostředník mezi dítětem a stávajícími specializovanými agenturami / jednotlivci, kteří dítěti poskytují nepřetržitou péči dle jeho potřeb. Na opatrovnictví by neměly mít nárok agentury nebo jednotlivci, jejichž zájmy by mohly být v rozporu se zájmy dítěte. Například dospělí, kteří nejsou s dítětem v příbuzenském vztahu a jejichž primárním vztahem k dítěti je vztah zaměstnavatele, by měli být z funkce opatrovnictví vyloučeni.

69. Dítě žádající o azyl by mělo být zastoupeno dospělou osobou, která je obeznámena s prostředím, ze kterého dítě pochází, a je způsobilá a schopná zastupovat jeho nejlepší zájmy (viz oddíl V písm. b), „Jmenování opatrovníka nebo poradce nebo právního zástupce“). Dítě bez doprovodu nebo odloučené dítě by mělo mít ve všech případech bezplatný přístup k kvalifikovanému zákonnému zástupci, včetně případů, kdy je žádost o status uprchlíka zpracována v rámci běžných postupů pro dospělé.

Společný obecný komentář č. 4 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 23 (2017) Výboru pro práva dítěte o závazcích státu týkajících se lidských práv dětí v souvislosti s mezinárodní migrací v zemích původu, tranzitu, určení a návratu*

17. Konkrétněji, a zejména v souvislosti s hodnocením nejlepšího zájmu a v rámci postupů pro stanovení nejlepšího zájmu, by dětem mělo být zaručeno právo:

(...)(i) U dětí bez doprovodu a odloučených dětí na jmenování kompetentního opatrovníka v nejkratším možném termínu, který slouží jako klíčová procesní záruka k zajištění dodržování jejich nejlepších zájmů;

Výbor pro práva dítěte nedávno ve věci *R. K. proti Španělsku* (viz níže) usoudil, že nejmenování právního zástupce údajně nezletilé osobě během postupu posouzení věku bylo porušením zásady nejlepšího zájmu dítěte a práva vyjádřit své názory, jelikož dítě požádalo o jmenování zákonného zástupce.

CRC, *R. K. proti Španělsku*, CRC/C/82/D/27/2017, 18. září 2019

9.8 Výbor rovněž bere na vědomí tvrzení autora, že mu nebyl přidělen opatrovník nebo zástupce, který by hájil jeho zájmy jakožto možného migrujícího nezletilého bez doprovodu před postupem posouzení věku nebo v jeho průběhu, což vedlo k rozhodnutím, ve kterém byl prohlášen za dospělého. Výbor připomíná, že státy, které jsou stranami Úmluvy, by měly co nejdříve po příjezdu a bezplatně jmenovat kvalifikovaného právního zástupce a v případě potřeby tlumočníka pro všechny mladé osoby, které tvrdí, že jsou nezletilé. Výbor je toho názoru, že poskytnutí zástupce těmto osobám během procesu posouzení věku je základní zárukou dodržování jejich nejlepších zájmů a jejich práva na slyšení. Pokud tak neučiní, jedná se o porušení článků 3 a 12 Úmluvy, jelikož proces posouzení věku je výchozím bodem pro její uplatnění. Nezajištění včasného zastoupení může mít za následek značnou nespravedlnost.

Právo EU

Směrnice Rady 2011/95 ES ze dne 13. prosince 2011 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu tohoto postavení (Kvalifikační směrnice EU)

Článek 30 Nezletilé osoby bez doprovodu

1. Členské státy přijmou co nejdříve po přiznání postavení uprchlíka nebo podpůrné ochrany nezbytná opatření k zajištění zastoupení nezletilých osob bez doprovodu zákonným opatrovníkem nebo organizací pověřenou péčí o nezletilé osoby a jejich blaho nebo jakýmkoli jiným vhodným zástupcem, včetně zástupce ustanoveného na základě právních předpisů nebo rozhodnutí soudu.
2. Členské státy zajistí, aby potřeby nezletilé osoby byly při provádění této směrnice náležitě zohledněny ustanoveným opatrovníkem nebo zástupcem. Situaci pravidelně kontrolují příslušné orgány.

Procedurální směrnice (čl. 2(n)) a přijímací směrnice (čl. 2(j)) stanovují definici právního zástupce následovně:

Osoba nebo organizace jmenovaná příslušnými orgány, jež má za úkol pomáhat nezletilé osobě bez doprovodu a zastupovat ji v řízeních stanovených touto směrnicí tak, aby byl zajištěn nejlepší zájem dítěte a aby mohla v případě potřeby za nezletilou osobu činit právní úkony. Pokud je zástupcem této osoby jmenována organizace, určí osobu zodpovědnou za plnění povinností zástupce vůči nezletilé osobě bez doprovodu v souladu s touto směrnicí.

Směrnice 2011/36/EU Evropského parlamentu a Rady ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV (směrnice EU proti obchodování s lidmi)

Článek 15 Ochrana dětských obětí obchodování s lidmi při vyšetřování trestných činů a trestním řízení

1. Členské státy přijmou opatření nezbytná k zajištění toho, aby v případě, že osoby, které mají za dítě rodičovskou zodpovědnost, podle vnitrostátního práva nesmějí z důvodu střetu zájmů mezi nimi a dětskou obětí dítě zastupovat, příslušné orgány při vyšetřování a trestním řízení ustanovily zástupce dětské oběti obchodování s lidmi, a to v souladu s postavením oběti v příslušném systému justice.

3. Veřejné slyšení

Každý by měl mít v zásadě právo na spravedlivé a veřejné slyšení kompetentním, nezávislým a nestranným soudem zřízeným dle zákona a rozsudky musí být vyhlášeny veřejně, aby byla zajištěna transparentnost. Toto je součástí zásady práva na slyšení.

Vždy je třeba brát v úvahu nejlepší zájmy dítěte. Soudy mají pravomoc vyloučit celou veřejnost nebo její část ze zvláštních důvodů, zejména s ohledem na práva dítěte na soukromí a zásadu nejlepšího zájmu dítěte.

I v případech, kdy je veřejnost vyloučena ze soudního řízení, musí být rozsudek, včetně podstatných zjištění, důkazů a právních důvodů, zveřejněn, s výjimkou případů, kdy to vyžaduje zájem mladistvých osob nebo pokud se řízení týká manželských sporů nebo opatrovnictví dětí.

Mezinárodní právo

Článek 14 ICCPR a článek 6 EÚLP stanoví v mezinárodním právu obecné právo na spravedlivý proces (viz další podrobnosti v modulu I).

Úmluva o právech dítěte (CRC), 1989

Článek 12

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.
2. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo a nebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

Článek 40

2. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení mezinárodněprávních dokumentů státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména zabezpečují, aby: [...]
 - (b) každé dítě obviněné nebo obžalované z porušení trestního práva mělo přinejmenším tyto následující záruky: [...]
 - (iii) aby věc byla bez odkladu rozhodnuta v souladu se zákonem příslušným, nezávislým a nestranným úřadem nebo soudním orgánem ve spravedlivém procesu v přítomnosti právního zástupce nebo jiné odpovídající osoby a v přítomnosti rodičů nebo zákonných zástupců dítěte, ledaže by se zvažilo, že jejich přítomnost, zejména s ohledem na věk a situaci dítěte, není v jeho zájmu,

Výbor OSN pro lidská práva, obecný komentář č. 32, k článku 14 ICCPR, Právo na rovnost před soudy a tribunály a na spravedlivé soudní řízení, dokument OSN CCPR/C/GC/32, 23. srpna 2007

29. Čl. 14 odst. 1 uznává, že soudy mají pravomoc vyloučit celou nebo část veřejnosti z důvodu morálky, veřejného pořádku (ordre public) nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti nebo v zájmu soukromého života strany, nebo v nezbytně nutném rozsahu, podle názoru soudu za zvláštních okolností, kdy by publicita poškozovala zájmy spravedlnosti. Kromě těchto výjimečných okolností musí být slyšení otevřeno široké veřejnosti, včetně členů sdělovacích prostředků, a nesmí být omezeno například na určitou kategorii osob. I v případech, kdy je veřejnost vyloučena ze soudního řízení, musí být rozsudek, včetně základních zjištění, důkazů a právních důvodů, zveřejněn, s výjimkou případů, kdy to vyžaduje zájem mladistvých osob, nebo pokud se řízení týká manželských sporů nebo opatrovnictví dětí.

B. a P. proti Spojenému království, ESLP, stížnosti č. 36337/97 a 35974/97, rozsudek ze dne 24. dubna 2001

37. požadavek na veřejné slyšení podléhá výjimkám. To vyplývá to ze samotného znění článku 6 odst. 1, který obsahuje výhradu, že „tisk a veřejnost mohou být vyloučeni z celého nebo z části soudního řízení... pokud to vyžadují zájmy mladistvých nebo soukromý život stran nebo v míře nezbytně nutné podle názoru soudu za zvláštních okolností, kdy by publicita poškodila zájmy spravedlnosti.“ [...]
47. Soud poznamenává, že každý, kdo je schopen prokázat zájem, může nahlédnout nebo získat kopii úplného znění usnesení a/nebo rozsudků soudů prvního stupně ve věcech pobytů dětí a že rozsudky odvolacího soudu a soudů prvního stupně v případech zvláštního zájmu jsou běžně zveřejňovány, což veřejnosti umožňuje přezkoumat způsob, jakým soudy obecně přistupují k těmto případům a zásady uplatňované při jejich rozhodování.
48. S ohledem na povahu řízení a formu publicity uplatňovanou vnitrostátními právními předpisy se Soud domnívá, že doslovný výklad ustanovení článku 6 odst. 1 týkající se vyhlášení rozsudku by nebyl nezbytný pouze pro účely veřejné kontroly, ale mohl by dokonce zmařit primární cíl čl. 6 odst. 1, kterým je zajistit spravedlivý proces (viz mutatis mutandis, Sutter, uvedený výše, s. 14, odst. 34).
49. Soud tak dospěl k závěru, že úmluva v projednávaných věcech nevyžadovala zpřístupnění rozhodnutí o pobytu široké veřejnosti a že v tomto ohledu nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1.

4. Právní pomoc a zastoupení

Právníci hrají klíčovou roli při zajišťování dodržování, ochrany a přístupu k právům všech osob, a to ještě více v případech dětí. Dostupnost právní pomoci často určuje, zda má osoba přístup k příslušnému řízení nebo se na něm smysluplně podílí.

Advokát zastupující dítě vysvětluje dítěti jeho práva, postupy a zajišťuje, aby jeho názory byly vyslechnuty a náležitě zohledněny. Z tohoto důvodu musí být právníci speciálně vyškoleni v oblasti práv dítěte a práce s dětmi.

Děti by měly mít přístup k právní pomoci poskytované zdarma. Ve všech rozhodnutích o právní pomoci, která se týká dětí, by měly být prvořadým hlediskem nejlepší zájmy dítěte. Právní pomoc je třeba poskytnout zadržným dětem. Právní pomoc poskytovaná dětem by měla být dostupná, přiměřená věku, multidisciplinární, účinná a měla by odpovídat specifickým právním a sociálním potřebám dětí.⁹ Je-li to možné, měly by státy podniknout aktivní kroky, aby zajistily, že dívky budou zastupovat advokátky.

V souvislosti s trestním řízením Evropský soud pro lidská práva shledal, že výslech 15-letého bez obhájce a neposkytnutí právního zástupce na straně státu klientovi v raných fázích řízení porušují právo chlapce na spravedlivé slyšení; vzhledem k jeho věku by nebylo rozumné očekávat, že chlapec bude vědět o svém právu na vyhledání právního zástupce nebo že bude schopen pochopit důsledky, pokud tak neučiní (ESLP, *Panovits proti Kypru*, stížnost č. 4268/04, 11. prosince 2008, odst. 84; ESLP, *Salduz proti Turecku*, stížnost č. 36391/02, 27. listopadu 2008, odst. 60 a 63). Soud rovněž zjistil, že „zjevné opomenutí“ obhájce dítěte, který jej řádně zastupuje, spojené s faktory, jako je věk dítěte a závažnost obvinění, mělo vést nalézací soud k závěru, že stěžovatel naléhavě vyžaduje přiměřené právní zastoupení (ESLP, *Güveç proti Turecku*, stížnost č. 70337/01, 20. ledna 2009, odst. 131). Ve věci *Blokhin proti Rusku* (ESLP, stížnost č. 47152/06, 23. března 2016), Soud rozhodl, že přístup k obhájci je zvláště důležitý s ohledem na zranitelnost dětí a jejich úroveň zralosti a intelektuální a emoční schopnosti. Soud shledal, že tato zranitelnost „může být vyvážena jedině“ právní pomocí obhájce (odst. 198).

Mezinárodní právo

Úmluva o právech dítěte (CRC), 1989

Článek 37

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby: [...]d) každé dítě zbavené svobody mělo právo okamžitého přístupu k právní nebo jiné odpovídající pomoci, jakož i právo odvolávat se k soudu nebo jinému pravomocnému, nezávislému a nestrannému orgánu proti rozhodnutí o odnětí svobody a v každém takovém případě na přijetí neodkladného rozhodnutí.

Článek 40

[...]2. státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména zabezpečují, aby: [...] (b) každé dítě obviněné nebo obžalované z porušení trestního práva mělo přinejmenším tyto následující záruky: [...] ii) být okamžitě a přímo, v nutných případech prostřednictvím svých rodičů nebo zákonného zástupce, informováno o obviněních, proti němu vznášených, a mít při přípravě a při uplatnění své obhajoby **právní nebo jinou potřebnou pomoc**,

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP), 1950

Článek 6 Právo na spravedlivý proces

[...] 3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

[...] (c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;

⁹ Další informace o standardech zaměřených na děti v souvislosti s detencí viz Modul II o přístupu migrantů v detenčním zařízení ke spravedlnosti.

Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 14 k právu dítěte na primární zohlednění jeho nejlepších zájmů, 2013

96. Dítě bude potřebovat odpovídající právní zastoupení, pokud má jeho nejlepší zájmy být formálně posouzen a stanoven soudy či jinými příslušnými orgány. Zejména v případech, kdy je s dítětem vedeno správní nebo soudní řízení, které zahrnuje určení jeho nejlepších zájmů, měl by být spolu s opatrovníkem nebo zástupcem jeho názorů poskytnut i zákonný zástupce, pokud se má rozhodnout o možném sporu mezi stranami.

Zpráva vysokého komisaře OSN pro lidská práva o přístupu dětí ke spravedlnosti (A/HRC/25/35), 16. prosince 2013

40. Vzhledem k tomu, že děti mají obvykle problémy se zapojením do právního systému, ať už v důsledku nezkušenosti nebo nedostatku zdrojů na zajištění poradenství a zastoupení, potřebují přístup k bezplatné nebo dotované právní a jiné vhodné pomoci, aby mohly s právním systémem účinně spolupracovat. Bez této pomoci nebudou mít děti do velké míry přístup ke složitým právním systémům, které jsou obecně určeny pro dospělé. Bezplatná a účinná právní pomoc je zvláště důležitá pro děti zbavené svobody.

HRC, Zpráva zvláštního zpravodaje pro nezávislost soudců a právníků - Ochrana práv dětí v justičním systému, A/HRC/29/26 (a corrigendum A/HRC/29/26/Corr.1), 1. dubna 2015

Právní pomoc přátelská k dětem

35. Právo na přístup ke spravedlnosti je neoddělitelně **spjato s právem na právní pomoc**. Jak bylo zdůrazněno v předchozích zprávách, účelem právní pomoci je „přispět k odstranění překážek a bariér, které narušují nebo omezují přístup ke spravedlnosti, poskytováním pomoci lidem, kteří by si jinak nemohli dovolit právní zastoupení a přístup k soudnímu systému“. [...]. Zvláštní zpravodaj se proto zasazoval o **co nejširší definici právní pomoci**, včetně „nejen práva na bezplatnou právní pomoc v trestním řízení, jak je definováno v čl. 14 odst. 3 písm. d) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, ale také poskytování účinné právní pomoci v jakémkoli soudním nebo mimosoudním řízení zaměřeném na určení práv a povinností“ (tamtéž). Širší definice a uplatňování právní pomoci je o to důležitější, pokud se jedná o děti a práva dětí.

36. Jak již uvedl zvláštní zpravodaj, pro děti může být nesmírně matoucí a obtížné, ne-li nemožné, vyznat se v právních systémech zejména bez pomoci obhájce. „Právní pomoc poskytuje dětem prostředky k porozumění soudním řízením, k obhajobě jejich práv a k vyslechnutí jejich názorů“ [...]. Právo dětí na přístup k právní pomoci je uznáno v řadě mezinárodních nástrojů, včetně Úmluvy o právech dítěte (zejména v článcích 12 a 40) a Zásad a pokynů pro přístup k právní pomoci v systémech trestního soudnictví.

37. Ve své obecném komentáři č. 10 Výbor pro práva dítěte dále vysvětlil, že při přípravě obhajoby musí být dítěti, které se dostalo do sporu se zákonem, zaručena bezplatná a přiměřená právní a jiná vhodná pomoc. Většina dětí není z důvodu svého věku, závislého postavení a ekonomické situace schopna platit za právní pomoc. Zvláštní zpravodaj se domnívá, že s ohledem na tuto skutečnost „musí mít děti přístup k bezplatné právní pomoci v trestních a občanskoprávních řízeních a je třeba upustit od správních poplatků“.

38. Jak bylo uvedeno ve studii z roku 2011, „poskytnutí včasné, kompetentní a vývojově přiměřené právní pomoci přímo zvyšuje právo dítěte na spravedlivý a participativní právní proces. Právní pomoc přátelská k dětem má také potenciál prosazovat hmotná práva dětí.“ V tomto ohledu mají právníci vůči dětem profesionální odpovědnost a měli by proto nabýt zvláštních dovedností, aby dokázali zohlednit jedinečné atributy a potřeby dětských klientů a účinně poskytovat právní pomoc přátelskou k dětem.

Společný obecný komentář č. 4 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 23 (2017) Výboru pro práva dítěte o závazcích států v oblasti lidských práv dětí v souvislosti s mezinárodní migrací v zemích původu, tranzitu, určení a návratu

16. Děti by měly mít možnost podávat stížnosti u soudů, správních soudů nebo jiných orgánů na nižších úrovních, které jsou pro ně snadno dostupné, např. v institucích na ochranu dětí a

mládeže, ve školách a vnitrostátních institucích pro lidská práva, a měly by mít možnost získat rady a zastupování od odborníků, kteří mají speciální znalosti o dětech a otázkách migrace, pokud došlo k porušení jejich práv. Státy by měly zajistit standardizované politiky, které mají vést orgány při poskytování bezplatného a kvalitního právního poradenství a zastoupení migrujícím dětem, žadatelům o azyl a uprchlíkům, včetně rovného přístupu dětí bez doprovodu a odloučených dětí v péči místních orgánů a dětí bez dokladů.

17. Konkrétněji, a zejména v souvislosti s posouzením nejlepšího zájmu a v rámci postupů pro stanovení nejlepšího zájmu, by dětem mělo být zaručeno právo:
(...)
- (f) na pomoc ze strany obhájce, který prošel školením a/nebo má zkušenosti se zastupováním dětí ve všech fázích řízení a na svobodnou komunikaci se zástupcem a na přístup k bezplatné právní pomoci;

CRC, Obecný komentář č. 6: Zacházení s dětmi bez doprovodu a s odloučenými dětmi mimo zemi původu, dokument OSN CRC/GC/2005/6, 1. září 2005

36. V případech, kdy jsou děti zapojeny do azylového řízení nebo správního nebo soudního řízení, by jim mělo být kromě jmenování opatrovníka poskytnuto právní zastoupení.

PACE, Usnesení 1810 (2011): Děti bez doprovodu v Evropě: otázky příjezdu, pobytu a návratu, dok. 12539

- 5.8 [...]Všechny děti bez doprovodu v azylovém řízení musí být kromě opatrovníka zastoupeny právním zástupcem, kterého poskytne bezplatně stát a musí mít možnost před soudem napadnout rozhodnutí o jejich nárocích na ochranu.

OSN, Zásady a pokyny pro přístup k právní pomoci v systémech trestního soudnictví, červen 2013

Zásada 11. Právní pomoc v nejlepším zájmu dítěte

34. Ve všech rozhodnutích o právní pomoci, která se dotýkají dětí, by měl být prvořadým hlediskem nejlepší zájem dítěte.
35. Přednost by měla dostat právní pomoc poskytovaná dětem, měla by být v nejlepším zájmu dítěte a měla by být přístupná, přiměřená věku, multidisciplinární, účinná a reagovat na specifické právní a sociální potřeby dětí.

Pokyn 1. Poskytování právní pomoci

41. Kdykoli státy použijí test prostředků k určení způsobilosti k právní pomoci, měly by zajistit, aby:
- (c) Osobám, které naléhavě vyžadují právní pomoc na policejních stanicích, v detenčních střediscích nebo na soudech, by měla být poskytnuta předběžná právní pomoc při stanovování oprávněnosti nároku. Děti jsou vždy osvobozeny od testu prostředků;

Pokyn 6. Právní pomoc ve fázi po skončení soudního řízení

46. Státy by měly zajistit, aby vězněné osoby a děti zbavené svobody měly přístup k právní pomoci. Není-li právní pomoc k dispozici, státy zajistí, aby tyto osoby byly drženy ve vězení v souladu se zákonem.

Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 24 o právech dětí v systému dětské justice, dokument OSN CRC/C/GC/24, 18. září 2019

49. Státy by měly zajistit, aby dítěti byla zaručena právní nebo jiná vhodná pomoc od počátku řízení, při přípravě a předkládání obhajoby a až do vyčerpání všech opravných prostředků a/ nebo přezkumů. Výbor žádá smluvní státy, aby stáhly veškeré výhrady učiněné k čl. 40 odst. 2 písm. b) bodu ii).

50. Výbor je i nadále znepokojen tím, že mnoho dětí čelí trestnímu obvinění před soudními, správními nebo jinými veřejnými orgány a je zbaveno svobody, aniž by měly možnost právního zastoupení. Výbor konstatuje, že v čl. 14 odst. 3 písm. d) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech je právo na právní zastoupení minimální zárukou v systému trestního soudnictví pro všechny osoby, což by mělo platit i pro děti. Článek sice umožňuje, aby se osoba hájila samostatně, ale v každém případě, kdy to vyžadují zájmy spravedlnosti, má být osobě přidělen obhájce.
51. S ohledem na výše uvedené skutečnosti je Výbor znepokojen tím, že dětem je poskytována menší ochrana, než jakou mezinárodní právo zaručuje dospělým. Výbor doporučuje, aby státy zajistily účinné a bezplatné právní zastoupení všem dětem, které čelí obvinění z trestného činu před soudními, správními nebo jinými veřejnými orgány. Systémy dětské justice by neměly umožňovat dětem vzdát se právního zastoupení, pokud rozhodnutí o vzdání se není učiněno dobrovolně a pod nestranným soudním dohledem.
52. Pokud jsou děti odkloněny do programů nebo jsou v systému, který nevede k odsouzení, záznamu v rejstříku trestů nebo zbavení svobody, může být přijatelnou formou pomoci "jiná vhodná pomoc" ze strany dobře vyškolených úředníků, ačkoli státy, které mohou dětem zajistit právní zastoupení během všech procesů, by tak měly učinit v souladu s článkem 41. Pokud je jiná vhodná pomoc přípustná, vyžaduje se, aby osoba poskytující pomoc měla dostatečné znalosti právních aspektů procesu soudnictví ve věcech dětí a absolvovala odpovídající školení.

Salduz proti Turecku, ESLP, stížnost č. 36391/02, rozsudek ze dne 27. listopadu 2008

Stěžovatel, kterému bylo 17 let, byl zadržen v policejní vazbě pro podezření z účasti na nezákonné demonstraci na podporu Dělnické strany Kurdistanu (PKK). Policie jej vyslýchala bez přítomnosti obhájce. Svou účast na demonstraci přiznal. Své zapojení později popřel, když byl předán státnímu zástupci a vyšetřujícímu soudci a prohlásil, že jeho dřívější prohlášení bylo učiněno pod nátlakem. Stěžovateli byl jmenován právní zástupce poté, co byl ve vazbě. Při procesu popřel obsah svého prohlášení policii. Jeho pět spoluobžalovaných, kteří svědčili proti němu během přípravného řízení, před soudem svá prohlášení odvolali. Soud však shledal stěžovatele vinným, a to s odvoláním na jeho prohlášení učiněné v policejní vazbě. Další důkazy před vnitrostátními soudy byly neprůkazné, ale byly vykládány na základě prohlášení stěžovatele policii.

60. Soud konečně poznamenává, že jedním ze zvláštních prvků projednávaného případu byl věk stěžovatele. S ohledem na značný počet relevantních materiálů mezinárodního práva týkajících se právní pomoci nezletilým v policejní vazbě (viz odstavce 32 a 36 výše) zdůrazňuje Soud zásadní význam zajištění přístupu k obhájci, pokud je nezletilá osoba ve vazbě.
63. S ohledem na výše uvedené Soud dospěl k závěru, že v projednávaném případě došlo k porušení čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy ve spojení s článkem 6 odst. 1.

ESLP, Blokhin proti Rusku, stížnost č. 47152/06, 14. listopadu 2013

160. S ohledem na zvláštní zranitelnost dětí a s přihlédnutím k jejich úrovni zralosti a intelektuálním a emočním schopnostem Soud zdůrazňuje především zásadní význam zajištění přístupu k obhájci, pokud je nezletilá osoba ve vazbě. (...)
166. Soud shledává, že jakmile se stěžovatel ocitl na policejní stanici, neměl možnost kontaktovat svou rodinu nebo získat právní pomoc. Vzhledem k jeho velmi nízkému věku Soud nepochybuje, že se cítil zranitelný a zastrašený, pokud na druhé straně byli pouze policisté. Podle názoru Soudu znamenaly okolnosti spojené s výslechem psychický nátlak a vedly ke zmaření jakéhokoli možného odhodlání stěžovatele nevypovídat. S ohledem na tyto úvahy se Soud domnívá, že stěžovateli měl být v rámci procesní spravedlnosti umožněn přístup k obhájci jako protiváha k zastrašující atmosféře, která je schopna podkopat jeho vůli a přimět jej, aby se přiznal policistům, kteří jej vyslýchali. (...)
169. Soud z výše uvedených skutečností vyvozuje, že neposkytnutí právní pomoci během stěžovatelova výslechu policií nenapravitelně narušilo jeho práva na obhajobu a narušilo spravedlivost řízení jako celku.

Panovits proti Kypru, ESLP, stížnost č. 4268/04, rozsudek ze dne 11. prosince 2008

67. Soud poznamenává, že stěžovateli bylo v rozhodné době 17 let. Ve své judikatuře týkající se

článku 6 Soud již rozhodl, že pokud jsou proti dítěti vznesena obvinění z trestného činu, je nezbytné, aby se s ním zacházelo způsobem, který plně zohledňuje jeho věk, úroveň zralosti a intelektuální a emoční schopnosti, a že jsou učiněna opatření na podporu jeho schopnosti řízení porozumět a účastnit se jej [...]. Právo obviněného nezletilého na účinnou účast v trestním řízení vyžaduje, aby s ním bylo zacházeno s řádným přihlédnutím k jeho zranitelnosti a schopnostem od prvních fází jeho účasti na vyšetřování trestného činu, a zejména při jakémkoli výsledku policíí. Úřady musí podniknout kroky k co největšímu snížení pocitu zastrasování a omezení (viz mutatis mutandis, T. proti Spojenému království, citováno výše, odst. 85) ... a zajistit, aby obviněný nezletilý měl zcela chápat povahu vyšetřování, co je pro něj v sázce, včetně závažnosti jakéhokoli trestu, který může být uložen, jakož i svá práva na obhajobu, a zejména práva nevypovídat [...].

To znamená, že by dítě mělo být schopné samo, případně například za pomoci tlumočnicka, obhájce, sociálního pracovníka nebo přítele, pochopit obecný smysl toho, co říká zatýkájící policista a během výslechu na policii.

68. [...] Soud má za to, že vzhledem ke zranitelnosti obviněného nezletilého a nerovnováze moci, které mu vystaven vzhledem k samotné povaze trestního řízení, může se vzdát ať už sám nebo prostřednictvím zástupce svého důležitého práva dle článku 6, pouze pokud tak učiní jednoznačným způsobem poté, co úřady podnikly všechny přiměřené kroky k zajištění toho, aby si byly plně vědomy svých práv na obhajobu a pokud je to možné, ocenily důsledky svého jednání. [...]

84. Pokud jde o skutkové okolnosti projednávané věci, Soud opakuje svá zjištění o porušení práva stěžovatele na obhajobu v přípravném řízení v důsledku skutečnosti, že v době, kdy byl nezletilý, došlo k jeho výslechu bez přítomnosti jeho opatrovníka a aniž by byl dostatečně informován o svém právu na právní zastoupení nebo o svém právu nevypovídat. Soud poznamenává, že přiznání stěžovatele získané za výše uvedených okolností představovalo rozhodující prvek stíhání, které proti němu státní zastupitelství vedlo a který podstatně bránil vyhlídkám na jeho obhajobu před soudem a který nebyl v následném řízení napraven.

Güveç v. Turkey, ESLP, stížnost č. 70337/01, rozsudek ze dne 20. ledna 2009

131. V projednávaném případě nebyl advokát zastupující stěžovatele jmenován v režimu právní pomoci. Soud se nicméně domnívá, že nízký věk stěžovatele, závažnost trestných činů, z nichž byl obviněn, zdánlivě protichůdná obvinění, která proti němu vznesla policie a svědek obžaloby [...], zjevné neschopnost advokáta jej řádně zastupovat a konečně jeho častá nepřítomnost na jednáních mělo vést nalézací soud k závěru, že stěžovatel naléhavě vyžadoval odpovídající právní zastoupení. Obžalovaný má ostatně právo na to, aby mu soud přidělil právního zástupce ze svého vlastního popudu, „pokud to vyžadují zájmy spravedlnosti“ [...].

Právo EU

Kromě zvláštní směrnice týkající se dětí v soudním systému poskytuje evropské právo obecný přístup k právní pomoci a zastoupení na různých úrovních.

- [Procedurální směrnice](#) (článek 20) zaručuje bezplatnou právní pomoc a zastupování v odvolacím řízení proti rozhodnutí o azylu. Zástupce / poradce by měl mít dostatek času na přezkum a přípravu případu.
- [Příjímací směrnice](#) (článek 26) zajišťuje bezplatnou právní pomoc a zastupování při odvolacích řízeních, pokud je nezbytné zajistit účinný přístup ke spravedlnosti.
- [Dublínské nařízení EU](#)¹⁰ (článek 27) stanoví, že právní pomoc by měla být poskytována na vyžádání, pokud si osoba nemůže dovolit hradit náklady na zastoupení a pomoc.

EU dále přijala zvláštní záruky pro děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení, včetně práva na pomoc advokáta.

Viz: Směrnice (EU) 2016/800 Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. května 2016 [o procesních zárukách pro děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení](#).

¹⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států

5. Přístup k informacím (před soudním řízením, během něj a po něm)

Klíčovým prvkem závazku každého státu zajistit dodržování a ochranu práv dětí je zajistit, aby si migrující děti byly vědomy svých práv, měly přístup k informacím o těchto právech a věděly, jak se jich domáhat, aby bylo možné napravit údajná porušení předpisů. Informace by měly být přiměřené věku a přizpůsobeny potřebám dětí. Měly by být předkládány způsobem (formáty, způsoby a jazyk(y)), kterým děti rozumějí. Právo na překlad je důležitým prvkem práva na informace.

Děti mají právo na informace o svých právech a postupech v řízení o určení statusu, občanskoprávním a trestním řízení.

Kromě toho by informace o právech dětí a nápravných opatřeních měly být přístupné rodičům a jiným osobám jednajícím jako zákonný zástupce dětí.

Mezinárodní právo

Úmluva o právech dítěte (CRC), 1989

Článek 40

2. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení mezinárodněprávních dokumentů států, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména zabezpečují, aby: [...]
 - (b) každé dítě obviněné nebo obžalované z porušení trestního práva mělo přinejmenším tyto následující záruky: [...]
 - (ii) být okamžitě a přímo, v nutných případech prostřednictvím svých rodičů nebo zákonného zástupce, informováno o obviněních, proti němu vznášených, a mít při přípravě a při uplatnění své obhajoby právní nebo jinou potřebnou pomoc,

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP), 1950

Článek 6 Právo na spravedlivý proces

[...] 3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

- (a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem, obvinění proti němu[...].

Společný obecný komentář č. 4 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 23 (2017) Výboru pro práva dítěte o závazcích států v oblasti lidských práv dětí v souvislosti s mezinárodní migrací v zemích původu, tranzitu, určení a návratu

17. Konkrétněji, a zejména v souvislosti s hodnocením nejlepšího zájmu a v rámci postupů pro stanovení nejlepšího zájmu, by dětem mělo být zaručeno právo:
 - (...)(b) být informován o existenci řízení a rozhodnutí přijatém v souvislosti s imigračním a azylovým řízením, jeho důsledky a možnostech odvolání;
 - (j) být v průběhu celého řízení plně informován spolu se svým opatrovníkem a právním poradcem, včetně informací o svých právech a všech příslušných informacích, které by se jich mohly dotýkat.

PACE, Usnesení č. 1810 (2011): Děti bez doprovodu v Evropě: otázky příjezdu, pobytu a návratu

- 5.3. Žádnému dítěti by neměl být odepřen přístup na území, ani by nemělo být vráceno zpět na hranice členského státu. Specializované orgány by měly dítěti neprodleně zajistit pomoc a péči s cílem zjistit, zda se jedná o nezletilého migranta, zjistit jeho individuální situaci a potřeby ochrany, a nakonec nalézt trvalé řešení v nejlepším zájmu dítěte;
- 5.6. dětem bez doprovodu by měla být neprodleně poskytnuta právní, sociální a psychologická pomoc. Děti by měly být informovány ihned po příjezdu nebo odposlechu, jednotlivě a v jazyce a formě, kterým rozumějí, o jejich právu na ochranu a pomoc, včetně jejich práva žádat

o azyl nebo jiné formy mezinárodní ochrany, a o nezbytných postupech a jejich důsledcích;

- 5.7. všechny pohovory s dítětem bez doprovodu týkající se jeho osobních údajů a prostředí, ze kterého pochází, by měly vést individuálně specializovaný a dobře vyškolený personál a za přítomnosti opatrovníka dítěte; [...]
- 5.14. možnosti sloučení rodiny by se měly rozšířit i mimo zemi původu a mělo by se z humanitárního hlediska přistupovat k prozkoumání širších rodinných vazeb v hostitelské zemi a ve třetích zemích, přičemž je třeba se řídit zásadou nejlepšího zájmu dítěte. Dublinské nařízení II by se mělo vztahovat na děti bez doprovodu, pouze pokud je přesun do třetí země v nejlepším zájmu dítěte;

Právo EU

Směrnice EU o azylových řízeních, 2013/32/EU, 2013

Článek 25

[...]

4. Nezletilé osobě bez doprovodu a jejímu zástupci se bezplatně poskytují právní a procesní informace podle článku 19 také v případě řízení o odnětí mezinárodní ochrany podle kapitoly IV.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU z 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení (Směrnice o právu na informace)

Článek 3 Právo na informace o právech

1. Členské státy zajistí, aby byl každý podezřelý nebo obviněný neprodleně informován alespoň o následujících procesních právech, jak jsou uplatňována podle jejich vnitrostátního práva, aby tato práva mohla být účinně uplatněna:
 - a) o právu na přístup k právníkovi;
 - b) o právu na bezplatné právní poradenství a podmínky pro získání tohoto poradenství;
 - c) o právu na to být seznámen s obviněním v souladu s článkem 6;
 - d) o právu na tlumočení a překlad;
 - e) o právu nevypovídat.
2. Členské státy zajistí, aby byly informace uvedené v odstavci 1 poskytovány ústně nebo písemně a vyjádřeny srozumitelně a přístupně, s ohledem na jakékoli zvláštní potřeby zranitelných podezřelých či zranitelných obviněných.

Směrnice (EU) 2016/800 Evropského parlamentu a Rady z 11. května 2016 o procesních zárukách pro děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení (Směrnice o právech dítěte v trestním řízení)

Článek 4 Právo na informace

1. Členské státy zajistí, aby poté, co je dětem sděleno, že jsou podezřelé nebo obviněné v trestním řízení, byly tyto děti neprodleně informovány o svých právech v souladu se směrnicí 2012/13/EU a o obecných aspektech průběhu řízení.

Členské státy rovněž zajistí, aby děti byly informovány o právech uvedených v této směrnici. Tyto informace jsou poskytnuty následovně:

- (a) neprodleně poté, co je dětem sděleno, že jsou podezřelými nebo obviněnými osobami, přičemž tyto informace se týkají:
 - i) práva na to, aby byla informována osoba vykonávající rodičovskou odpovědnost, jak je stanoveno v článku 5,
 - ii) práva na pomoc obhájce, stanoveného v článku 6,
 - iii) práva na ochranu soukromí, stanoveného v článku 14,
 - iv) práva na doprovod osobou vykonávající rodičovskou odpovědnost během některých stadií řízení jiných než soudní jednání, jak je stanoveno v čl. 15 odst. 4,
 - v) práva na právní pomoc, stanoveného v článku 18;

- (b) v co nejranejším vhodném stadiu řízení, přičemž tyto informace se týkají:
 - i) práva na individuální posouzení, stanoveného v článku 7, ii) práva na lékařské vyšetření, včetně práva na lékařskou pomoc, stanoveného v článku 8,
 - iii) práva na omezení zbavení osobní svobody a využití alternativních opatření, včetně práva na pravidelný přezkum vazby, jak je stanoveno v článcích 10 a 11,
 - iv) práva na doprovod osobou vykonávající rodičovskou odpovědnost v průběhu soudního jednání, stanoveného v čl. 15 odst. 1,
 - v) práva být osobně přítomen při řízení před soudem, stanoveného v článku 16,
 - vi) práva na účinnou právní ochranu, stanoveného v článku 19;
 - (c) po zbavení osobní svobody, přičemž tyto informace se týkají práva na zvláštní zacházení během zbavení osobní svobody, stanoveného v článku 12.
2. Členské státy zajistí, aby byly informace poskytované podle odstavce 1 podávány písemně nebo ústně či obojím způsobem, jednoduchým a srozumitelným jazykem a aby poskytované informace byly zaznamenány za použití postupu pro pořizování záznamů v souladu s vnitrostátním právem.
3. Je-li dětem předloženo písemné poučení o právech podle směrnice 2012/13/EU, členské státy zajistí, že toto poučení obsahuje rovněž poučení o právech podle této směrnice.

6. Důvěrnost a sdílení informací

Děti mají v soudním řízení právo na soukromí. Toto právo na soukromí zahrnuje důvěrnost rozhovorů s jejich advokátem / právním zástupcem, na slyšení s vyloučením veřejnosti, utajení totožnosti dítěte během veřejných slyšení a zachování důvěrnosti jeho spisů a záznamů vůči třetím stranám.

Úmluva o právech dítěte, 1989

Článek 16

1. Žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na svou čest a pověst.
2. Dítě má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.

Článek 40

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte obviněného, obžalovaného nebo uznaného vinným z porušení trestního práva na takové zacházení, které rozvíjí smysl dítěte pro důstojnost a čest, které znovu posiluje úctu dítěte k lidským právům a základním svobodám jiných a bere ohled na věk dítěte, napomáhá znovu začlenění dítěte a zapojení dítěte do prospěšného působení ve společnosti.
2. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení mezinárodněprávních dokumentů státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména zabezpečují, aby: [...]

(b) každé dítě obviněné nebo obžalované z porušení trestního práva mělo přinejmenším tyto následující záruky:

(vii) aby ve všech stádiích řízení bylo uznáváno jeho soukromí.

Výbor pro práva dítěte, Obecný komentář č. 24 (2019) k právům dítěte v systému soudnictví pro děti

53. Jak vyžaduje čl. 14 odst. 3 písm. b) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, musí být k dispozici dostatek času a prostředků pro přípravu obhajoby. Podle Úmluvy o právech dítěte musí být zaručena důvěrnost komunikace mezi dítětem a jeho zákonným zástupcem nebo jiným asistentem (čl. 40 odst. 2 písm. b) bod vii)) a musí být dodrženo právo dítěte na ochranu před zasahováním do jeho soukromí a korespondence (čl. 16).

Plné dodržování soukromí (čl. 16 a čl. 40 odst. 2 písm. b) bod vii))

66. Právo dítěte na plné dodržování svého soukromí ve všech fázích řízení stanovene v čl. 40 odst.

2 písm. b) bodě vii) je třeba vykládat spolu s čl. 16 a čl. 40 odst. 1.

67. táty, které jsou smluvní stranou Úmluvy, by měly dodržovat pravidlo, že slyšení týkající se justice pro děti se mají vést s vyloučením veřejnosti. Výjimky by měly být velmi omezené a jasně stanoveny zákonem. Pokud je rozsudek a/nebo trest vynesena veřejně na soudním zasedání, neměla by být odhalena totožnost dítěte. Kromě toho právo na soukromí také znamená, že soudní spisy a záznamy dětí by měly být přísně důvěrné a třetí strany by k nim neměly mít přístup s výjimkou těch, které se přímo podílejí na vyšetřování a posuzování případu a jeho rozhodování.
68. Zprávy z judikatury týkající se dětí by měly být anonymní a tomuto pravidlu by měly podléhat i zprávy zveřejňované online.

Zpráva vysokého komisaře OSN pro lidská práva o přístupu dětí ke spravedlnosti (A/HRC/25/35), 16. prosince 2013

59. Státy musí rovněž zajistit, aby byly náležitě zohledněny názory dětí, včetně dětí od nejmladšího věku, a to i v případě, že se nemohou vyjádřit verbálně. Kromě toho by se státy měly ujistit, aby soukromí a důvěrnost požívaly vždy patřičné ochrany s cílem zamezit (opětovné) viktimizaci dětí účastnících se soudních řízení. Státy musí také zajistit, aby byly děti při kontaktu se soudním systémem chráněny před všemi formami násilí.

Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 24 o právech dětí v systému dětské justice, dokument OSN CRC/C/GC/24, 18. září 2019.

53. Jak vyžaduje čl. 14 odst. 3 písm. b) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, je třeba zajistit přiměřený čas a prostředky pro přípravu obhajoby. Podle Úmluvy o právech dítěte má být zaručena důvěrnost komunikace mezi dítětem a jeho právním zástupcem nebo jiným pomocníkem (čl. 40 odst. 2 písm. b) bod vii)) a má být respektováno právo dítěte na ochranu před zasahováním do jeho soukromí a korespondence (článek 16).

Právo EU

Směrnice (EU) 2016/800 Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. května 2016 o procesních zárukách pro děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení (Směrnice EU o právech dítěte v trestním řízení)

Článek 6 Pomoc obhájce

5. Členské státy respektují důvěrnost komunikace mezi dětmi a jejich obhájcem v rámci výkonu práva na pomoc obhájce stanoveného podle této směrnice. Tato komunikace zahrnuje schůzky, korespondenci, telefonické hovory a jiné formy komunikace, které jsou přípustné podle vnitrostátního práva.

Agentura EU pro základní práva, Perspektivy justice přátelské vůči dětem a zkušenosti dětí zapojených do soudních řízení jako oběti, svědci nebo strany v devíti členských státech EU (2017)

Stanovisko FRA 24

Členské státy EU a případně EU musí zajistit, aby příslušné právní předpisy a opatření chránily totožnost a soukromí dětí zapojených do soudních řízení – například vyloučením veřejnosti ze soudní síně nebo použitím odkazů na živá videa nebo předem zaznamenaných svědeckých výpovědí při slyšeních. Je třeba podniknout kroky k zajištění toho, aby osobní údaje dětí zůstaly přísně důvěrné a aby byly uchovány před médii a širokou veřejností. Záznamy je třeba bezpečně uložit a chránit identitu dětí v online prostředí, a to ve všech oblastech práva a nezávisle na úloze dítěte v řízení. Osobní údaje by měly být přístupné a předávány pouze v nezbytných případech a vždy je třeba vzít v úvahu nejlepší zájmy a názory dítěte.

7. Právo na tlumočení

Zajištění přesného tlumočení je klíčem ke spravedlivému řízení a účinnému poskytování právní pomoci v soudním řízení, včetně azylového a migračního řízení, v případech, kdy jednotlivci, jako jsou

žadatelé o azyl nebo svědci, nemluví jazykem úředníků nebo mu nerozumí, a to i v řízení hostitelské země.

Je důležité, aby tlumočení nebylo k dispozici pouze dětem, které neovládají jazyk během jednání s úřady, ale také při jednáních mezi dítětem a jeho právním poradcem a jeho opatrovníkem.

Budování důvěry a účinné informování dítěte je zásadní pro to, aby právní poradci mohli poskytovat kvalitní pomoc. To je značně náročné, pokud nemohou interagovat prostřednictvím tlumočnicka. Nedostatečná kvalifikace, dovednosti nebo neuctivý přístup **tlumočnicka** může narušit kvalitu poskytované právní pomoci a dodržování práv dítěte. Tlumočníci musí absolvovat zvláštní školení a mít zkušenosti s prací s dětmi.

Mezinárodní právo

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR), 1966

Článek 14

[...] 3. Každý, kdo jde obviněn z trestného činu, má mít tyto minimální záruky: [...]

- (f) má se mu dostat pomoci tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku nebo nemluví jazykem, jehož se užívá u soudu;

Úmluva o právech dítěte (CRC), 1989

Článek 40

[...]

2. ... státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména zabezpečují, aby: [...]

- b) každé dítě obviněné nebo obžalované z porušení trestního práva mělo přinejmenším tyto následující záruky: [...]

- (vi) aby mu byla zajištěna bezplatná pomoc tlumočnicka, jestliže dítě nerozumí jazyku v řízení používanému nebo jím nehovoří;

Výbor OSN pro práva dítěte, Obecný komentář č. 24 o právech dětí v systému dětské justice, dokument OSN CRC/C/GC/24, 18. září 2019

64. Dítě, které nerozumí jazyku používanému v systému dětské justice nebo jím nemluví, má právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka ve všech fázích procesu. Tito tlumočníci by měli být vyškoleni pro práci s dětmi.

65. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, by měly dětem, které se potýkají s komunikačními bariérami, poskytovat přiměřenou a účinnou pomoc ze strany dobře vyškolených odborníků.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP), 1950

Článek 6(3)(e)

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

[...]

- (e) mít bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.

8. Požadavek přiměřené lhůty

Soudní jednání je třeba vést v přiměřené lhůtě v řadě řízení, která se dotýkají dítěte, včetně například péče, postavení a trestních věcí. Děti a dospělí vnímají plynutí času odlišně. Na děti mají obzvláště negativní dopad průtahy nebo prodloužení rozhodování. Je tedy třeba se prioritně věnovat řízením, která se dotýkají dětí nebo na ně mají dopad, a je třeba je dokončit v co nejkratší době.

Rychle je třeba řešit případy péče o dítě. To platí zejména v případě, kde plynutí času může mít nezvratné důsledky pro vztah mezi rodičem a dítětem. Případy týkající se rodičovské zodpovědnosti

a práv na styk s dítětem vyžadují zvláštní rychlost.

Zásada nejlepšího zájmu dítěte a práva na rozvoj, jakož i právo na slyšení a spravedlivý proces úzce souvisí s požadavkem na přiměřenou lhůtu.

Přiměřená lhůta se posuzuje s ohledem na složitost případu a dopad, který může mít zdlouhavé řízení na práva dítěte. Například podle rozsudku ESLP *Paulsen-Medalen a Svensson proti Švédsku* (stížnost č. 16817/90, 19. února 1998) omezení přístupu mezi rodičem a dítětem, které bylo svěřeno do ústavní péče, a závažné a nezvratné důsledky, které může mít péče na jeho požívání práva na rodinný život, se vyžaduje, aby úřady jednaly s mimořádnou pílí při zajišťování postupu řízení.

Mezinárodní právo

Výbor pro práva dítěte, Obecný komentář č. 14 k právu dítěte na primární zohlednění jeho nejlepších zájmů, 2013

93. Děti a dospělí nevnímají plynutí času stejným způsobem. Průtahy nebo prodloužení rozhodování mají zvláště nepříznivé dopady na děti v průběhu jejich vývoje. Je proto vhodné, aby postupy nebo procesy, které se dotýkají dětí nebo na ně mají dopad, měly přednost a dokončovaly se v co nejkratším možném čase.

Výbor pro práva dítěte, Obecný komentář č. 24 (2019) k právům dítěte v systému soudnictví pro děti

Rozhodnutí bez průtahů a za účasti rodičů nebo zákonných zástupců (čl. 40 odst. 2 písm. b) bod iii))

54. Výbor opakuje, že doba mezi spácháním trestného činu a ukončením řízení by měla být co nejkratší. Čím delší je toto období, tím je pravděpodobnější, že reakce pozbyde požadovaného výsledku.

55. Výbor doporučuje, aby státy, které jsou stranami Úmluvy, stanovily a zavedly lhůty pro období mezi spácháním trestného činu a dokončením policejního vyšetřování, rozhodnutím státního zástupce (nebo jiného příslušného orgánu) o obžalobě a konečným rozhodnutím soudu nebo jiného soudního orgánu. Tyto lhůty by měly být mnohem kratší než lhůty stanovené pro dospělé, ale měly by stále umožňovat úplné dodržování právních záruk. Podobné rychlé lhůty by se měly vztahovat na opatření proti zneužití.

Společný obecný komentář č. 4 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 23 (2017) Výboru pro práva dítěte o závazcích státu v oblasti lidských práv dětí v souvislosti s mezinárodní migrací v zemích původu, tranzitu, určení a návratu*

17. Konkrétněji, a zejména v souvislosti s posouzením nejlepšího zájmu a v rámci postupů pro stanovení nejlepšího zájmu, by dětem mělo být zaručeno právo:

(g) pokládat žádost a postupy týkající se dětí za prioritu a zároveň zajistit dostatečnou lhůtu na přípravu na řízení a zachovat všechny záruky spravedlivého procesu;

Hokkanen proti Finsku, ESLP, stížnost č. 19823/92, rozsudek ze dne 23. září 1994

72. Ačkoliv je nezbytné, aby byly případy péče vyřízeny rychle, Soud nevidí důvod kritizovat okresní soud za to, že řízení dvakrát zastavil, aby získal odborné posudky k projednávané věci.

Pokud jde o šestiměsíční průtahy, nelze přehlížet obtíže, s nimiž se setkaly orgány sociální péče v důsledku odmítnutí prarodičů umožnit, aby Sini byla předmětem šetření a účastnila se souvisejících pohovorů (viz bod 24 výše). Bez ohledu na to, zda existují dostatečné důvody pro přerušování jednání na šest měsíců, je třeba poznamenat, že celková délka řízení byla přibližně osmnáct měsíců. To samo o sobě není nepřiměřené pro řízení zahrnující tři soudní úrovně.

S ohledem na konkrétní okolnosti případu Soud, stejně jako Komise, shledává, že délka druhého řízení o svěřeni do péče nepřesáhla „přiměřenou lhůtu“ a že tedy nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 písm. 1 Úmluvy.

Niederböster proti Německu, ESLP, stížnost č. 39547/98, rozsudek ze dne 27. února 2003

39. Soud znovu opakuje, že přiměřenost délky řízení musí být stanovena s ohledem na kritéria uvedená v judikatuře Soudu, zejména na složitost případu a jednání účastníků řízení a orgánů. Co se týče posledně uvedeného, je třeba vzít v úvahu to, co je pro stěžovatele ve sporu v sázce. Je proto nezbytné, aby se případy svěřené do péče řešily rychle [...].

Paulsen-Medalen a Svensson proti Švédsku, ESLP, stížnost č. 16817/90, rozsudek ze dne 19. února 1998

39. Podle judikatury Soudu musí být přiměřenost délky řízení posouzena zejména s ohledem na složitost případu a jednání stěžovatele a příslušných orgánů. V případech týkajících se omezení přístupu mezi rodičem a dítětem svěřeným do ústavní péče, povaha zájmů stěžovatele, které jsou v sázce, a závažných a nezvratných důsledků, které může mít ústavní péče na požívání práva na rodinný život vyžadují, aby při zajišťování postupu řízení úřady jednaly s mimořádnou pílí [...].

Laino proti Itálii, ESLP, stížnost č. 33158/96, rozsudek ze dne 18. února 1999

22. [...] Co se týče jednání orgánů zabývajících se daným případem, Soud se domnívá, že s ohledem na to, co bylo pro stěžovatele v sázce (soudní oddělení a určení režimu péče o děti a práva na styk s dětmi), vnitrostátní soudy v těchto případech nejednaly s řádnou pílí vyžadovanou článkem 6 odst. 1 Úmluvy (viz výše uvedené rozsudky Maciariello a Paulsen-Medalen a Svensson, s. 10 a 142, odst. 18 a 39). Různá období nečinnosti, která lze připsat státu, zejména období od 25. listopadu 1993 do 15. prosince 1994 a od posledně zmiňovaného dne do 10. července 1997, nesplnila požadavek „přiměřené lhůty“.

S ohledem na celkovou délku řízení dospěl Soud k závěru, že došlo k porušení článku 6 odst. 1.

9. Práva dětí – obětí trestných činů

Jednou z hlavních zásad Úmluvy o právech dítěte je, že každé dítě musí být chráněno před všemi formami násilí. Preambule úmluvy uvádí, že „dítě (...) by mělo vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře radosti, lásky a porozumění“. Úmluva chrání dítě před všemi formami násilí, které může být mnohočetné a pocházet z různých zdrojů, včetně státu a jeho zástupců. Vyžaduje, aby stát děti, které se staly obětmi, znovu začlenil do společnosti, a především jim poskytl právo být v řízení vyslechnuty.

Článek 1 EÚLP ukládá státům závazek zajistit lidská práva osob spadajících do jejich jurisdikce. Tento závazek ve spojení s dalšími články, jako je článek 2 (právo na život) a článek 3 (zákaz mučení a nelidského a ponižujícího zacházení), vyžaduje, aby státy přijaly opatření k zajištění toho, aby nebyla porušována práva jednotlivců, včetně ze strany soukromých osob nebo subjektů. Státy musí například přijmout opatření k zajištění účinné ochrany zejména dětí a jiných zranitelných osob před špatným zacházením ze strany soukromých subjektů a musí přijmout přiměřená opatření, aby zabránily špatnému zacházení ze strany soukromých aktérů, o nichž mají nebo by měly vědět. Tyto kroky zahrnují kriminalizaci škodlivého jednání a účinné a nediskriminační vymáhání trestního práva.

Státy mají pozitivní závazky vynakládat náležitou péči, aby zabránily a vyšetřily činy soukromých subjektů, které narušují požívání práv. Státy musí přijmout zvláštní opatření, pokud vědí nebo měly vědět o to, že oběti hrozí újma.

Státy musí rovněž zajistit ochranu jednotlivců, kteří se stali obětmi trestných činů, a jejich práv, a to i v průběhu vyšetřování a stíhání trestných činů proti osobám, které jsou podezřelé ze spáchání trestného činu, a zajistit jim možnosti domáhat se odškodnění a jiných forem pomoci jakožto obětem trestných činů.

Oběti trestných činů mají právo na dodržování svých práv, a to i v běhu doby, kdy příslušné orgány činí kroky proti pachatelům, a na odškodnění.

Obětem je třeba zajistit praktickou podporu, aby měly přístup ke spravedlnosti. Součástí toho je poskytování podpory obětem, zvyšování povědomí obětí o jejich právech a dostatečné školení pracovníků orgánů činných v trestním řízení. SDEU se zabýval případy týkajícími se rámcového rozhodnutí o postavení obětí: v trestním řízení proti Marii Pupino (CJEU, C-105/03, trestní řízení proti Marii Pupino, 16. června 2005) byla paní Pupino, které působila jako učitelka v mateřské škole, obviněna ze

způsobení vážných zranění svým žákům. Článek 8 rámcového rozhodnutí obsahoval zvláštní ochranu „zranitelných“ obětí. Na SDEU se obrátil vnitrostátní soud s předběžnou otázkou týkající použití daného ustanovení. SDEU rozhodl, že malé děti údajně týrané svojí učitelkou jsou „zranitelnými“ oběťmi ve smyslu rámcového rozhodnutí. Měly tedy nárok na zvláštní ochranu, kterou poskytuje. Vnitrostátní soud musel vykládat vnitrostátní právo „pokud možno s ohledem na znění a účel rámcového rozhodnutí“.

Mezinárodní právo

Úmluva o právech dítěte (CRC) 1989

Článek 19

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijmou veškerá vhodná legislativní, správní, sociální a výchovná opatření na ochranu dítěte před všemi formami fyzického nebo psychického násilí, zranění nebo zneužívání, zanedbávání nebo nedbalého zacházení, špatného zacházení nebo vykořisťování, včetně sexuálního zneužívání, v době, kdy je v péči rodičů, zákonných zástupců nebo jiných osob, které o dítě pečují.
2. Tato ochranná opatření by měla podle potřeby zahrnovat účinné postupy pro zavedení sociálních programů, které poskytnou nezbytnou podporu dítěti a osobám, které mají dítě v péči, jakož i další formy prevence a pro identifikaci, ohlašování, předávání, vyšetřování, léčbu a následná opatření v případech špatného zacházení s dítětem popsanych výše, a podle potřeby i pro zapojení soudů.

Výbor pro práva dítěte, **Obecný komentář č. 12: Právo dítěte být slyšeno, dokument OSN. CRC/C/GC/12, 20. července 2009.**

62. Dětská oběť a dětský svědek trestného činu musí mít možnost plně uplatnit své právo svobodně vyjádřit svůj názor v souladu s rezolucí Hospodářské a sociální rady OSN 2005/20 "Pokyny pro spravedlnost ve věcech týkajících se dětských obětí a svědků trestných činů".¹¹
63. To zejména znamená, že je třeba vynaložit veškeré úsilí, aby dětská oběť a/nebo svědek byl konzultován o příslušných otázkách týkajících se zapojení do posuzovaného případu, a aby mu bylo umožněno svobodně a vlastním způsobem vyjádřit své názory a obavy týkající se jeho zapojení do soudního procesu.
64. Právo dětské oběti a svědka je rovněž spojeno s právem být informován o otázkách, jako je dostupnost zdravotních, psychologických a sociálních služeb, úloha dětské oběti a/nebo svědka, způsoby vedení "výslechu", existující mechanismy podpory dítěte při podávání stížnosti a účasti na vyšetřování a soudním řízení, konkrétní místa a časy konání jednání, dostupnost ochranných opatření, možnosti získání odškodnění a ustanovení o odvolání.

Výbor pro práva dítěte, **Obecný komentář č. 13 (2011) o právu na svobodu od všech forem násilí.**

3. b) Přístup dětí k péči a jejich ochraně založený na právech dítěte vyžaduje změnu paradigmatu směrem k respektování a podpoře lidské důstojnosti a fyzické a psychické integrity dětí jako osob, které jsou nositeli práv, a nikoli k jejich vnímání především jako „obětí“; (...)
5. **Povinnosti států a odpovědnost rodiny a dalších aktérů.**
Odkazy na "smluvní státy" se týkají povinností smluvních států převzít odpovědnost vůči dětem nejen na vnitrostátní úrovni, ale také na úrovni provincií a obcí. Těmito zvláštními povinnostmi jsou náležitá péče a povinnost předcházet násilí nebo porušování lidských práv, povinnost chránit dětské oběti a svědky před porušováním lidských práv, povinnost vyšetřovat a trestat odpovědné osoby a povinnost zajistit přístup k nápravě porušování lidských práv. Smluvní státy dále zajistí, aby všechny osoby, které jsou v rámci své práce odpovědné za prevenci násilí, ochranu před ním a reakci na něj, a v justičních systémech řešily potřeby dětí a respektovaly jejich práva. (...)

49. **Hlášení.**¹² Výbor důrazně doporučuje, aby všechny smluvní státy vytvořily bezpečné, dobře

¹¹ *Rezoluce Hospodářské a sociální rady OSN 2005/20*, ze dne 25. května 2005, zejména čl. 8, 19 a 20. K dispozici na adrese: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/UNGuidelinesChildVictimsWitnesses.pdf>

¹² Viz také *Pokyny pro spravedlnost ve věcech týkajících se dětských obětí a svědků trestných činů*, rezoluce ECOSOC 2005/20, 2005.

zveřejněné, důvěrné a přístupné podpůrné mechanismy pro děti, jejich zástupce a další osoby, které by jim umožnily hlásit násilí páchané na dětech, a to i prostřednictvím 24hodinových bezplatných horkých linek a dalších informačních a komunikačních technologií. (...)

51. **Vyšetřování.** Vyšetřování případů násilí, ať už je nahlášeno dítětem, jeho zástupcem nebo externí stranou, musí provádět kvalifikovaní odborníci, kteří absolvovali komplexní školení zaměřené na danou roli, a musí vyžadovat přístup založený na právech dítěte a citlivý k dítěti. Při vyšetřování je třeba dbát na to, aby dítě nebylo vystaveno další újmě. Za tímto účelem jsou všechny strany povinny vyzvat dítě k vyjádření jeho názorů a náležitě je zohlednit. (...)
52. **Léčba.** Vyšetřování případů násilí, ať už je nahlášeno dítětem, jeho zástupcem nebo externí stranou, musí provádět kvalifikovaní odborníci, kteří absolvovali komplexní školení zaměřené na danou roli, a musí vyžadovat přístup založený na právech dítěte a citlivý k dítěti. Při vyšetřování je třeba dbát na to, aby dítě nebylo vystaveno další újmě. Za tímto účelem jsou všechny strany povinny vyzvat dítě k vyjádření jeho názorů a náležitě je zohlednit.
54. **Zapojení soudů.**¹³ Vždy a ve všech případech musí být dodržován řádný proces. Především ochrana a další vývoj dítěte a jeho nejlepší zájem (a nejlepší zájem ostatních dětí, pokud existuje riziko, že pachatel bude znovu páchat trestnou činnost) musí být hlavním účelem rozhodování, přičemž je třeba brát ohled na co nejméně rušivý zásah, který je odůvodněn okolnostmi. (...) Výbor dále doporučuje respektovat následující záruky: (...)
 - b) S dětskými oběťmi násilí by se mělo v průběhu celého soudního řízení zacházet citlivě a s ohledem na jejich osobní situaci, potřeby, věk, pohlaví, postižení a úroveň vyspělosti a plně respektovat jejich fyzickou, duševní a morální integritu;
 - d) ve všech řízeních týkajících se dětských obětí násilí musí být uplatňována zásada rychlosti při respektování zásad právního státu.

Protokol OSN o předcházení, potírání a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, kterým se doplňuje Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, 2000 (Palermský protokol)

Článek 6 Pomoc obětem obchodování s lidmi a jejich ochrana

1. Ve vhodných případech a pokud je to možné v souladu s vnitrostátními právními předpisy, každý stát, který je smluvní stranou Úmluvy, chrání soukromí a totožnost obětí obchodování s lidmi, mimo jiné i tím, že soudní řízení týkající se tohoto obchodování bude důvěrné.
2. Každý stát, který je smluvní stranou Úmluvy, zajistí, aby jeho vnitrostátní právní nebo správní systém obsahoval opatření, která obětem obchodování s lidmi poskytují ve vhodných případech:
 - a) informace o příslušném soudním a správním řízení;
 - b) pomoc, která umožní, aby jejich názory a obavy byly předkládány a zohledněny ve vhodných fázích trestního řízení proti pachatelům, a to způsobem, který nepoškodí práva na obhajobu

Rada Evropy, Úmluva o boji proti obchodování s lidmi, 2005

Článek 15 – Náhrada škody a právní odškodnění

1. Každá smluvní strana zajistí, aby oběti měly od prvního kontaktu s příslušnými orgány přístup k informacím o příslušných soudních a správních řízeních v jazyce, kterému rozumějí.
2. Každá smluvní strana stanoví ve svém vnitrostátním právu právo na právní pomoc a bezplatnou právní pomoc obětem za podmínek stanovených ve svém vnitrostátním právu.
3. Každá smluvní strana stanoví ve svém vnitrostátním právu právo obětí na odškodnění od pachatelů.
4. Každá strana přijme nezbytná legislativní nebo jiná opatření k zajištění odškodnění obětí v

¹³ Viz také: Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem, přijaté dne 17. listopadu 2010, op. cit.; Pokyny o justici ve věcech týkajících se dětských obětí a svědků trestných činů (tamtéž); a [rezoluce Valného shromáždění 65/213 o lidských právech při výkonu spravedlnosti](#), A/RES/65/213, 1. dubna 2011.

souladu s podmínkami podle jejího vnitrostátního práva, například zřízením fondu pro odškodnění obětí nebo přijetím opatření či programů zaměřených na sociální pomoc a sociální integraci obětí, která by mohla být financována z majetku vyplývajícího z uplatňování opatření stanovených v článku 23.

Úmluva o ochraně dětí před pohlavním vykořisťováním a pohlavním zneužíváním, (Lanzarotecká úmluva) 2007

Článek 14 – Pomoc obětem

1. Každá smluvní strana přijme nezbytná legislativní nebo jiná opatření na pomoc obětem v krátkodobém i dlouhodobém horizontu při jejich fyzickém a psychosociálním zotavení. Opatření přijatá podle tohoto odstavce musí náležitě zohlednit názory, potřeby a obavy dítěte.
2. Každá smluvní strana přijme za podmínek stanovených ve svém vnitrostátním právu opatření ke spolupráci s nevládními organizacemi, jinými příslušnými organizacemi nebo jinými prvky občanské společnosti zapojenými do pomoci obětem.
3. Pokud se rodiče nebo osoby pečující o dítě podílejí na jeho sexuálním vykořisťování nebo sexuálním zneužívání, zahrnují intervenční postupy podle čl. 11 odst. 1:
 - možnost přesunu údajného pachatele;
 - možnost odebrání oběti z jejího rodinného prostředí. Podmínky a trvání tohoto odebrání se stanoví v souladu s nejlepšími zájmy dítěte.
4. Každá smluvní strana přijme nezbytná legislativní nebo jiná opatření s cílem zajistit, že osoby, které jsou v blízkosti oběti, mohou v případě potřeby využívat terapeutickou pomoc, zejména naléhavou psychologickou péči.

ESLP, C.A.S. a C.S. proti Rumunsku, stížnost č. 26692/05, 20. března 2012

81. Pokud jde zejména o váhu přikládanou reakci oběti, Soud se domnívá, že úřady neměly na zřeteli zvláštní zranitelnost mladých lidí a zvláštní psychologické faktory související s případy násilného sexuálního zneužívání nezletilých, tedy zvláštnosti, které mohly vysvětlit zaváhání oběti jak při nahlášení zneužití, tak v jeho popisech skutečností (...).
82. Soud zdůrazňuje, že závazky, které státu vznikly podle článků 3 a 8 Úmluvy v těchto případech vyžadují, aby byly respektovány nejlepší zájmy dítěte. Právo na lidskou důstojnost a psychologickou integritu vyžaduje zvláštní pozornost, pokud je dítě obětí násilí (viz *mutatis mutandis*, *Pretty proti Spojenému království*, č. 2346/02, odst. 65, ECHR 2002III). Soud lituje, že prvnímu stěžovateli nebylo nikdy nabídnuto poradenství a nebyl doprovázen kvalifikovaným psychologem během řízení ani po něm. Jediná zmínka o této podpoře je od školního psychologa, který navrhl, že by bylo lepší, kdyby se rodina odstěhovala. Vzhledem k pozitivním závazkům, které žalovaný stát přijal v rámci různých mezinárodních nástrojů na ochranu práv dítěte, toto nelze považovat za přiměřené opatření pro „zotavení a opětovné začlenění“.
83. Neschopnost adekvátně zareagovat na obvinění ze zneužívání dítěte v projednávané věci vyvolává pochybnosti o účinnosti systému zavedeného státem v souladu s jeho mezinárodními závazky a trestní řízení ve věci postrádá smysl.

P. a S. proti Polsku, ESLP, stížnost č. 57375/08, rozsudek ze dne 30. října 2012

165. Soud obzvláště překvapila skutečnost, že úřady se rozhodly zahájit trestní vyšetřování obvinění z protiprávního styku s první stěžovatelkou, která měla být podle osvědčení státního zástupce a výše uvedených forenzních zjištění považována za oběť sexuálního zneužívání.
166. Celkově se Soud domnívá, že úřady nevzaly v úvahu zranitelnost a nízký věk prvního stěžovatelky a její vlastní názory a pocity.
167. Při přezkumu této stížnosti je třeba, aby Soud posoudil situaci první stěžovatelky jako celek, zejména s ohledem na kumulativní účinky okolností na situaci stěžovatelky. (...) Přístup úřadů zmařilo otálení, zmatek a chybějící řádné a objektivní poradenství a informace [...]. Rovněž je třeba vzít v úvahu skutečnost, že první stěžovatelka byla odloučena od své matky a byl zbavena svobody v rozporu s požadavky článku 5 odst. 1 Úmluvy.

168. Soud dospěl k závěru, že s přihlédnutím k okolnostem projednávaného případu jako celku úřady zacházely s první stěžovatelkou žalostným způsobem a že její utrpení dosáhlo minimální hranice závažnosti podle článku 3 Úmluvy.

169. Soud dochází k závěru, že došlo k porušení tohoto ustanovení.

Z a další proti Spojenému království, ESLP, č. 29392/95, rozsudek ze dne 10. května 2001

73. (...) Tato opatření by měla zajišťovat účinnou ochranu zejména dětem a jiným zranitelným osobám a měla by zahrnovat přiměřené kroky k zabránění špatnému zacházení, o kterém úřady věděly nebo měly vědět [...].

74. (...) Soud uznává obtížná a citlivá rozhodnutí, jimž čelí orgány sociální péče, a důležitou vyrovnávací zásadu respektování a zachování rodinného života. V projednávané věci však není pochyb o selhání systému chránit tyto děti – stěžovatele před vážným a dlouhodobým zanedbáváním a zneužíváním.

75. V důsledku toho došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

Právo EU

Směrnice 2011/36/EU (směrnice EU o prevenci obchodování s lidmi), 2011

Článek 13 Obecná ustanovení o opatřeních na pomoc dětským obětem obchodování s lidmi, na jejich podporu a ochranu

1. Dětským obětem obchodování s lidmi je poskytována pomoc, podpora a ochrana. Při uplatňování této směrnice je prvořadým hlediskem nejlepší zájem dítěte.
2. Členské státy zajistí, aby osoba, která se stala obětí obchodování s lidmi a jejíž věk není znám a u níž existují důvody domnívat se, že se jedná o dítě, byla považována za dítě, a mohla tak získat okamžitý přístup k ochraně, podpoře a pomoci v souladu s články 14 a 15.

Článek 14 Pomoc dětským obětem a jejich podpora

1. Členské státy přijmou opatření nezbytná k zajištění toho, aby po provedení individuálního posouzení konkrétní situace jednotlivých dětských obětí, při řádném zohlednění jejich názorů, potřeb a obav a v zájmu nalezení trvalého řešení situace daného dítěte, byla přijata konkrétní opatření, která mají dětským obětem obchodování s lidmi krátkodobě i dlouhodobě pomoci a podpořit je při jejich fyzickém a psychosociálním zotavování. Členské státy zajistí v přiměřené době dětským obětem a dětem obětí, kterým je poskytována pomoc a podpora v souladu s článkem 11, přístup ke vzdělání podle svých vnitrostátních právních předpisů.
2. V případě, že osoby, které mají za dítě rodičovskou zodpovědnost, podle vnitrostátního práva nesmějí z důvodu střetu zájmů mezi nimi a dětskou obětí prosazovat nejlepší zájem dítěte nebo jej zastupovat, ustanoví členské státy opatrovníka nebo zástupce dětské oběti obchodování s lidmi, a to od okamžiku, kdy je dítě příslušnými orgány identifikováno.
3. Členské státy přijmou v případech, kdy je to vhodné a možné, opatření na poskytnutí pomoci a podpory určených rodině dětské oběti obchodování s lidmi, pokud se její rodina nachází na území dotyčného členského státu. Ve vztahu k této rodině uplatní členské státy v případech, kdy je to vhodné a možné, zejména článek 4 rámcového rozhodnutí 2001/220/SVV.
4. Tento článek se použije, aniž je dotčen článek 11.

Více informací viz:

- Pokyny Hospodářské a sociální rady o spravedlnosti v záležitostech týkajících se dětských obětí a svědků trestných činů, E/CN.15/2005/L.2/Rev.1, 25. května 2005
<https://www.un.org/ruleoflaw/files/UNGuidelinesChildVictimsWitnesses.pdf>
- UNODC, UNICEF, Handbook for Professionals and Policymakers on justice in matters involving child victims and witnesses of crime
https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_for_Professionls_and_Policymakers_on_Justice_in_Matters_Involving_Child_Victims_and_Witnesses_of_Crime.pdf

- UNICEF, Save the children: Every child's right to be heard [Zachraňte děti: Každé dítě má právo na slyšení], 2011, http://www.unicef.org/french/adolescence/files/Every_Childs_Right_to_be_Heard.pdf
- UNICEF, Child and Youth Participation Resource Guide [Průvodce UNICEF zdroji participace dětí a mládeže], 2006, <https://sdgs.un.org/publications/unicef-child-and-youth-participation-resource-guide-17415>
- FRA, Handbook on European law relating to the rights of the child [FRA, Příručka evropského práva týkající se práv dětí], 2015 <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/handbook-european-law-child-rights>
- Amnesty International, *Fair Trial Manual [Příručka spravedlivého procesu]*, druhé vydání, 2014

IV. Registrace narození

Smlouvy o lidských právech zakotvují právo všech osob na registraci bezprostředně po narození a právo na jméno po narození (čl. 7 Úmluvy o právech osob, čl. 24 odst. 2 ICCPR, čl. 18 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (CRPD)). Právo dětí na právní kroky nebo na zahájení správního řízení na ochranu jejich práv se v různých zemích liší.

Ačkoli státy mají určitou míru volnosti, pokud jde o opatření používaná k registraci dětí, tato opatření musí být účinná a v souladu s Úmluvou o právech dítěte, zejména se zákazem diskriminace podle článku 2. Státy mají nejen zakázáno diskriminovat děti v souvislosti s jejich registrací při narození v rozporu s článkem 2, ale jsou rovněž povinny přijmout zvláštní opatření, aby zajistily registraci zranitelných skupin dětí.¹⁴

Kromě zajištění existence dítěte podle zákona poskytuje registrace narození základ pro zajištění práv dětí, včetně přístupu dětí ke spravedlnosti. Registrace je zvláště důležitá pro děti uprchlíků a žadatelů o azyl, které se ocitnou odloučeny od svých rodičů, a evidence narození může usnadnit opětovné sloučení. Děti migrantů bez dokladů jsou vystaveny vysokému riziku, že zůstanou nezapsané, protože rodiče nemusí děti zapsat z obavy před deportací nebo jinými sankcemi, jako je nucené podepsání prohlášení o dobrovolném návratu. V takových případech jsou děti vystaveny vyššímu riziku, že se stanou osobami bez státní příslušnosti, a rodiče musí být povzbuzováni k registraci narozených dětí, aby bylo právo dítěte na státní příslušnost uvedeno v platnost.¹⁵

Úmluva o právech dítěte (CRC), 1989

Článek 7

1. Každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují provádění těchto práv a v souladu se svým vnitrostátním zákonodárstvím a v souladu se svými závazky vyplývajícími z příslušných mezinárodněprávních dokumentů v této oblasti se zvláštním důrazem na to, aby dítě nezůstalo bez státní příslušnosti.

Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením (CRPD), 2006

Článek 18 (2)

Děti se zdravotním postižením jsou registrovány ihned po narození a mají od narození právo na jméno, právo na státní občanství a, pokud je to možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči.

¹⁴ Podle doporučení CRC určené státům do této kategorie patří mimo jiné: děti postižené ozbrojeným konfliktem a děti vnitřně vysídlené, děti s nelegálním pobytem, cizinci a uprchlíci, kočovníci, menšiny, děti narozené mimo manželství, děti patřící k domorodým skupinám a děti žijící v odlehlých a venkovských oblastech, děti bez státní příslušnosti, děti se zdravotním postižením, děti narozené rodičům se zdravotním postižením a děti vězněných rodičů.

¹⁵ John Tobin and Florence Seow, "Článek 7: Právo na registraci narození, jméno, státní příslušnost a právo znát rodiče a právo na péči o ně", v Úmluvě OSN o právech dítěte – komentář (s. 517-550). Oxford Commentaries on International Law (2019), s. 384-450, a konkrétněji s. 393.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR), 1966

Článek 24(2)

Každé dítě je registrováno okamžitě po narození a dostane jméno.

Společný obecný komentář č. 4 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 23 (2017) Výboru pro práva dítěte o závazcích státu v oblasti lidských práv dětí v souvislosti s mezinárodní migrací v zemích původu, tranzitu, určení a návratu*

Článek 7

20. Chybějící registrace narození může mít mnoho negativních dopadů na uplatňování práv dětí, jako je manželství dětí, obchodování s lidmi, nucený nábor a dětská práce. Registrace narození může také pomoci dosáhnout odsouzení osob, které dítě zneužívaly. Děti bez registrace jsou zvláště ohroženy skutečností, že nebudou mít státní příslušnost, pokud se narodí rodičům v neregulární migrační situaci, kvůli překážkám v získávání státní příslušnosti v zemi původu rodičů a v přístupu k registraci a státní příslušnosti v místě jejich narození.
21. Výbory naléhavě žádají státy, které jsou smluvními strany Úmluvy, aby přijaly veškerá nezbytná opatření k zajištění, aby všechny děti byly zaregistrovány bezprostředně při narození a aby jim byly vydávány rodné listy, bez ohledu na jejich migrační status nebo status jejich rodičů. Je třeba odstranit právní a praktické překážky při registraci narození, a to i zákazem sdílení údajů mezi poskytovateli zdravotní péče nebo státními zaměstnanci odpovědnými za registraci u imigračních orgánů. Dále je třeba nevyžadovat od rodičů předložení dokumentace týkající se jejich migračního postavení. Měla by být rovněž přijata opatření, která usnadní pozdní registraci narození a zamezí finančním sankcím za pozdní registraci. Děti, které nejsou registrovány, by měly mít zajištěn rovný přístup ke zdravotní péči, ochraně, vzdělání a dalším sociálním službám.
22. Pokud byly doklady totožnosti dítěte získány neoprávněně jménem dítěte a dítě žádá o obnovení svých dokladů totožnosti, státy, které jsou stranami Úmluvy, se vyzývají, aby přijaly flexibilní opatření v nejlepším zájmu dítěte, zejména vydáním opravených dokladů a upuštěním od trestního stíhání v případě padělání.

V. Komunikace přátelská vůči dětem

1. Praktické aspekty

Právníci a soudci by měli:

- a) hledět na přítomnost tlumočnicka;
- b) být si vědomi času, jelikož stres a únava mohou ovlivnit schopnost dítěte se účastnit;
- c) vysvětlit dítěti, že je v pořádku, pokud nezná odpověď na otázku;
- d) pokládat otázky citlivé vůči dětem s pečlivou pozorností na jazyk a tón;
- e) uvědomit si, že děti nebudou moci předkládat svědecké výpovědi se stejnou přesností jako dospělí; a
- f) zajistit, aby u soudu bylo co nejméně lidí.¹⁶

Orientace v soudní síni

Soudní síň je obvykle pro děti neznámým místem. Mnoho odborníků specializujících se na rodinné soudy a soudy pro mládež doporučuje, aby děti měly možnost před plánovaným jednáním navštívit prázdnou soudní síň. Pod dohledem soudního personálu by mělo být dětem umožněno prozkoumat soudní síň, posadit se na všechna místa (včetně zejména soudcovy lavice a lavice pro svědky) a nacvičit si odpovědi na jednoduché otázky při přípravě na svědeckou výpověď. Pokud to zdroje dovolí, měli by správci soudů vyhovět žádostem zákonných zástupců nebo opatrovníků migrujících dětí bez doprovodu a umožnit jim návštěvu soudů před zahájením slyšení. Kromě toho by měly být otevřeny jiným způsobům, jak seznámit migrující děti bez doprovodu se soudním provozem.¹⁷

¹⁶ Ministerstvo spravedlnosti USA, Úřad vrchního soudce pro přistěhovalce. "Interim Operating Policies and Procedures Memorandum 04-07: Guidelines for Immigration Court Cases Involving Unaccompanied Alien Children" [Memorandum o prozatímních provozních pravidlech a postupech 04-07: pokyny pro soudní případy přistěhovalců týkající se cizinců bez doprovodu] in Child Clients are Different: Best Practices for Representing Unaccompanied Minors [Dětské klienti jsou jiní: osvědčené postupy pro zastupování nezletilých osob bez doprovodu]. American Bar Association (ABA) [Americká advokátní komora], Center for Continuing Legal Education (CLE) [Centrum pro průběžné právní vzdělání]. (Načteno 16. července 2012) (<http://tinyurl.com/9x4mo86>).

¹⁷ Tamtéž.

2. Jak komunikovat s dítětem - klientem

Děti, které měli zkušenosti se soudním řízením, se ve studii provedené v roce 1996 v USA vyjádřily ke vstřícným a nevstřícným vlastnostem právníka takto:

Vstřícné vlastnosti tazatele / advokáta:

- a) dostatek času na rozvinutí vztahu s klientem;
- b) poslouchá klienta a zapojuje se do dialogu;
- c) respektuje individualitu klienta;
- d) je si vědom, že někteří dětské klienti mohou vnímat advokáta jako dospělého, který jim může poskytnout ochranu, nikoli pouze jako právníka; a
- e) je si vědom toho, že v případě zanedbávání nebo zneužívání mohou mít někteří mladiství větší zájem na tom, aby jim právníci zajistili ochranu před budoucím zanedbáváním nebo zneužitím než na tom, že budou tyto informace považovat za důvěrné.

Nevstřícné vlastnosti tazatele / advokáta:

- a) pokud je neustále nepřítomný nebo ve spěchu;
- b) udržuje nepřátelskou a lhostejnou atmosféru a nepodporuje důvěru; a
- c) užívá techniku úzkého vedení rozhovoru, která nezasazuje zkušenosti dítěte do kontextu a nebere ohled na další úvahy, které mají na dítě dopad.
- d) vysvětlí, že je v pořádku, aby dítě řeklo „nevím“ nebo „nepamatuji si“, než aby se cítilo povinné na otázku odpovědět.

Komunikace přátelská k dětem – užitečné tipy:

1. Mějte na laskavý, uklidňující a přátelský tón hlasu.
2. Používejte jednoduchý jazyk (vyhněte se technickým výrazům a žargonu, kterým děti pravděpodobně nerozumí) a přizpůsobte jazyk podle věku a zralosti dítěte.
3. Položte vždy jen jednu otázku.
4. Používejte krátké věty a jednoduchý slovník.
5. Používejte kreslení, fotografie a obrázky.
6. Uvědomte si, že možná bude zapotřebí hovořit „prostřednictvím“ spřízněné osoby.
7. Dejte dětem čas na odpověď.
8. Mějte na sobě méně formální oblečení.
9. Sledujte účast dítěte a navrhněte přestávky, případně dodatečné přestávkami, pokud je dítě rozrušené nebo unavené.
10. Vyhněte se návodným otázkám.
11. Vyhněte se použití otázek, které zahrnují srovnávací úsudky, jelikož je děti mohou považovat za obtížné nebo mohou mít odlišné vnímání (tj. velké, malé, rychlé, pomalé).
12. Buďte vnímaví vůči jazyku, který může dítě shledávat obtížným (tj. sexuální jazyk nebo jazyk o částech těla).
13. Buďte opatrní ohledně citlivých témat, např. traumatických zážitků, informací o rodičích a nedělejte žádné závěry.
14. Nepoužívejte agresivní, konfrontační nebo ponižující jazyk.
15. Neopakujte stejnou otázku znovu a znovu – dítě by to mohlo zmást.
16. Vyhněte se více větám v rámci souvětí.
17. V rámci otázek se vyhněte několika otázkám, návodným otázkám a dvojímu záporu.¹⁹

¹⁹ Coram Children's Legal Centre, Londýn. „Unlocking Children's Rights: Strengthening the capacity of professionals in the EU to fulfil the rights of vulnerable children“ [Odemýkání práv dětí: posílení schopnosti odborníků v EU naplnit práva zranitelných dětí] Materiály k dispozici na: <https://www.ucc.ie/en/childlawclinic/ourwork/fullstory-715703-en.html>.

18. Aktivně naslouchejte tomu, co dítě říká, aniž byste se snažili jeho slova vlastní interpretací příliš přetvářet.
19. Vyslechněte, co dítě říká, i když to přímo nesouvisí s tvrzenými skutečnostmi nebo trestným činem
20. Pochopte, že slovní zásoba používaná dětmi je často jiná nebo má jiný význam než slova používaná dospělými.
21. Obecně volte spíše osobní setkání než telefonáty nebo virtuální komunikaci.
22. Stanovte jasná pravidla, kdy může dítě kontaktovat právníka a očekávat odpověď. Ačkoli jsou tyto metody účinnější než zasílání dopisů, může to vést k tomu, že dítě kontaktuje právníka kdykoli a očekává okamžitou odpověď. Najděte nástroje, jak každému dítěti vysvětlit informace, které potřebuje znát, a přizpůsobte informace úrovni vyspělosti a schopnostem každého dítěte.

Naslouchání: metody, které mají ukázat, že posloucháme

1. Neverbální: přikývnutí, výraz obličeje, oční kontakt, celková řeč těla. Snažte se navázat a udržovat vhodný oční kontakt (usmívejte se, kývejte hlavou, používejte neverbální signály atd.). To demonstruje bezpodmínečný pozitivní respekt, usnadňuje otevřenost mluvčího a pomáhá dítěti soustředit se a naslouchat.
2. Verbální: pozitivní zvuky (mm, aha atd.), tón hlasu, otevřené a uzavřené otázky, parafrázování, shrnutí, reflexe
 - Zopakujte výroky dítěte například slovy: "Řekl jsi xxxx, myslel jsi tím yyyy?". To je velmi důležité, protože to dítěti umožní zastavit se a přemýšlet o věcném obsahu toho, co řeklo, a právníkovi umožní ověřit, zda dítě správně porozumělo.

Shrňte, co dítě říká. Jedná se o klíčovou dovednost, která pomáhá vnést do rozhovoru strukturu. Právník může tento nástroj použít k potvrzení toho, jak dítě případu rozumí, spojit různé aspekty, které dítě uvedlo, do souvislé věty a poté buď dále zkoumat to, co dítě již uvedlo, nebo rozhovor posunout k novému tématu.

Alternativní metody komunikace

1. Znaky a symboly
2. Znaky a symboly makaton (mezinárodně uznávané znaky pomocí rukou) www.makaton.org
3. Obrázkové komunikační systémy: <http://www.pecs-unitedkingdom.com>

Sady kreativních komunikačních nástrojů

1. Děti lze vyzvat k výběru rolí, jako jsou lidé, knoflíky nebo kameny, které budou reprezentovat sebe sama, členy rodiny, domácí zvířata či odborníky. Dítě může být dotázáno, kdo je pro ně důležitý, jak blízko nebo daleko chtějí, aby lidé a ostatní děti byli, aby si znovu prošli minulé nebo současné události atd.
2. Děti mohou často prostřednictvím herních materiálů sdělit věci, které nemohou nebo nechtějí vyjádřit ústně. Děti mohou nakreslit rodinné a školní obrázky, vytvářet modely či pocitové masky.
3. Loutky nebo měkkou hračku lze použít k rozhovoru s malým dítětem o tom, co si myslí nebo cítí. Děti je také mohou použít, aby si znovu prošli jednotlivé události nebo k vysvětlení současných pocitů. A konečně hračky mohou pomoci rozptýlit dítě a zajistit, aby se cítilo uvolněně.
4. Příběhy, rýmy a básně: děti mohou k vytváření vlastních příběhů použít papír nebo propisky, ve kterých například zmíní to, co o nich chce nový pěstoun vědět. O svých pocitech mohou skládat básně či rýmy. Lze jim předložit knížky s příběhy o konkrétních tématech, pokud vysvětlujeme věci malým dětem, které se týkají války, migrace, smrti, pěstounské péče atd.
5. Vizuální pomůcky: karty s obrázky domova, školy, zvláštních událostí (narozneniny, svátky), šťastné, smutné, rozzlobené tváře k vyjádření pocitů.
6. IT vybavení: děti a mladí lidé mohou pomocí tabletů a počítačů vytvářet své vlastní informace a seznámit odborníky s problémy, které se jich týkají.

Pokud dítě nerozumí jazyku řízení nebo jím nemluví, je třeba, aby právník:

- a) ujistil se, že příslušné orgány zajistily tlumočnicka, který usnadní tlumočení komunikace;
- b) ujistil se, že příslušné orgány zajistily překlad nejvýznamnějších dokumentů spisu;
- c) přímo zajistil, aby byl tlumočnick přítomen při výslechu dítěte.

Faktory prostředí přátelské vůči dětem

Fyzické prostředí

1. Místnost je dobře větraná a pohodlná.
2. Místnost je vybavena barevnými kresbami a plakáty.
3. Místa k sezení mají vhodnou velikost.
4. Dítě má možnost sednout k osobě podle svého přání.
5. Prostředí je bezpečné.
6. Místnost zajišťuje dostatek soukromí.

Opatření

1. Dítě má k dispozici informační letáky.
2. Dítě má možnost klást otázky.
3. Je zajištěno jídlo a občerstvení.

Podpora a zapojení

1. Dítě je doprovázeno vstřícným rodičem.
2. Dítě má k dispozici dospělého, který mu pomáhá.
3. Dospělí jsou oblečeni v elegantním neformálním oblečení.
4. Komunikace je vůči dítěti citlivá.

Logistika

1. Dítě je informováno o setkání a místě.
2. Dítěti je zajištěna doprava na místo setkání.
3. Setkání e koná v přiměřené denní době s dostatečnými přestávkami.
4. Čekání je sníženo na minimum.
5. Kontakt dítěte s nepřátelskými osobami je přísně omezen nebo je mu zabráněno.²⁰

Společný obecný komentář č. 4 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a č. 23 (2017) Výboru pro práva dítěte o závazcích státu v oblasti lidských práv dětí v souvislosti s mezinárodní migrací v zemích původu, tranzitu, určení a návratu

17. Konkrétněji, a zejména v souvislosti s hodnocením nejlepšího zájmu a v rámci postupů pro stanovení nejlepšího zájmu, by dětem mělo být zaručeno právo:

(...)

- (c) přistěhovalecké řízení vedené specializovaným úředníkem nebo soudcem a případné osobní pohovory prováděné odborníky vyškolenými v oblasti komunikace s dětmi.

²⁰ Angela O'Connell, Klinika dětského práva, Právnická fakulta, University College Cork, Irsko, školení v rámci projektu FAIR Buharsko 21. – 22. ledna 2017. Emma Hurley, studentka doktorského programu, Fakulta aplikované psychologie, University College Cork, Irsko (vývojová psychologie – materiály o vývoji dospívajících).

Vztah s dítětem a budování důvěry: osvědčené postupy (ECRE)²¹

Právní poradce, který pracuje v nevládní organizaci ve Španělsku, poznamenal, že délku setkání a jeho obsah přizpůsobuje náladě a situaci dítěte. Pokouší se uspořádat několik schůzek, pokud je zapotřebí budovat důvěru a poskytovat informace. Další právní poradci z nevládních organizací uvedli, že se snaží přizpůsobit setkání úrovni vyspělosti dítěte.

Právní poradce dotazovaný ve Spojeném království poznamenal, že dobrý poradce by se pokusil s dítětem setkat až pětkrát, než dokončí stanovisko, což poskytne čas na vybudování vztahu a navázání důvěry s dítětem. Právní poradci uvedli, že se snaží při setkání s dětmi nepřekročit délku dvou hodin. Jiný poradce také zmínil, že je dobrým zvykem, aby se advokát setkal s dítětem a případ s ním projednal v rámci přípravy na odvolání. Avšak poradce dodal, že k tomu v praxi často nedochází.

V rakouském Linci se první setkání s dítětem obvykle koná přibližně dva týdny po jejich příjezdu do zařízení péče o mladistvé, na kterém se probírá úloha právního poradce a azylového řízení. Hlavním cílem prvního setkání je vytvořit vztah s dítětem a vybudovat důvěru. Dětem jsou poskytnuty kontaktní údaje jejich právních poradců a doporučuje se, aby se s poradci spojili kdykoli v rámci úředních hodin. Schůzky se konají pružně, někdy i na následující den, je-li to nutné. Podobně ve Vídni mohou děti bez doprovodu požádat o další schůzky se svým právním poradcem, aby se připravily na pohovor s Azylovou agenturou. Všichni oslovení právní poradci uvedli, že přizpůsobují schůzky a způsob komunikace jednotlivému dítěti, které zastupují.

Jedna právní poradkyně specializující se na případy dětí bez doprovodu v Belgii uvedla, že v azylovém řízení by se s dítětem setkala čtyřikrát až šestkrát, pokud by se případ dostal do fáze odvolání, ale v případě potřeby by uspořádala další schůzky týkající se posouzení věku, nových informací nebo v případě změn situace dítěte.

Další informace naleznete: DCI-Belgium, [Practical Guide for Lawyers: how to defend a child in conflict with the law?](#), 2018

²¹ Right to Justice: Quality Legal Assistance for Unaccompanied Children [Právo na spravedlnost: kvalitní právní pomoc dětem bez doprovodu], srovnávací zpráva, ECRE 2014, s. 72
http://www.asylumlawdatabase.eu/sites/www.asylumlawdatabase.eu/files/aidfiles/ECRE%20Comparative_Report_Right_to_Justice.pdf

Commission Members

September 2021 (for an updated list, please visit www.icj.org/commission)

President:

Prof. Robert Goldman, United States

Vice-Presidents:

Prof. Carlos Ayala, Venezuela

Justice Radmila Dragicevic-Dicic, Serbia

Executive Committee:

Justice Sir Nicolas Bratza, UK

Dame Silvia Cartwright, New Zealand

(Chair) Ms Roberta Clarke, Barbados-Canada

Mr. Shawan Jabarin, Palestine

Ms Hina Jilani, Pakistan

Justice Sanji Monageng, Botswana

Mr Belisário dos Santos Júnior, Brazil

Other Commission Members:

Professor Kyong-Wahn Ahn, Republic of Korea

Justice Chinara Aidarbekova, Kyrgyzstan

Justice Adolfo Azcuna, Philippines

Ms Hadeel Abdel Aziz, Jordan

Mr Reed Brody, United States

Justice Azhar Cachalia, South Africa

Prof. Miguel Carbonell, Mexico

Justice Moses Chinhengo, Zimbabwe

Prof. Sarah Cleveland, United States

Justice Martine Comte, France

Mr Marzen Darwish, Syria

Mr Gamal Eid, Egypt

Mr Roberto Garretón, Chile

Ms Nahla Haidar El Addal, Lebanon

Prof. Michelo Hansungule, Zambia

Ms Gulnora Ishankanova, Uzbekistan

Ms Imrana Jalal, Fiji

Justice Kalthoum Kennou, Tunisia

Ms Jamesina Essie L. King, Sierra Leone

Prof. César Landa, Peru

Justice Ketil Lund, Norway

Justice Qinisile Mabuza, Swaziland

Justice José Antonio Martín Pallín, Spain

Prof. Juan Méndez, Argentina

Justice Charles Mkandawire, Malawi

Justice Yvonne Mokgoro, South Africa

Justice Tamara Morschakova, Russia

Justice Willy Mutunga, Kenya

Justice Egbert Myjer, Netherlands

Justice John Lawrence O'Meally, Australia

Ms Mikiko Otani, Japan

Justice Fatsah Ouguergouz, Algeria

Dr Jarna Petman, Finland

Prof. Mónica Pinto, Argentina

Prof. Victor Rodriguez Rescia, Costa Rica

Mr Alejandro Salinas Rivera, Chile

Prof. Marco Sassoli, Italy-Switzerland

Mr Michael Sfard, Israel

Justice Ajit Prakash Shah, India

Justice Kalyan Shrestha, Nepal

Ms Ambiga Sreenevasan, Malaysia

Justice Marwan Tashani, Libya

Mr Wilder Tayler, Uruguay

Justice Philippe Texier, France

Justice Lillian Tibatemwa-Ekirikubinza, Uganda

Justice Stefan Trechsel, Switzerland

Prof. Rodrigo Uprimny Yepes, Colombia



International
Commission
of Jurists

Rue des Buis 3
P.O. Box 1270
1211 Geneva 1
Switzerland

t + 41 22 979 38 00
f +41 22 979 38 01
www.icj.org